

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

obor sociální a kulturní ekologie

Bc. Martina Jančová

Ochrana přírody – běh na dlouhou trať: případová studie:
Horský závod B7 a CHKO Beskydy

Nature conservation – long distance running: Case study: Mountain
race B7 and PLA Beskydy

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 30.9.2022.

Bc. Martina Jančová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala nejprve PhDr. Ivanu Ryndovi za skvělé odborné vedení této práce, za jeho čas a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala respondentům, bez kterých by nebylo možné napsat výzkumnou část této diplomové práce. V neposlední řadě patří obrovský dík mé rodině a Mikulášovi, za jejich podporu a pochopení po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Diplomová práce se snaží nahlédnout do problematiky střetu sportu a rekreace, hromadných sportovních akcí s ochranou přírody a krajiny v Chráněné krajinné oblasti Beskydy formou případové studie zabývající se závodem Beskydská sedmička, která se řadí mezi nejpopulárnější extrémní horské maratony na území České republiky. Práce se dále zajímá o dopady průběhu závodu na přírodu v CHKO Beskydy i volnočasového pobytu turistů v CHKO Beskydy. Práce čerpá především z provedených rozhovorů s účastníky závodu, ředitelem závodu a Správou CHKO Beskydy, dále byla pro účely výzkumu použita metoda zúčastněného pozorování při závodě Beskydská sedmička v roce 2021. Všechny tyto metody jsou poté zpracovány pomocí triangulace do jednotlivých okruhů, popisujících problematiku sportu v CHKO Beskydy a jeho možné vize do budoucna.

Klíčová slova

Beskydská sedmička, CHKO Beskydy, ochrana přírody, vztah k přírodě, horský běh, sport v chráněných územích

Abstract

The diploma thesis tries to look into the issue of conflict between sport and recreation, mass sporting events and nature and landscape protection in the Beskydy Protected Landscape Area in the form of a case study dealing with the Beskydská sedmička race, which ranks among the most popular extreme mountain marathons in the Czech Republic. The thesis is also interested in the impact of the race on the nature in the Beskydy Protected Landscape Area and the leisure time of tourists in the Beskydy Protected Landscape Area. The thesis draws mainly on interviews with the race participants, the race director and the Administration of the Beskydy Protected Landscape Area, and the participant observation method was used for research purposes during the Beskydská sedmička race in 2021. All these methods are then processed by triangulation into individual headings describing the issues of sport in the Beskydy Protected Landscape Area and its possible visions for the future.

Key words

PLA Beskydy, nature protection, relationship to nature, mountain running, sport in protected areas

Obsah

1	Úvod	11
2	Teoretická část	13
2.1	Chráněná krajinná oblast Beskydy	13
2.1.1	Ochrana přírody a krajiny v České republice	13
2.1.2	Chráněná krajinná oblast	14
2.1.3	CHKO Beskydy	15
2.2	Beskydská sedmička	26
2.2.1	Horský maraton	28
2.2.2	Historie dálkových běhů	28
2.2.3	Změny trasy v průběhu historie Beskydské sedmičky	29
2.2.4	Pravidla Beskydské sedmičky	31
2.2.5	Omezení závodu kvůli ochrany přírody Správou CHKO Beskydy	31
2.2.6	B7 a udržitelnost	35
3	Metodologie	39
3.1	Metoda výzkumu	39
3.2	Případová studie	39
3.3	Polostrukturované rozhovory s vybranými aktéry	40
3.3.1	Výzkumný vzorek	41
3.3.2	Průběh výzkumu	42
3.3.3	Etika výzkumu	42
3.3.4	Analýza získaných dat	42
3.3.5	Zúčastněné pozorování včetně náhodných rozhovorů	43
4	Praktická část	45
4.1	Běh krajinou jako součást života	45
4.2	Příroda jako kulisa	46
4.3	Dopad na přírodu není jen odpad	47

4.4	Ochrana přírody jako priorita	52
4.5	Pozitivní vliv závodu B7	54
4.6	CHKO Beskydy a závod B7	55
5	Diskuze	58
5.1	Jaké jsou největší tlaky pořádání závodu B7 na CHKO Beskydy?	60
5.2	Za jakých podmínek je udržitelné pořádat běžecké závody v CHKO Beskydy?	62
5.3	Je celkově udržitelné pořádat běžecký závod B7 v CHKO Beskydy?	63
6	Závěr	65
7	Bibliografie	68
8	Přílohy	79

1 Úvod

Pohoří Beskydy má rozsáhlou spádovou oblast, jelikož se zde sjíždí turisté z Frýdecko-Místecka, Ostravska, Karvinska a Novojičínska. Se stále rostoucí oblíbeností pobytu lidí v přírodě souvisí i hromadné akce pořádané na území CHKO Beskydy. Mezi největší sportovní akce pořádané na území CHKO Beskydy patří horský závod Beskydská sedmička, který se řadí mezi nejpopulárnější extrémní horské maratony na území České republiky.

Každoročně se na start postaví okolo 3 tisíc běžců či chodců, které běží přes vrcholy Beskyd na trase s převýšením okolo 5500 m a celková vzdálenost trasy, kterou je potřeba zdolat v limitních 30 hodinách, se počítá ke 100 km. To vše se odehrává na území CHKO Beskydy, na které je tak vytvářen nápor v podobě organizačních zásahů závodu, sportovců, kteří běží i v noci, a také diváků; ti všichni tak vytvářejí tlak na okolní prostředí. Předkládaná výzkumná práce zkoumá také pohled běžců na celou situaci ohledně konání Beskydské sedmičky v CHKO Beskydy a s tím souvisejícími tématy. Správa CHKO Beskydy závod každoročně ovlivňuje omezeními, která mění například trasu závodu podle potřeb ochrany fauny a flóry. Tato práce si dává za cíl z hlediska sociální a kulturní ekologie zmapovat třecí plochy mezi sportem a ochranou přírody v oblasti beskydských kopců na případové studii závodu B7. Cílem práce je zmapovat rozhodovací procesy, v nichž se hledá konsensus mezi oběma stranami, a podmínky, za kterých je možné dál pořádat sportovní akci v CHKO Beskydy na příkladu horského maratonu B7.

Práce si dává za cíl najít odpověď na následující otázky:

- Jaké jsou největší tlaky pořádání závodu B7 na CHKO Beskydy?
- Za jakých podmínek je udržitelné pořádat běžecké závody v CHKO Beskydy?
- Je celkově udržitelné pořádat běžecký závod B7 v CHKO Beskydy?

Pro práci byla zvolena metoda případové studie, díky čemuž bylo možné zkoumat specifický případ povolování hromadné sportovní akce v chráněném území a nalézt odpovědi na stanovené otázky. Pro zodpovězení otázek je využita metoda triangulace, kdy je možné ve výzkumu použít více metod a druhů zdrojových dat pro úplnost odpovědí na

stanovené otázky. Mezi použitými metodami je zastoupena metoda polostrukturovaných rozhovorů s účastníky závodu, pořadatelem závodu Beskydská sedmička a pracovníkem Správy CHKO Beskydy. Dále byla použita metoda zúčastněného pozorování, které jsem aplikovala při absolvování závodu Beskydská sedmička v roce 2021. Data z obou výše uvedených metod byla doplněna o informace z přístupných dokumentů a dokumentů poskytnutých Správou CHKO Beskydy. Zkoumáním dat získaných z rozhovorů, zúčastněného pozorování a dalších zdrojů byly formulovány okruhy témat, které jsou sepsány v empirické části práce, kde jsou uvedeny motivy účastníků, proč se sportu v přírodním prostředí věnují, zda své okolí při závodu, ale i mimo něj, vnímají, ale také to, co pro ně znamená příroda a její ochrana. Dále jsou dopodrobna rozebrány dopady na CHKO Beskydy, které běžci působí při samotném závodu i při tréninku na tuto událost, jak jsou tyto dopady vnímány běžci, Správou CHKO Beskydy a organizátorem akce. Je zde také popsána komunikace mezi Správou CHKO Beskydy a organizačním týmem Beskydská sedmička s pohledy obou zúčastněných stran. Následně jsou témata formulována do obecnějších odpovědí na výzkumné otázky, které si tato práce klade za cíl zodpovědět. Cílem práce je představit závod Beskydská sedmička s jeho negativními i pozitivními vlivy, které jeho konání přináší přírodě, ale i společnosti.

2 Teoretická část

2.1 Chráněná krajinná oblast Beskydy

2.1.1 Ochrana přírody a krajiny v České republice

Nejstarší chráněnou oblastí v České republice je Žofínský prales a prales Hojná voda, které v roce 1838 založil hrabě Jiří František August Buquoy, který nechal vyjmout tyto části lesů a ponechal je bez jakýchkoliv lesnických zásahů [Lesy ČR, 2020]. Další chráněné oblasti byly vyhlášovány ze zájmu šlechty o uchování nedotčené přírody. Za první komplexní zákon je označován zákon č. 40/1956 Sb., který obsahoval územní a druhovou ochranu, avšak nejednalo se o komplexní ochranu, na jakou jsme zvyklí v dnešní době i z důvodu nezahrnutí sankčních opatření za porušení zákona. Po revoluci legislativa dostala se vznikem demokratického státního zřízení impulz a byly přijímány zásadní zákony o ochraně přírody a krajiny v obecném konsenzu. 90. léta jsou označována jako „zlatý věk“ environmentální legislativy [Drobilová, Machar a kol., 2012: 67].

Obecná ochrana přírody a krajiny je v současnosti v České republice zajišťována pomocí zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, kde je rozlišena obecná ochrana přírody a krajiny ve třech úrovních, které jsou: obecná ochrana druhová, obecná ochrana území a obecná ochrana neživé části přírody. Do obecné ochrany přírody se řadí ochrana krajiny, přírodních hodnot, rozmanitost druhů, estetických kvalit přírody a také šetrné nakládání s přírodními zdroji.

Zákon o ochraně přírody a krajiny má za cíl za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k obnově a udržení přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně přírodních krás a hodnot, rozmanitosti forem života, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropské unie soustavu Natura 2000.

Území České republiky je chráněno směrnicemi EU, na základě kterých je vytvářena soustava chráněných oblastí Natura 2000. Pod soustavu Natura 2000 se řadí jednotlivé evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO). Soustava Natura 2000 je pragmatickým nástrojem ochrany přírodního prostředí a druhů, nejedná se tak o soubor předepsaných omezení veškeré lidské činnosti ve využívání krajiny. Hlavním cílem soustavy Natura 2000 je zajištění dlouhodobého přežití druhů a stanovišť chráněných podle směrnice o ochraně ptáků a směrnice o přírodních stanovištích. Avšak s ohledem diferenciovanou péči

o jednotlivé předměty ochrany je možné na některých územích šetrné hospodaření, jelikož byla území do soustavy Natura 2000 navržena tak, aby mohla dále přinášet i řadu příležitostí pro různorodé aktivity člověka včetně přírodě blízkého zemědělského a lesního hospodářství a také turistického ruchu [AOPK ČR, 2008].

Součástí ochrany přírody v České republice je i spolupráce a výměna informací se zahraničními institucemi a organizacemi. V mezinárodních spolupracích zabývajících se ochranou přírody je potřeba plnění závazků vyplývajících z řady mezinárodních smluv, a jak již bylo výše zmíněno, i evropských směrnic a v neposlední řadě z členství v rozmanitých mezinárodních organizacích.

Česká republika je součástí Mezinárodní unie na ochranu přírody (IUCN – International Union for Conservation of Nature), kde je zastoupena 4 organizacemi, z nichž každá spadá do jiné členské kategorie. Jedná se o Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) v kategorii vládní agentura, Český svaz ochránců přírody v kategorii národní nevládní organizace, Ministerstvo životního prostředí v kategorii stát a Unii českých a slovenských zoologických zahrad v kategorii mezinárodní nevládní organizace [IUCN, 2022].

2.1.2 Chráněná krajinná oblast

Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání a podmínky jejich ochrany jsou v České republice vyhlášeny vládním nařízením. Chráněné krajinné oblasti v České republice jsou definovány v zákoně O ochraně přírody č. 114/1992 Sb., kde jsou definovány jako rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.

Dále je v zákoně vymezeno hospodářské využívání těchto území zónami odstupňované ochrany tak, aby byl udržován a zlepšován jejich přírodní stav a zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce na tomto území. Rekreační využití je přípustné za podmínky, že nejsou poškozovány přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí.

V Chráněných krajinných oblastech jsou vymezeny v § 26 č. 114/1992 Sb. základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí, kde jsou uvedeny činnosti, které není možné uskutečňovat na ploše CHKO. Chráněné krajinné oblasti bývají členěny na 4 nebo

minimálně 3 zóny odstupňované ochrany přírody, kdy první zóna má nejprísnejší režim ochrany a zóna čtvrtá má naopak nejmírnější režim ochrany.

Dle IUCN je chráněné území v zásadách pro kategorizaci a management chráněných území definováno jako jasně vymezený geografický prostor, uznaný a spravovaný zákonem nebo jinými účinnými prostředky, kde je cílem dlouhodobá ochrana přírody, ekosystémových služeb a kulturních hodnot [Dudley, 2013]. Kategorie všech chráněných území podle IUCN jsou: Ia: Přísná přírodní rezervace, Ib: Území divoké vody, II: Národní park, III: Přírodní památka nebo prvek, IV: Území pro péči o stanoviště/druhy, V: Chráněná krajina / mořská oblast a VI: Chráněná území s udržitelným využíváním zdrojů. Chráněná krajinná oblast Beskydy jsou v páté kategorii tedy Chráněná krajina. [AOPK ČR, 2010].

2.1.3 CHKO Beskydy

Chráněná krajinná oblast Beskydy se nachází v hornatině Vnějších Západních Karpat, rozkládající se přes téměř celé Moravskoslezské Beskydy. Zároveň tvoří část hranic se Slovenskou republikou, a to na území Vsetínských vrchů a moravskou část Javorníků, na které navazuje na slovenské straně CHKO Kysuce. CHKO Beskydy je svou rozlohou největší chráněnou krajinnou oblastí v České republice a její rozloha činí 1160 km² [Podešva, 2016].

Beskydy vynikají svou lesnatostí, kdy je většina území CHKO pokryto komplexem lesních ploch, které jsou považovány za lokality s mimořádnou přírodní hodnotou z hlediska ochrany přírody. Místní krajina je silně ovlivněná lidskou činností. Největší změny v krajině jsou spojovány s kolonizací Valašska v 16. a 17. století, kdy se rozvinul tzv. pasekářský typ osídlení krajiny, který je význačný mozaikovitou skladbou luk, pastvin a zemědělských usedlostí [Bajer, 2002].

Beskydy jsou v porovnání s jinými pohořími v České republice velmi členité a strmé, což je způsobeno stářím a odolností hornin. Střídají se zde odolné a méně odolné vrstvy, které vytvořily strukturu typickou pro Západní Karpaty. Jedná se o tzv. flyšové pásmo, kde se střídají pískovce, jílovce, slepence a prachovce. Mladé horské pásmo vzniklo na přelomu druhohor a třetihor z usazenin moře, které vytvořily příkrovy, které se pak vlivem alpického vrásnění přesunuly přes sebe [Niedźwiedzová, 2016].

Na území Beskyd vznikly svahovými pohyby na konci čtvrtohor tzv. rozsedlinové jeskyně, které byly utvořeny klouzáním pískovcových bloků a dalších vlivů, a vznikly tak systémy rozevřených puklin, které tvoří beskydský pseudokras. V CHKO Beskydy se nachází 28 významnějších pseudokrasových jeskyní, ze kterých nejdelší je Cyrilka na

Pustevnách, která je současně s délkou 370 metrů nejdelší v České republice. Dále propastovitá Kněhyňská jeskyně s hloubkou 57,5 metrů, která je považována za nejhlubší pseudokrasovou jeskyni v Západních Karpatech. Další z nich je Kněhyňská jeskyně, jež je jednou z 25 přírodních památek CHKO Beskydy [Podešva, 2022].

V CHKO Beskydy se nachází dvě povodí. Severní část odvodňují řeky Ostravice a Olše, které se vlévají do řeky Odry. Jižní část území je odvodňována řekami Rožnovská a Vsetínská Bečva, které se vlévají do řeky Moravy. V území se nachází řada pramenů, naopak jsou zde velmi vzácné přirozené vodní nádrže [Popelářová et al. 2011].

Beskydy se zároveň nacházejí ve dvou klimatických oblastech. Většina území se rozkládá v chladné klimatické oblasti. Mírně teplá oblast je menší a nachází se v údolí Rožnovské Bečvy, Vsetínské Bečvy a Senice [Quitt, 1971].

Nejnižší teploty jsou pravidelně měřeny na Lysé hoře, kde roční průměr činí 2,6 °C a zde je také měřen největší úhrn srážek a to 1391 mm/rok. Naopak nejteplejším místem je okolí Vsetína, kde je roční průměr 7 °C. Celkově jsou Beskydy na srážky bohaté a spadne zde v průměru 750 mm ročně [Popelářová et al., 2011].

Přirozenou vegetací Beskyd jsou převážně společenstva listnatých a smíšených lesů, v menší míře pak společenstva jehličnatých lesů. Ve středních a vyšších polohách jsou nejrozšířenější přirozenou vegetací bučiny spolu s kyčelnicí devítilistou či kyčelnicí žláznatou. Stromové patro ovládá buk, přítomen je také klen a místy jedle. V podrostu se vyskytuje kyčelnice cibulkonosná, samorostlík klasnatý a další. Tato významná společenstva jsou k vidění v národní přírodní rezervaci Mazák, národní přírodní rezervaci Radhošť nebo v přírodní rezervaci Mazácký Grůnik.

V horských polohách se vyskytují smrkové bučiny, které jsou tvořeny z větší části bukem, zastoupení má i klen a podstatný podíl má také smrk. V podrostu se vyskytuje borůvka černá, třtina chloupkatá. Tato společenstva se vyskytují v přírodních rezervacích Travný a Smrk. Horské smrčiny se nacházejí nejvyšších místech Moravskoslezských Beskyd, celkově tedy tvoří velmi malou plochu výskytu. Horské smrčiny jsou charakteristické absolutní převahou smrku, který doplňuje jeřáb. Bylinné patro je druhově chudé, vyskytuje se zde třtina chloupkatá, sedmikvítek evropský, metlice křivolaká a kaprad'. Společenstva horských smrčin se nacházejí v přírodní rezervaci Lysá hora či národní přírodní rezervaci Mazák.

Lesy zabírají cca. 71% plochy Beskyd, zároveň se však ze dvou třetin jedná o nepůvodní porosty, které jsou ochuzené nebo zcela přeměněné na smrkové monokultury, se kterými se můžeme setkat i v nižších nadmořských výškách. Přesto se v Beskydech

vyskytuje velké množství přírodních lesů, které tvoří více než 670 ha, následuje 330 ha lesů označovaných jako přírodě blízkých. Pralesy v Beskydech byly podrobeny systematickému výzkumu od 50. let 20. století. V současnosti nejznámější pralessy jsou Mionší, Mazák a Razula, které jsou rezervacemi od roku 1933 a slouží k ochraně pozůstatků karpatského jedlo bukového pralesa. Valašská a pasekářská kolonizace způsobila redukcí původních souvislých lesů a tím obohatila biodiverzitu o společenstva luk, pastvin a mokřadů a změnila tak krajinný ráz Beskyd. Louky a pastviny se nachází převážně v jihozápadní části CHKO, jedná se o oblast Javorníků a Vsetínských vrchů. Nachází se zde několik set hektarů luk se vzácnými druhy jako je kociánek dvoudomý, na 20 druhů orchidejí či šafrán karpatský a chrpa měkká, které se vyskytují z celé republiky jen v Javorníkách [Lehký, 2013].

Návaznost na západoslovenská pohoří má zásadní vliv na výskyt a šíření živočichů. Fauna je zde výsledkem vývoje přírodního prostředí spolu s civilizačními vlivy. V původních porostech je zachována řada endemitů, z bezobratlých živočichů se jedná zejména o brouky, sekáče a pavouky. Uchovaly se i populace méně náročných horských plžů jako je například modranka karpatská. V CHKO Beskydy je monitorován výskyt 35 druhů ryb, za vzácné jsou považovány karpatské endemity jako je vranka pruhoploutvá nebo sekavec písečný. V blízkosti vody se vyskytují druhy jako je ledňáček, kulík říční či skorec vodní. Okolo vodních toků žije také vydra říční, která je v Beskydech zastoupena populací asi 20 jedinců.

Jedním z chráněných ptáků na území CHKO Beskydy je kriticky ohrožený tetřev hlušec, dále se vzácně vyskytuje ostříž lesní a včelojed lesní. Na podhorských a horských loukách se vyskytuje chrástal polní, který se v Beskydech vyskytuje v nejčetnějším množství z celé České republiky [Weissmannová, 2004].

Mezi vyskytující se velké šelmy na území Moravskoslezských Beskyd patří medvěd hnědý, vlk obecný a rys ostrovid. Tyto druhy byly v rámci Beskyd prakticky vyhubeny na konci 19. století. Díky návaznosti Beskyd na Vnější Západní Karpaty, kde populace těchto živočichů souvisle rostla, došlo k jejich opětovnému rozšíření i do Slezska a na Moravu. Rys ostrovid v Beskydech udržuje poměrně stabilní populaci 20 jedinců. Medvěd hnědý se na území Beskyd pohybuje jen v četnosti několika jedinců. Vlci se vyskytují nejčastěji v severovýchodní části Beskyd [Malchar, 2012].

Aktuální seznam zvláště chráněných živočichů žijících v CHKO Beskydy zahrnuje 11 kriticky ohrožených druhů, 37 silně ohrožených druhů a 32 ohrožených druhů [AOPK ČR, 2018].

2.1.3.1 Vymezení

CHKO Beskydy je tvořena 7 národními přírodními rezervacemi, které jsou definovány jako menší území mimořádných hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním nebo dokonce mezinárodním měřítku.

Dále se v CHKO Beskydy nachází 28 přírodních rezervací, které jsou popisovány jako menší útvary, kde jsou soustředěny přírodní hodnoty se zastoupením ekosystému typických a významných pro danou geografickou oblast [AOPK ČR, 2019]. Trasa závodu Beskydská sedmička vedla v roce 2021 přes tři přírodní rezervace. Jako první křížuje Malenovický kotol, kde je cílem rezervace umožnění přirozených procesů v lesním prostředí. Předmětem ochrany je geomorfologický fenomén údolí potoka Satina a přilehlých západních a severních svahů Lysé hory a Malchoru, které obsahují pestrou mozaiku zachovaných různorodých ekosystémů v rozpětí výšek 570–1320 m n. m., a také bohatou druhovou diverzitu rostlinných a živočišných druhů. Druhou přírodní rezervací na trati závodu Beskydská sedmička je PR Lysá hora, kde jsou předmětem ochrany nacházející se klimatické smrčiny v nejvyšších polohách Moravskoslezských Beskyd náležející do smrkového vegetačního stupně s bohatou diverzitou rostlinných i živočišných druhů, také fragmenty původních porostů horských smrčín na východním úbočí Lysé hory. To vše vytváří v České republice nejdůležitější ostrov boreální bioty v Západokarpatské biogeografické podprovincii. Třetí dotčenou přírodní rezervací je PR Smrk, kde jsou předmětem ochrany dochované fragmenty ekosystému přirozeného karpatského lesa jedlobukového až smrkového lesního vegetačního stupně s bohatou diverzitou rostlinných i živočišných druhů v rozsáhlém území, které zahrnuje vrcholové i střední polohy masivu Smrk (1276 m n. m.) v Moravskoslezských Beskydech. Posláním rezervace je rovněž umožnění průběhu přirozených procesů v lesním prostředí AOPK ČR [Rozhodnutí, 2021].

Posledním typem maloplošných chráněných území nacházejících se v CHKO Beskydy jsou národní přírodní památky a přírodní památky, kterých se na ploše CHKO Beskydy nachází 25, a jsou definovány jako přírodní útvary o menší rozloze. Nejčastěji se jedná o geologické nebo geomorfologické útvary, naleziště nerostů či vzácných nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů. Jedná se o území s národním či mezinárodním ekologickým, vědeckým nebo estetickým významem, které bylo formované mimo přírodními vlivy i vlivem člověka. Celkem se jedná o 60 maloplošných zvláště chráněných území [Rozhodnutí, 2021].

V CHKO Beskydy je příroda chráněna na několika úrovních, kdy je území CHKO rozděleno do 4 zón. První zóna je označována jako přírodní či jádrová, která je málo pozměněná člověkem, a v některých částech je ponechána samovolnému vývoji. Druhá zóna je označována jako polopřirozená a obsahuje les s výrazně pozměněnou druhovou skladbou, kde je preferována přirozená obnova a travní porosty jsou obhospodařovány v nízké intenzitě. Třetí zóna je pak označována jako kulturně-krajinná, kam spadají monokulturní lesy využívané na hospodářskou činnost spolu s loukami a pastvinami. Čtvrtou zónou je zóna sídelní, které zahrnuje souvisleji zastavěná území i intenzivně využívanou zemědělskou půdu. Význam CHKO Beskydy je podtržen územním překrytím s mezinárodně významným ptačím územím a s chráněnou oblastí přirozené akumulace vod. Dále se jedná o rekreační oblast s nadregionálním významem [Podešva, 2013].

CHKO Beskydy byla zřízena Výnosem Ministerstva kultury z 5. března 1973 [Výnos, 1973]. Většina hranic CHKO Beskydy vede po přehledně definovaných liniích jako jsou místní komunikace, železniční tratě a značná část hranice je vedena současně se státní hranicí České republiky a Slovenské republiky. Zbylá část hranic není tak jasně definována vzhledem k zániku dříve rozpoznatelných lesních cest a průseků. V několika případech je také možná dvojitá interpretace vedení hranice vzhledem k existenci paralelních místních komunikací, které v původním popisu nejsou blíže popsány [beskydy.nature.cz, 2022].

Beskydy také patří mezi evropsky významné lokality. EVL Beskydy jsou vymezeny státní hranicí se Slovenskou republikou na východě, na severu je ohraničeno masívem Velkého Javorníku u Frenštátu pod Radhoštěm a hranicí CHKO Beskydy. Celková rozloha EVL Beskydy je více než 120 tisíc ha a předmětem ochrany jsou zde typy přírodních stanovišť jako jsou druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských oblastech a v podhorských oblastech, suťové lesy na svazích, sutích a v roklích či jeskyně nepřístupné veřejnosti. Předmětem ochrany jsou také evropsky významné druhy jako je vlk obecný, medvěd hnědý netopýr velký [Natura 2000, 2022]. Ptačí oblast Beskydy se nachází v severovýchodní části České republiky, na severní Moravě při státní hranici se Slovenskem a rozkládá se mezi obcemi Rožnov pod Radhoštěm, Dolní Bečva, Hostašovice, Morávka, Komorní Lhotka a Dolní Lomná a její rozloha je více než 41 tisíc ha. Předmětem ochrany v ptačí oblasti Beskydy jsou druhy jako tetřev hlušec, jeřábek lesní či kulíšek nejmenší [MSK, 2021].

2.1.3.2 Historie ochrany přírody v Beskydech

Pro ochranu přírody na Moravě je podstatný rok 1904, kdy kníže Jan II. Lichtenstein zřídil první chráněné území na české straně Slezska a severní Moravy, a to přírodní rezervaci Šerák-Keprník v Hrubém Jeseníku. Poté konec 19. století znamenal v kraji rozkvět muzejnictví a s ním související rozmach přírodovědného prozkoumávání kraje. Toto dokládá i založení Přírodovědecké společnosti profesorem Janem Kranichem a lékařem Karlem Šulcem v roce 1908 v Ostravě.

Systematická ochrana přírody opřena o teoretické základy je tak v kraji datována až na počátku 20. století, kdy na vývoji ochrany přírody měli značný vliv přední přírodovědci, kteří působili na Severní Moravě. Právní podklady pro územní ochranu přírody byly dány až v roce 1920, kdy byl zřízen Památkový úřad pro Moravu a Slezsko v Brně. Tyto události souvisely se vznikem samostatné Československé republiky a s potenciálem vytvoření dobrovolného souboru konzervátorů, kteří dali podnět Ministerstvu školství a národní osvěty k vyhlášení výzvy k sepsání materiálů potřebných k zajištění nejen územní ochrany, ale také ochrany stromů, rostlin a živočichů. Následně byl v roce 1933 vydán výnos zajišťující ochranu přírodních památek na území Československa. Na Severní Moravě byly do výnosu začleněny například bukojedlové pralesy Mionší v Moravskoslezských Beskydech a Razula na Vsetínsku, které mají v současnosti statut národních přírodních rezervací a patří k nejvzácnějším přírodním lokalitám v republice.

Vyhlašování dalších chráněných území mělo překážku v nedostatečném personálním obsazení, jelikož na oblast Moravy byl vyčleněn pouze jeden pracovník a nepochybně se podepsala i německá okupace. Za první komplexní zákon na ochranu přírody je označován zákon č. 40/1956 Sb, a poté v roce 1958 byla založena Krajská střediska památkové péče v Ostravě a Olomouci. Následně po úpravě státní správy bylo založeno centrum ochrany se sídlem v Ostravě, pod které spadala celá Severní Morava a Slezsko, kde byl založen archiv písemné dokumentace a map, který vznikl pořízením kopií materiálu z brněnského památkového úřadu.

V 50. letech 20. století bylo vyhlášeno 15 přírodních rezervací. V průběhu 60. až 80. let bylo vyhlášeno dalších 72 chráněných území [Weissmannová, 2004]. Celkově tedy původní horské pralesovité porosty s výskytem vzácných druhů živočichů a rostlin, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy, druhově pestrá luční společenstva a také pestrost typu krajiny, která byla ovlivněna historickým soužitím člověka s přírodou vedly k vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Beskydy v roce 1973 [Správa CHKO Beskydy, 2016].

2.1.3.3 Aktuální problémy

Moravskoslezský region patří k územím, které byly nejvíce ovlivněny vedlejšími negativními důsledky lidské činnosti. Nešetrné zacházení s krajinou se negativně projevilo na úrodnosti zemědělské půdy, poruchami vodního režimu, koncentrací škodlivin z průmyslu a dopravy, s tím souvisejícím hlukem a rostoucím stresem místního obyvatelstva [beskydy.nature.cz, 2022].

Původní zachovalé oblasti CHKO Beskydy jsou v současné době ovlivňovány mnoha faktory, mezi které patří myslivost, lesnictví, zemědělství, urbanizace a zástavba území, turistika a cestovní ruch. Tyto vlivy se vzájemně prolínají a mají různý efekt na chráněnou krajinu Beskyd. Některé vlivy jsou v současnosti méně významné jako například imisní zatížení porostů, vlivy zatěžující prostředí lokálně jako sportovní areály, vlivy působící nejvíce v určitých časových obdobích jako jsou liniové stavby, které negativně ovlivňují migraci živočichů [beskydy.nature.cz, 2022].

Mezi lidské činnosti, které ovlivňují stav přírody a krajiny CHKO Beskydy jsou v *Plánu péče o CHKO Beskydy* aktuální pro období 2019 až 2028 jmenovány: Lesní hospodářství, zemědělství, myslivost, rybníkářství a sportovní rybářství, vodní hospodářství, výstavba, doprava a inženýrské sítě, průmysl, zacházení s odpady, těžba nerostných surovin a posledním avšak neméně důležitou činností je jmenována rekreace a sporty, které *Plán* komentuje takto: „*Přírodní podmínky vhodné pro letní i zimní sporty, zachovalá příroda, živý folklor, stejně jako poloha v těsném sousedství ostravsko-karvinské sídelní aglomerace a velmi dobrá dopravní dostupnost většiny území zákonitě vedou k velmi vysoké návštěvnosti území a silnému tlaku na jeho rekreační a sportovní využití.*“

V posledním desetiletí minulého století začalo být jasné, že cestovní ruch v oblasti bude jednou z určujících ekonomických aktivit území. Bylo investováno do rekonstrukcí a výstavby sportovních a rekreačních areálů, nastal také mohutný rozvoj cyklistické infrastruktury, upravovaných běžkařských tratí, dále se také rozšířil počet uměle zasněžovaných a v noci osvětlených lyžařských areálů. V současnosti je na ústupu nebo v menší míře oproti minulosti tramping a klasická pěší turistika. Naopak čím dál více vyhledávané jsou aktivity v přírodě, v terénu, mimo sítě značených tras nebo sportoviště jedná se o horskou cyklistiku a koloběžky, horský běh či chůze na sněžnicích. Plán se také vyjadřuje k závodům pořádaným území CHKO Beskydy, které označují jako *“Fenomén posledních let jsou pak hromadné sportovní akce, často extrémního charakteru – ať už jde*

o délku či převýšení trasy, jejich celkový charakter, denní či roční dobu, či počet účastníků.“ [Jaskula a kol., 2008].

Za dlouhodobý cíl je v *Plánu péče o CHKO Beskydy* uvedeno provozování sportovních a rekreačních aktivit v CHKO Beskydy v takové intenzitě, času a formě, aby neměly zásadní negativní vliv na předměty ochrany CHKO, ptačích oblastí či evropsky významných lokalit. V zájmu snížení koncentrace návštěvníků v dnes přetížených oblastech citlivých lokalitách budovat, nebo aktivně podporovat budování nových tras či aktivit jako jsou naučné stezky, vyhlídky atd., které povedou k rovnoměrnějšímu rozprostření návštěvníků v krajině. Že se jedná o aktuální problém dokazuje i monitoring návštěvnosti, který zaznamenává počet návštěvníků na Lysé hoře a Smrku, tedy dvou nejvyšších vrcholů Beskyd, které od sebe jsou odděleny jen jedním údolím, a přesto je koncentrace turistů na Lysé hoře 10x vyšší než na Smrku, kam každoročně zavítá 10 tisíc turistů. Tento rozdíl v návštěvnosti je dán zejména odlišnou infrastrukturou, kdy na Lysé hoře se nachází restaurace, hotel a vede tam několik tras, zatím co na Smrku se nenachází žádné turistické zázemí a vede zde menší počet tras, a také nenabízí tak atraktivní výhled na okolní panorama Beskyd vzhledem k hustému lesu, kterým je vrchol Smrku obklopen [Zahradník a kol., 2019].

V malých zvláště chráněných územích a klidových oblastech je pak cílem zvýšená regulace sportovních a rekreačních aktivit a čelit zde nárůstu počtu hromadných akcí vymezením klidových oblastí s regulovaným režimem pro podobné aktivity, kdy cílem není úplná eliminace všech aktivit, ale jejich omezení například počtem účastníků, kapacitou či volbou vhodného termínu s ohledem na zachování dostatečného klidu pro citlivé druhy živočichů. Mezi navrhované zásady patří upřednostňování sportovních aktivit bez nároků na výstavbu, dále omezení pořádání hromadných akcí s volným pohybem účastníků po terénu např. orientační běh v nevhodnou roční dobu a přesunout akce mimo maloplošná zvláště chráněná území a místa s výskytem živočichů citlivých na rušení.

Mezi navrhovaná opatření také patří zpracování vhodné formy pokynů pro organizátory hromadných akcí v CHKO Beskydy, aktivně komunikovat s pořadateli hromadných sportovních akcí a nabízet jim zapojení do kampaně „Beskydům přátelské závody“ [Jaskula a kol., 2008].

Faktem je, že již zmíněný cestovní ruch může být zásadním faktorem sociálního a ekonomického rozvoje regionu. Na druhou stranu je však významným činitelem, jenž může svými dopady negativně ovlivňovat kvalitu a charakter jednotlivých složek životního a socioekonomického prostředí dotčeného území. Ignorování těchto dopadů v CHKO není

možné, jelikož následkem by mohlo být poškození části území, což může představovat významný negativní impuls nejen z hlediska udržení požadovaného a cílového stavu přírodního prostředí v daném území, ale také z hlediska zachování cestovního ruchu, ze kterého plynou ekonomické benefity pro místní ekonomiky a municipality.

Turistický ruch a jeho vliv na prostředí je v teoretické rovině zpracován například modelem DPSIR či konceptem únosné kapacity, avšak v reálném prostředí je vyhodnocení vlivu o dost komplikovanější, jelikož turistický ruch působí v jednotlivých místech velmi odlišnou mírou. Komplexní vyhodnocení vlivu turistického ruchu jako celku je tak velmi obtížné. Vlivy turismu na prostředí se projevují přímo i nepřímo, a především se zde projevuje synergie vlivu turismu s dalšími vlivy například z dopravy a narůstá tak do větších rozměrů. Dopady turismu mohou být na jednotlivé složky životního prostředí, mohou být dočasné tedy vratné či nikoli. Dopad může být krátkodobě působící nebo naopak dlouhodobě působící. Z pohledu geografického měřítka poté můžeme vliv turismu dělit na místní, regionální, celostátní a globální [Zakradník a kol., 2019].

Hammitt a Cole (1998) rozlišují 3 hlavní typy vlivu rekreačních aktivit na živočichy jako je narušení klidu, změna charakteru biotopu druhu a poranění či usmrcení živočicha. Velké druhy živočichů bývají více negativně ovlivněny přímou interakcí, zatímco hlodavci, ptáci, obojživelníci, plazi a hmyz jsou více ovlivněni nepřímými vlivy, například zmíněnou změnou vegetace. Bohužel obecně platí, že rekreační využití území s přirozeným výskytem většiny živočichů, negativně ovlivňuje chování těchto živočichů a snižuje jejich počet v zatížených lokalitách [Leung, Marion, 2000: 26].

2.1.3.4 Pobyť člověka v přírodě

Je známo, že čas strávený v přírodě nebo jen kontakt s přírodními prvky přináší člověku řadu benefitů, které pozitivně působí na duševní i fyzickou pohodu člověka [Kuo, Sullivan, 2001].

Pobyť v přírodě má také příznivé účinky na zdraví jedince a také dává člověku možnost si odpočinout a zažít estetické a spirituální zážitky [Clayton, Myers, 2009]. Dle Krajhanzla pak lze potřebu kontaktu s přírodou vysledovat jako jeden z motivů za celou řadou aktivit: pěší turistikou, cyklistikou, poutnictvím či horolezectvím [Krajhanzl, 2014].

Kontakt s přírodním prostředím, jak již bylo výše zmíněno, má tedy velmi pozitivní efekt na člověka, a to především již od dětství, kdy kontakt s přírodou pozitivně působí na fyzický rozvoj dítěte [Cleland a kol., 2008] a především vede k rozvoji emoční všímavosti

[Kellert, 2002], ale je i cestou k prohloubení vztahu dítěte k přírodnímu prostředí [Asah a kol., 2017]. Děti, které tráví v přírodě větší množství času, mají později tendence aktivně pečovat o přírodu a životní prostředí, podobně se projevuje kontakt s přírodou i u dospělých, zde však bohužel již v mnohem menší míře [Chawla, 2007].

Ze studie *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí* vyplývá, že většina obyvatel České republiky je v přírodě ráda, jelikož se v tichu cítí po všech stránkách dobře, pobyt v přírodě jim snižuje stres a celkově rádi chodí na výlety do přírody. Ze studie dále vyplývá, že česká společnost široce podporuje ochranu místní přírody, avšak znalost klíčových souvislostí či termínů v této problematice je velmi nízká. Tento fakt můžeme demonstrovat na příkladu, že v rámci Evropské unie například patříme mezi státy, kde je deklarované pochopení termínu biologická rozmanitost nejnižší [Krajhanzl a kol., 2018]. Důležitost informovanosti veřejnosti, ze které může těžit i Správa CHKO Beskydy či jiná chráněná území, můžeme doložit i na případu, kdy se Správa CHKO Beskydy snažila omezit návštěvnost vrcholu Kněhyně, nacházející se v NPR Kněhyně - Čertův mlýn, z důvodu ochrany citlivých druhů, zejména populaci tetřeva hlušce, kde nejprve byly zrušeny značené turistické chodníky a umístění cedule se zákazem vstupu, která vyvolala kontraproduktivní vliv v podobě zvýšení návštěvnosti. Následně zde byla nahrazena cedule se striktním zákazem vstupu za ceduli s informacemi vysvětlujícími potřebu omezení vstupu s důrazem na vysvětlení konfliktu při nerespektování klidového režimu a významu předmětu ochrany. Po instalaci informační cedule návštěvnost klesla o 40 % oproti průměrné sezónní návštěvnosti před umístěním cedule s vysvětlujícím textem. Z čehož vyplývá důležitost informování veřejnosti, která se v CHKO pohybuje a je následně s dostatečnými informacemi ochotna dodržovat pravidla s vysvětlením více než striktní zákazy [Zahradník a kol., 2019].

Dále dle výsledků výzkumu *Ochrana divoké přírody očima české veřejnosti* z roku 2015 je i představa české veřejnosti o rozloze území, které je vedeno jako bezzásahové a ponecháno přírodnímu vývoji bez probíhající zemědělské či lesnické činnosti na území České republiky velmi nepřesná. Dle dat bylo bezzásahové území v České republice zastoupeno 0,3 % v roce 2015 česká veřejnost však rozsah území odhadovala na 10 %, což je třicetkrát větší území než ve skutečnosti. Přesto se většina dotazovaných vyjadřovala pro ochranu divoké / bezzásahové přírody. „Většina Čechů se však shoduje v tom, jaká pravidla by měla v bezzásahovém území platit: zákaz rozdělování ohně (83 %), zákaz chození mimo stezky (74 %), vstup psů pouze na vodítku (74 %), zákaz sportů (72 %).“ [Krajhanzl a kol., 2018].

2.1.3.5 Beskydům přátelské závody

„Hromadné akce často přinášejí problémy nejen v Beskydech, ale i v dalších chráněných územích. Nechceme jít cestou zákazů, ale jejich postupného ozeleňování. Naším cílem je, aby si organizátoři uvědomili, že je i pro ně výhodné pořádat takové akce, které jsou šetrné k přírodě i lidem. Počítáme s tím, že pokud se značka Přírodě přátelské závody osvědčí, budeme ji využívat i v dalších chráněných krajinných oblastech,“ uvedl Tomáš Růžička [Morys, 2017].

Jak již bylo výše zmíněno součástí *Plánu péče o CHKO Beskydy* je i informace o sportovních akcích, kterým CHKO Beskydy poskytne označení *„Beskydům přátelský závod“*.

Dopad pořádaných sportovních akcí není pokaždé srovnatelný. Některá území jsou obývána zvířaty méně, jiná jsou útočištěm pro řadu vzácných druhů, tato území s významným výskytem plachých a citlivých lesních druhů zvířat jsou označována jako klidové oblasti, které jsou zvířaty v zimě užívána pro hledání potravy, rozmnožování atd. Současně se jedná o místa s menším turistickým tlakem. S vývojem přírody a krajiny se vymezení těchto oblastí mění.

Stejně jako v jiných pohořích v České republice však roste zájem o závody v horách. Beskydy jsou obklopeny městy plných sportovců, pro které představují beskydské kopce opravdovou výzvu, při které mohou otestovat své schopnosti a zároveň se poměřit s ostatními sportovci. S výjimkou zimy zde probíhají v průměru dva závody týdně, které mají rozpětí účastníků od několika desítek až po 3 000, časové rozpětí se počítá od hodiny po 24 hodin, kdy se závodníci pohybují v krajině i za tmy. Diametrální rozdíly jsou také v potřebném zázemí závodů, které má mnohdy znatelný vliv na okolní přírodu a místní obyvatele. Správa CHKO Beskydy se tak rozhodla závody, které mají minimální negativní dopad na přírodu, místní obyvatele a běžné návštěvníky Beskyd označit jako *„Přírodě přátelské závody“*. Ochránci by tak raději, než používání zákazů raději pozitivně motivovali organizátory závodů. V září 2017 proběhl první závod se značkou *„Přírodě přátelské závody“* ve Frýdlantu nad Ostravicí, kdy se jednalo o Frýdlantský duatlon [Šulová, 2017].

Desatero Přírodě přátelského závodu:

1. závod se vyhýbá klidovým oblastem a na jeho trase se neočekává nadměrné rušení zvíře

2. start, cíl a občerstvovací stanice závodu jsou v dopravně snadno dostupném obydleném území mimo klidné horské partie
3. pro zajištění závodu nejsou potřeba výjimky ze zákonů pro vjezd více jak tří motorových vozidel
4. po závodu bude trasa uklizena včetně odstranění značení do 24 hodin
5. závod nezpůsobí znečištění trasy odpadky a bude mít zajištěno vzhledem k počtu účastníků odpovídající sociální zázemí (toalety)
6. závod nepřesáhne 300 účastníků
7. závod nebude probíhat před rozedněním a po setmění
8. závod nebude doprovázen aktivitami, které by plašily lesní zvěř (hlasitá hudba, vrtulníky, ohňostroje, hluk...)
9. závod bude odsouhlasen KČT, Horskou službou, obcemi a vlastníky lesa, na jejichž území se koná
10. organizátoři závodu ještě před konáním závodu zorganizují akci na pomoc beskydské přírodě [Správa CHKO Beskydy, 2017]

2.1.3.6 CHKO Beskydy a Beskydská sedmička

2.2 Beskydská sedmička

Beskydská sedmička, nebo také zkráceně B7, je extrémní horský závod jednotlivců a Mistrovství České republiky v horském maratonu dvojic, který se odehrává v Moravskoslezských Beskydech. Závod se koná pod záštitou České asociace extrémních sportů (dále ČAES).

Jak je již uvedeno Beskydská sedmička se řadí mezi extrémní horské závody, které jsou dle ČAES popsány takto: „*Extrémní sportovní soutěže (Outdoor eXtreme Adventure Sport) jsou sportovní soutěže kombinované ze sportovních disciplín v přírodě – (nepřípustné jsou klasické kombinace: dua, tria ... tlonové, moderní pětiboj, sdružený závod na lyžích ...). Extrémní sportovní soutěž může být uznána i v jedné disciplíně, trvá-li minimálně 24 hod. Soutěží se v závodech týmů (Adventure Race, přírodní víceboje dvojic, maratony, rogaining...), jednotlivců a štafet. Na sportovních závodech se dosahuje eXtrémní fyzické i psychické zátěže a jsou kladeny nadstandardní nároky na sportovní všestrannost i vztah k přírodě.*“ [ČAES, 2012].

Pojem maraton je v dnešní době již obecně známý a často zmiňovaný termín. Fakticky si pod pojmem maraton představujeme trať o délce 42,195 km, vzhledem k délce trati B7, která je více než dvojnásobná a nachází se v horách, kde je potřeba zvládnout převýšení okolo 5500 m se tedy nejedná o klasický maraton. S myšlenkou uspořádat závod v Beskydech, při kterém účastníci pomyslně překonají převýšení potřebné pro výstup na K2, přišel horolezec Libor Uher, který závod organizuje od roku 2010 dodnes.

Závod je dlouhý okolo 100 km, délka trati se odvíjí od aktuálních podmínek a možností vstupu na stezky v jednotlivých částech Beskyd. Závod je odstartován na Městském stadionu v Trinci a cíl se nachází ve Frenštátu pod Radhoštěm na náměstí. Název závodu je odvozen od sedmi beskydských vrcholů, které mají výšku nad 1000 m n. m. [Smekal, 2021].

V roce 2021 vedla trasa na Velký Javorový (1032 m n. m.), po kterém následuje prudké klesání do Řeky (550 m n.m.), ze které se stoupá na Ropici (1083 m n. m.), cílem dalšího sestupu je Morávka (475 m n.m.), následuje hora Travný (1005 m n. m.), kde závodníci nejdou na vrchol, ale traverzují pod ním. Poté se závodníci ocitnou v podhorské obci Krásná (500 m n.m.) a následně zahájí výstup na Kykulku (996 m n. m.) a prudký výstup na Lysou horu (1323 m n. m.), po které přichází klesání na největší občerstvovací stanici na Ostravici (410 m n.m.), ze které vede prudké stoupaní na druhý nejvyšší vrchol Beskyd Smrk (1276 m n.m.), ze kterého se klesá do údolí obce Čeladná (510 m n.m.), ze které vede velmi prudká pěšina na Čertův mlýn (1206 m n. m.), následují Pustevny (1020 m n. m.), kde je možnost si trať zkrátit vynecháním sestupu na Ráztoku (610 m n.m.) v Trojanovicích a výstupu na Radhošť (1029 m n. m.). Při vynechání Ráztoky a přechodu po hřebenu na Radhošť se závodník v celkovém pořadí posune za všechny, kteří si trasu nezkrátí. Následuje klesání opět do Trojanovic tentokrát na Sedlo Pindula (552 m n.m.), kde se nachází poslední občerstvovací stanice, ze které vede stoupaní na Velký Javorník (917 m n. m.). Poslední částí trasy je klesání na náměstí do Frenštátu pod Radhoštěm (401 m n.m.).

Jak název napovídá, mezi vrcholy se počítá jen sedm kopců, započítány nejsou kopce, které nedosahují výšky nad 1000 m n. m. tedy Kykulka a Velký Javorník. Na trase je umístěno devět občerstvovacích stanic, které se nacházejí v údolích pod kopci, s výjimkou Pusteven, kde je občerstvovací stanice umístěna nedaleko horní stanice lanovky. Pohyb závodníků na trati je monitorován pomocí ID čipů, které závodníci přikládají ke kontrole na časových branách, které jsou většinou umístěny spolu s občerstvovacími stanicemi. Při časové kontrole nesmí být mezi závodníky větší rozestup než 1 minuta, což zajišťuje, že tým

postupuje trasou jako celek. Při nedodržení hrozí týmu diskvalifikace. Každá časová brána má uveden limit, ve kterém ji musí závodníci projít, aby mohli v závodě pokračovat [beskydskasedmicka.cz, 2021].

2.2.1 Horský maraton

Běh je jednou z nejjednodušších forem lidského pohybu a zároveň nejpřirozenějším způsobem prožívání psychofyzické zátěže. V posledních dekadách je běh obecně brán jako účinný a preventivní nástroj proti civilizačním chorobám. Pro mnoho lidí je běh součástí zdravého životního stylu. Maratonské závody v horách jsou v současnosti populární a pořádají se po celém světě, v členitém terénu nebo za nepříznivého počasí a často vzbuzují emoce, které v sobě závodník těžko nalezne na atletickém oválu. V současnosti jsou horské maratony také obrovskou komerční, sportovní a rekreační záležitostí, které se může aktivně zúčastnit každý zdravý člověk. Některých závodů se účastní i několik tisíc běžců, a to jak profesionálů, tak nadšených amatérů různých věkových kategorií a tvoří zde velmi pestrý mix startovního pole. Při závodech jako je horský maraton, který je delší než 42,195 metrů a běží se v horách na nezpevněném povrchu, účastníci překonávají sami sebe, a soupeří tak především se svou hlavou a počasím, a až poté s ostatními soupeři [Nowak, 2010].

2.2.2 Historie dálkových běhů

Vytrvalostní běh se řadí mezi jeden z nejpřirozenějších pohybů člověka, jelikož již pravěcí lovci běhali denně za potravou, později zemědělci naháněli dobytek na pastvinách a všichni se neustále přemísťovali při dobytelských výpravách nebo kočovného způsobu života kmenů. Zlom nastal s usazením kočovníků, kdy ustala všeobecná potřeba běhu a pěšího překonávání velkých vzdáleností.

V antice následovalo období rychlých posílů, kdy nejznámějšími byli řečtí mladíci, kteří byli od dětství trénováni jako poštovní poslové, či vojenští kurýři. Jedním z těchto běžců byl i známý Philippides, který zemřel po uběhnutí vzdálenosti z Marathonu do Athén v roce 490 př. n. l., zároveň to byl pravděpodobně také on, kdo uběhl vzdálenost 246 km mezi Athénami a Spartou za méně než dva dny, kdy běžel žádat Sparty o vojenskou pomoc. Z Říma pochází první zprávy o běžeckých závodech na dlouhé vzdálenosti, kdy bohatí Římané také využívali rychlých běžců jako posílů, většinou se jednalo o otroky. Ze 14. století jsou zprávy o královských poslech, kteří byli levnější a mnohdy také rychlejší a spolehlivější než jízdní poslové, a to kvůli špatnému stavu cest. Od běžeckých posílů bylo upuštěno až v 18. století, kdy začaly být budovány kvalitní silnice. V Anglii se tradičně

konaly běžecké závody na dlouhé tratě, kde účastníci soutěžili o poslovské místo, později se přešlo v soutěž jen pro zábavu a sázení se majitelů poslů. Později došlo k nahrazení poslů profesionálními závodníky. Počátkem 19. století tedy byly položeny základy extrémních běžeckých závodů.

Zvýšený zájem o profesionální běh se začal projevovat i v dlouhých běžeckých tratích, kdy v letech 1870-1885 nadešlo období vynikajících běžeckých výkonů na dlouhých trasách. Začaly se pořádat také první závody na 24 hodin, kdy běžec Angličan Charlie Rowel dosáhl vzdálenosti 241 km, také byla překonáno uběhnutí 1000 km, které zvládl Američan James Albert při šestidenním běhu. První moderní 24hodinový závod v Čechách se konal v roce 1975, kterému předcházela různá sportovní klání at' už v chůzi nebo běhu nad 50 km, které však byly většinou společností pokládány za naprostou pošetilost. Zlom nastal v roce 1965, kdy se začaly pořádat první závody nad 100 km jako jsou Prčice, v roce 1973 pak odstartoval první ročník pochodu Vřesová – Lidice, který měl trasu dlouhou 170 km [Škorpil, 2021]. Od této doby se tratě na extrémní vzdálenosti pořádají v České republice pravidelně.

Současný velký zájem o dálkové tratě závodů je možné odvodit i od fenoménu, který se historicky projevuje zvýšeným zájmem o dálkové tratě v souvislosti s velkými krizemi. V Americe byly vyzorovány tři vlny zájmu o dálkové běhy. První byla spojena s velkou hospodářskou krizí, po které zájem opadl. Další vlna zájmu o běh byla vyzorována počátkem 70. let, kdy se Amerika vypořádávala s válkou ve Vietnamu, Studenou válkou a rasovými nepokoji. Třetí vlna zájmu byla zaznamenána rok po útocích na Světové obchodní centrum 11. září 2001 [McDougall, 2011]. Další vlnu můžeme pozorovat nyní, spolu s pandemií Covid 19.

2.2.3 Změny trasy v průběhu historie Beskydské sedmičky

První ročník Beskydské sedmičky se konal 17.9.2010. Trasa byla dlouhá 87 km a vedla z Frenštátu pod Radhoštěm na Velký Javorník, Radhošť, Pustevny, Čertův Mlýn, Smrk, Lysou horu, Travný a Velký Javorový. Celkové převýšení trasy 5350 m symbolizuje převýšení nutné k vystoupení druhé nejvyšší hory světa K2 vysokou 8 611 m n. m. z vesnice Ascoli, ale zde ho účastníci mohou zvládnou v Beskydech. Závodu se účastnily dvou a tříčlenné týmy [Jump Sport, 2010]. Druhý ročník se uskutečnil 2. září 2011 a trasa byla shodná s předchozím ročníkem pro elitní kategorii, zatímco pro kategorii hobby byla dlouhá 83 km a převýšením 4 821 m [beskydskasedmicka.cz, 2011]. Třetí ročník byl přelomový

vzhledem k otočení směru závodu. Závodníci tak startovali na náměstí ve Třinci, odkud absolvovali trasu dlouhou 95 km s převýšením 5 300 m. Pro hobby kategorii měřila trasa 92 km s převýšením 4 821 m [Svět běhu, 2020]. V roce 2013 již bylo omezení při výstupu na vrchol Travný, kam vystoupala pouze kategorie SPORT a kategorie HOBBY podešla vrchol traverzem. Trasa pro kategorii HOBBY nevedla do Řeky (550 m n. m.), ale byla vedena po traverzu mezi Velkým Javorovým (1031 m n. m.) a Ropici (1082 m n. m.), do Řeky tak klesala pouze kategorie SPORT. Obě kategorie pak mohly využít možnosti neklesat na Ráztoku. Nejdelší verze trasy byla tedy dlouhá 94 km s převýšením 5430 m a nejkratší verze znamenala pro závodníky vzdálenost 85 km s převýšením 4367 m [beskydskasedmicka.cz, 2013]. V roce 2014 již obě kategorie z Velkého Javorového klesaly do Řeky s následným výstupem na Ropici. Na Travný byla vedena opět pouze trasa pro kategorii SPORT. Změnilo se tak převýšení u nejkratší verze pro kategorii HOBBY, které s nutným klesáním do Řeky stouplo na 4749 m [beskydskasedmicka.cz, 2014].

V roce 2015 zažila trasa Beskydské sedmičky další citelnou změnu, a to vynechání vrcholu Ropice (1 082 m n. m.), (vrchol byl vynechán pro kategorii HOBBY, pro trasu SPORT byl vrchol zachován [Hanibal, 2015]. V roce 2016 byla trasa shodná. Pro minimalizaci rušení nočního klidu v Přírodní rezervaci Ropice bylo zrušeno obíhání Ropice průsekem i po lesní cestě, což pro závodníky znamenalo stejný sestup i výstup na vrchol Ropice. Vrchol Travný byl opět přístupný jen pro kategorii SPORT. Další změnou trasy v roce 2016 byl výstup na Čertův mlýn, čímž byl zrušen dlouhý výstup po asfaltové cestě a vynecháno stoupaní do sedla Malá Stolová (1 009 m n. m.) [beskydskasedmicka.cz, 2016].

V roce 2017 i 2018 byl opět omezen přístup na vrcholy Ropice a Travný [poznavejtebeskydy.cz, 2017]. Na vrchol Ropice mířila jen ta část závodníku, která si zvolila trasu LONG. Trasa SHORT vedla traverzem přes sedlo pod Velkým Lipovým (925 m n. m.). Na vrchol Travný byl stanoven časový limit, kdy musí závodníci začít stoupat na vrchol, čímž byl eliminovaný počet závodníků, kteří vrchol v noci navštívili. Pokud závodníci časovou bránu nestihli, byli penalizováni 40 minutami, které byly závodníkům přičteny k času v cíli. Trasa LONG byla dlouhá 95 km s převýšením 5 470 m a trasa SHORT měřila 86,4 km s převýšením 5 052 m [beskydskasedmicka.cz, 2018].

V roce 2019 byla na závodě Beskydská sedmička poprvé možnost startovat jako jednotlivce. Trasa jednotlivců vedla přes vrchol Ropice, zatímco trasa pro dvojice končila na Velkém Lipovém (925 m n. m.), obě kategorie vrchol Travného podcházely traverzem. Dalším rozdílem mezi kategoriemi byl přidán výstup na Kykulku (996 m n. m.) v kategorii

jednotlivců. Trasa pro jednotlivce byla dlouhá 101,5 km s převýšením 5 550 m, pro dvojice byla trasa kratší a měřila 91,5 km s převýšením 5 040 m [beskydskasedmicka.cz, 2019].

V roce 2020 byly vrcholy Ropice i Travný vynechány pro obě kategorie a trasa byla vedena již dříve využitými traverzy. Největší změnou bylo, že závod poprvé startoval intervalovým startem z důvodu pandemie Covid19, aby nedocházelo ke shlukování závodníků. V roce 2020 to také bylo poprvé, kdy měly všechny kategorie stejnou délku a to 101 km s převýšením 5 387 m [beskydskasedmicka.cz, 2020]. Trasa v roce 2021 byla shodná s předchozím ročníkem [Mapy.cz, 2021].

2.2.4 Pravidla Beskydské sedmičky

Beskydská sedmička je označována jako extrémní sportovní akce, proto se ji mohou účastnit pouze závodníci, kteří dovršili 18 let. Všichni účastníci svou registrací a nastoupením do závodu prohlašují: *“že jsou obeznámeni s tím, že pořadatel závodu zodpovídá jen za povolení k využití místa k pořádání soutěže, zejména za místo startu, cíle, TURISTICKY ZNAČENÝCH TRAS, avšak nezodpovídá a neposkytuje žádnou záruku za stav tratí, jejich funkci nebo za specifické podmínky soutěže dané např. počasím nebo vysokohorskými zvláštnostmi.“* Především je závodník povinen dodržovat základní pravidla platná pro návštěvníky CHKO Beskydy (§ 26 zákona 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny a respektovat zákazy, které platí v rezervacích dle § 29 (NPR) a 34 (PR). Všichni závodníci musí dodržovat základní pravidla fair-play [beskydskasedmicka.cz, 2021].

V roce 2021 byly podruhé v historii závodu dva způsoby startu a to intervalový, který probíhal od 15:00 až do 21:00, a potom hromadný start, kterého se ve většině případů účastnili elitní běžci, jelikož limitem pro dokončení závodu byla pro všechny závodníky půlnoc ze soboty na neděli, tudíž startující v 22:00 měli čas pouze 26 hodin, zatímco účastníci, kteří vyrazili na trať v 15:00 měli limit pro dokončení závodu až 33 hodin.

2.2.5 Omezení závodu kvůli ochrany přírody Správou CHKO Beskydy

Jedním z výrazných omezení trasy závodu od roku 2020 je zrušení turistických tras přes část hory Travný, který sice neznamená striktní zákaz vstupu, který platí v přírodních rezervacích Travný a Travný potok, nicméně toto zrušení se nejvíce dotklo právě hromadných sportovních a turistických akcí, které zde předtím probíhaly na existujících značených stezkách [Lehký, 2019: 15]. Jedná se tak prozatím o jeden z největších zásahů do trasy závodu, jak již bylo v předchozí kapitole zmíněno, vrchol Travný na trase Beskydské sedmičky byl předmětem dlouhých diskusí a omezení výstupu závodníků na

vrchol bylo zavedeno již u 3. ročníku závodu v roce 2013. K úplnému vynechání vrcholu Travný z trasy závodu pak došlo v roce 2019. V roce 2020 byly v květnu odstraněny i turistické značky Klubem Českých turistů na základě požadavku Lesů ČR z důvodu obnovení populace tetřeva hlušce a zvýšené druhové ochrany chráněných druhů živočichů [Broulík, 2020]. Vstup do Přírodní rezervace Travný konkrétně vrcholových partií Travného a Malého Travného (1 100 m n. m.) prozatím nezákonný není, ale je dle Správy CHKO Beskydy označován jako nežádoucí. Případní turisté by se měli pohybovat jen lesních cestách případně v trasách bývalých turistických značek, avšak za naprosto bezohledný je pobyt turistů v rezervaci po setmění [Broulík, 2020].

Přírodní rezervace Travný se nachází na svahu hory Travný a rozkládá se od vrcholu hory k úpatí říčky Mohelnice. Je součástí Lysohorské hornatiny a nachází se v rozpětí nadmořské výšky 530 až 1 203 m n. m.. Přírodní rezervace Travný má jedno z největších výškových rozpětí z maloplošných chráněných území v České republice a to bezmála 680 m. [Podešva, 2016]. Předmětem ochrany jsou zde fragmenty přirozených lesních porostů v komplexu bučin na západním úbočí Travného v širokém rozpětí vegetačních stupňů od montánní olšiny po zakrslou bukovou smrčinu. Přírodní rezervace Travný spolu s přírodní rezervací Travný potok představují nejcennější části ornitology vymezeného jádrového území Travný – Malý Travný v rámci ptačí oblasti Beskydy. K nejvýznamnějším druhům zde patří tetřev hlušec, který se v odlehlých hřebenových partiích Travného vyskytoval v počtu několika jedinců bez prokázání zahnízdění [Tomášek, Myslikovjan a kol., 2017]. Poté byla na konci roku 2015 vybudována nová odchovna tetřevů, kterou provozují Lesy ČR. Odchovna se nachází u jihozápadního okraje Přírodní rezervace Travný v údolí Mohelnice na Řepčonce. Odchovny byly financovány v rámci projektu „Zlepšování biotopu a výstavba odchovny pro tetřeva hlušce“ v rámci Operačního programu Životní prostředí 2007–2013. Součástí projektu je i realizace opatření pro zlepšení tetřevího biotopu v CHKO Beskydy [Lesy ČR, 2015].

Legislativně také bylo uváženo za vhodné omezit rušení v tetřevích oblastech jejich vymezením jako klidové plochy v souladu s ustanovením § 66 odst. (1) zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a na základě ustanovení § 5 odstavec (1) zákona: „*Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytem, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí. Při porušení těchto podmínek je orgán ochrany přírody oprávněn rušivou činností omezit stanovením závazných podmínek.*“

Dalším vynechaným vrcholem na původní trase Beskydské sedmičky je i vrchol Ropice, na který byl omezený vstup závodníků z důvodů rušení zvěře již od roku 2017, kdy se na vrchol dostala jen část závodního pole, úplně byl výstup na Ropici z trasy vypuštěn od roku 2020, kdy je trasa vedena okolo Přírodní rezervace Ropice.

Přírodní rezervace Ropice, která spadá do okrsku Lysohorské hornatiny a je tvořena dvěma oddělenými částmi Ropice I a Ropice II, kdy větší část, Ropice I, obklopuje vrcholy Ropice a Velký Lipový (999 m n. m.) a je situována na strmých severních svazích obou vrcholů. Ropice II se nachází jihovýchodně od Ropičky (918 m n. m.) na pravostranném přítoku Morávky tedy Velkého Lipového potoka. V Přírodní rezervaci Ropice je předmětem ochrany Komplex přírodě blízkých lesních ekosystémů, tvořených převážně starými bukovými lesy s doupnými stromy či smíšenými porosty s převahou smrku ve vyšších polohách zvláště chráněného území. Dále výskyt řady ohrožených a vzácných druhů organismů. Předmětem ochrany jsou také významné geomorfologické jevy a procesy, jako jsou skalní stěny, suťové pokryvy na svazích, a především rozsáhlé svahové deformace vyvolané skalní lavinou na severním svahu Ropice. Z ochrannářského významu jsou nejdůležitější skupinou chráněných živočichů ptáci, kdy je na ploše Přírodní rezervace monitorováno 19 zvláště chráněných druhů dle zákona, a 9 druhů je předmětem ochrany Ptačí oblasti Beskydy. Jedná se například o tetřeva hlušce, jeřábka lesního či puštíka bělohlavého. Přírodní rezervace Ropice je také prokazatelně součástí trvalého biotopu medvěda hnědého, rysa ostrovida a vlka obecného. Mezi prioritní cíle Správy patří v této oblasti zlepšení podmínek pro kriticky ohroženého tetřeva hlušce, s čímž souvisí i usměrnění turistického ruchu, který by měl být soustředěn jen na vybrané části území a většina prostoru Přírodní rezervace, by tak měla být vystavena ruchu jen minimálně. Území Přírodní rezervace se rozkládá v rozpětí nadmořských výšek 630 až 1 082 m n. n. a bylo vyhlášeno Nařízením Správy CHKO Beskydy v roce 2010 [Valasová, Myslikovjan, 2011].

Dalším zásadním tématem pro ochranu přírody kromě trasy je termín závodu, který je v tomto případě volen s ohledem na říji, tedy závod se koná v termínu, kdy končí srnčí říje a začíná jelení říje. Závod startuje v 22:00, aby přes vrcholové pasáže Smrku a Kněhyně největší masa závodníků neprocházela po 19 hodině a šli tedy za světla a nerušili klid lesní zvěře v noci [frydekministek.cz, 2012]. Jak uvádí Libor Uher pro Novojičínský deník: *„Kdyby byl start ráno, většina závodníků by přicházela do cíle v noci, což je z bezpečnostního hlediska riskantní. Tak se startuje v noci, kdy jsou ještě všichni plní síly. Navíc je to také z důvodu požadavku CHKO Beskydy, které si dalo podmínku, že průchody*

s místy nejvyššího stupně ochrany, to je přes Smrk a Kněžyni-Čertův mlýn, musí být bez čelovek, tedy za denního světla.“

Vydání souhlasu s konáním sportovní akce, která probíhá na území přírodních rezervací je nedílnou součástí přípravy závodu. Bez vydání souhlasu není možné závod uskutečnit. Trasa závodu vede hned přes 3 přírodní rezervace jedná se o Malenovický kotel, Lysou horu a Smrk. Správní řízení se vztahuje pouze na část trasy, která vede krátkými úseky přírodních rezervací. Pro vydání souhlasu je stěžejní, že trasa závodu vede po stávajících turistických trasách. Trasa však částečně vede i v Ptačí oblasti Beskydy a také evropsky významnou lokalitou (dále jen EVL) Beskydy. Vzhledem ke skutečnosti, že trasa sportovní akce je vedena po stávajících turistických trasách, lze dle Správy CHKO Beskydy vyloučit závažné nebo nevratné poškození přírodních stanovišť a biotopů druhů, k jejichž ochraně EVL Beskydy určena.

Souhlas k pořádání závodu je platný pouze při dodržení podmínek, jako je vedení trasy výhradně po schválených trasách, kdy jejich náskres je součástí rozhodnutí a v případě změn je nutné neprodleně písemně oznámit plánovanou změnu Správě CHKO Beskydy. Podmínkou souhlasu je také neumístování stanoviště organizátorů nebo občerstvovací stanice v přírodních rezervacích, aby tak nedocházelo k hromadění závodníků v těchto místech. Pořadatel se zavazuje k tomu, že nebude značit trať pomocí nátěru či nástřiku na stromech nebo kamenech. Dále je pořadatel povinen nejpozději druhý den po skončení závodu zajistit úklid veškerého odpadu, odstranit poutače, vytyčovací pásky, značení a informační nebo reklamní panely, aby na přírodním prostředí nebylo po skončení závodu poznat, že zde akce proběhla.

Při vydávání souhlasu Správa CHKO Beskydy posuzuje, zda veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo zda je v zájmu ochrany přírody, nebo je v zájmu ochrany přírody, a nebo povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území. Pokud na základě dostupných informací sportovní akci Správa CHKO Beskydy nepovažuje za veřejný zájem, který by převažoval nad zájmy ochrany přírody a krajiny, ani není v zájmu ochrany přírody. Avšak na základě dostupných informací od pořadatele, s přihlédnutím k odborným podkladům a vlastní úvahy Správa CHKO Beskydy prozatím vždy pořadatelům Beskydské sedmičky souhlas s pořádáním závodu v PR Malenovický kotel, Lysá hora a Smrk vydala, jelikož se usnesla, že povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany přírodních rezervací. Stanovené podmínky zohledňují skutečnost, že samotná sportovní akce, která

znamená běh a chůzi závodníků po stávajících turistických stezkách bude mít jen minimální dopad na prostředí CHKO Beskydy.

Součástí rozhodnutí Správy CHKO Beskydy však nejsou stanoviska ostatních dotčených orgánů či organizací, a především vlastníků pozemků a jejich podmínky, které pořadatel závodu musí splnit [Souhlas, 2021]. Pořadatel musí projednat trasu závodu a jeho konání i s majiteli lesů, kde jsou možné i finanční poplatky za průchod závodníků [Holeš, 2020]. Komunikace ohledně nutných povolení pro uskutečnění závodu bývá často komunikována ze strany pořadatele na sociální sítích například takto: „*Máme, myslím, pro všechny závodníky dobré zprávy. Minulý týden proběhlo se zástupci Lesů ČR a CHKO Beskydy finální jednání nad trasou B7 2016. Chtěl bych tímto ještě jednou poděkovat všem přisedícím, že se podařilo najít rozumné řešení min. pro tento ročník 2016! Vrchol Travného (1 203 m n. m.) je pro trasu Long bez omezení!!! Zvítězil zdravý rozum! Děkujeme! Pevně věříme, že několikahodinový jednorázový zvýšený pohyb běžců po turistické značce, kde se chodí celoročně, nebude mít zásadní vliv na trvalé usídlení tetřeva v katastru masívu Travný.*“ [facebook.com, 2016].

2.2.6 B7 a udržitelnost

Trvale udržitelný rozvoj je pojem v dnešní společnosti populární a často užívaný v médiích spojený s nejrůznějšími tématy. Dnes máme ucelený propracovaný systém nejen strategií udržitelného rozvoje, ale máme i „sustainability science“ jako zvláštní multidisciplinární obor věd, který se tímto problémem zabývá.

Tato část práce má vysvětlit pojem trvale udržitelného rozvoje v souvislosti s ochranou přírody a využitím přírody ke sportovním aktivitám člověka. Trvale udržitelný rozvoj se v různých podobách stává součástí programových dokumentů mnoha vlád a mezivládních organizací; v České republice je trvale udržitelný růst dokonce uzákoněn, a to konkrétně v zákoně č. 17/1992 Sb. o životním prostředí [Moldan, 1996: 262]. Pod tlakem globálních problémů, jako je i porucha klimatu, je potřeba se věnovat péči o krajinu jako celek, a to o jakoukoli krajinu tedy i tu volnou, která je v díci zákona č. 114/1992 Sb. o životním prostředí, tudíž je potřeba využívání přírody, kam patří i pořádání hromadných sportovních akcí, distribuovat a snažit se ulevit přetíženým místům, tak aby bylo pořádání hromadných sportovních akcí trvale udržitelné.

O trvale udržitelném rozvoji psal již Thomas Robert Malthus v roce 1798 ve své eseji s názvem *Esej o principu populace*, kde je poukazováno na limity přírodních zdrojů a jejich

vyčerpatelnost. V eseji se Malthus soustředí především na rostoucí populaci a problematiku dostatku potravin. Z eseje také pochází známé tvrzení, že populace roste geometrickou řadou, avšak zdroje potravy přibývají jen aritmetickou řadou. Z čehož vyplývá neudržitelnost tohoto trendu [Musil, 2009: 39]. Ve 20. století následovaly debaty o konceptu trvale udržitelného rozvoje, které můžeme sledovat ve zprávě Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj z roku 1960, kde se hovoří o snaze o dosažení nejvyššího trvale udržitelného růstu. [Moldan, 1996: 261]. V reakci na vysoký nárůst znečištění všech složek životního prostředí se v 60. letech minulého století pomalu prosazuje pohled, který říká že: „v uzavřeném systému konečných zdrojů není kvantitativní růst trvale možný“ [Rynda, 2000]. Na alarmující stav životního prostředí dále upozornila americká biologka Rachel Carsonová svou knihou *Mlčící jaro* (v originále *Silent spring*) z roku 1962, ve které autorka popisuje devastující účinky DDT na celé ekosystémy. Dále v roce 1965 začal svou funkci tzv. Římský klub, ve kterém se sdružovali vědci, odborníci a intelektuálové, zabývající se provázaností lidského jednání s dopady na životní prostředí, a především pak nadměrným čerpáním přírodních zdrojů a rostoucími nároky lidí na planetu. První práce byla vydána v roce 1972 a to kniha *Meze růstu* (v originále *The Limits to Growth*), na které pracovali manželé Meadowsovi, Jørgen Randers a William W. Behrens III.. Jsou zde vytvořeny simulace, které mohou nastat v případě pokračujícího exponenciálního růstu. [Behrens III a kol., 1972]. V roce 1972 se konal summit OSN ve Stockholmu, který je významným milníkem ve vývoji trvale udržitelného rozvoje, jelikož se jedná o první konferenci zaměřenou na environmentální problematiku. V deklaraci je apelováno na soulad všech států v ekonomických a ekologických cílech. Reakce na knihu *Meze růstu*, která varuje před nevyhnutelnou katastrofou způsobenou znečištěním životního prostředí a neváženým čerpáním zdrojů, přišla až po vydání dokumentu *Naše společná budoucnost* spolu s konferencí v Rio de Janeiro v roce 1992. [Moldan, 1996: 262]. Na konferenci v Rio de Janeiro byl také přijat dokument *Agenda 21*, který hraje klíčovou roli dodnes. Jedná se o rozsáhlý a komplexní dokument, který obsahuje dynamická doporučení s ohledem na místní podmínky jednotlivých států. [Agenda 21, 1998].

Trvale udržitelný rozvoj má nespočet definic, pro tuto práci bych chtěla využít především dvě definice. Tou první bude definice z roku 1987. Ta byla sepsaná v rámci zprávy *Naše společná budoucnost*, která byla vytvořena komisí OSN v čele s premiérkou Norska Gro Harlem Brundtlandovou. Definice má následující znění:

„Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“ [Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, 1991: 47].

Z definice vyplývá, že se lidé soustředí na naplňování svých potřeb, při čemž je nutné zajistit, aby své potřeby naplňovali dle svého uvážení, ale s ohledem i na budoucí generace. Tuto definici dále rozvedl Ivan Rynda, který k ní připojil i rovinu environmentálních limitů a ochrany životního prostředí, které v definici Brundtlandové nejsou vyjádřeny. Nyní se dostávám k druhé definici, která bude v této práci použita, a to je definice Ivana Ryndy:

„Trvale udržitelný rozvoj je komplexní soubor strategií, které umožňují pomocí ekonomických nástrojů a technologií uspokojovat sociální potřeby lidí, materiální i duchovní, při plném respektování environmentálních limitů. Aby to bylo v globálním měřítku současného světa možné, je nutné nově redefinovat na lokální, regionální i globální úrovni jejich instituce a procesy.“

Definice má za cíl pokrýt všechny roviny, které jsou pro pochopení a uplatnění trvale udržitelného rozvoje podstatné, tedy rovinu hospodářskou, která zahrnuje i technologie a vědu, rovinu sociální, přírodní a politicko-společenskou. Odpovědnost k příští a současné generaci je vyjádřena nejen časem, ale i environmentálními limity, které znamenají možnost budoucích generací naplňovat vlastní potřeby, kterou ve své definici zahrnuje Brundtlandová a zároveň v prostoru jako celku. Je tedy potřeba převzít skupinovou, ale i individuální odpovědnost za globální stav světa v čase i prostoru.

Definice trvale udržitelného je složená ze čtyř pilířů (environmentální, ekonomický, sociopolitický a lidský), které obsahují společenský a zároveň individuální život i přírodu, a právě tím je chápána příroda a její ochrana nikoli jako konečný a vlastní cíl, ale jako kategorický limit. Pokud má být trvale udržitelný rozvoj funkční, je potřeba, aby byly jeho pilíře v rovnováze, a proto je nutný holistický pohled na celou problematiku. V práci jsou zkoumány právě tyto limity, v jakém smyslu je pro pořádání závodu ve smyslu udržitelného rozvoje příroda limitní v podobě trasy, počtu návštěvníků a řady dalších faktorů.

Ekonomický pilíř, kterému se práce tato diplomová práce věnuje jen okrajově, představuje parametry a pobídkové nástroje, které usměřňují konání ekonomických subjektů, tak aby nedocházelo k poškození životního prostředí, ale jeho ochraně. Přestože je tržní oceňování nejisté, je důležité, jelikož díky němu mohou být negativní a pozitivní externality internalizovány, subjekty mohou přebrat zodpovědnost za své činy a trh správně fungovat [Rynda, 2000].

Environmentální pilíř apeluje na nutnou šetrnost k přírodě, krajině a životnímu prostředí, které není cílem, ale limitem, který nesmí být překonán lidskou činností. Tento přístup lze definovat na místní, regionální či planetární úrovni a liší se dle místních podmínek. Hovoří se tedy o nutnosti zachování a ochraně biotopů, funkčních ekosystémů, biodiverzity, a také kulturní diverzity, jež podle Ryndy „*je pro zachování dynamické rovnováhy a stability lidských společenství neméně významná než diversita biologická pro zachování ekosystémů*“ Aby mohlo být dosaženo udržitelného rozvoje, je potřeba chránit životní prostředí a přírodu, aby mohlo být dosaženo ochrany přírody a životního prostředí, je nutné následovat strategie trvale udržitelného rozvoje. Ochrana přírody je tedy jak nástrojem, tak výsledkem [Rynda, 2000].

Sociopolitický pilíř stojí na spravedlivé a strukturované lidské společnosti. Právě zásady udržitelného rozvoje se snaží sjednat soulad mezi jednotlivci a společností pomocí sdíleného respektu k environmentálním limitům a pomocí tržních nástrojů ochrany přírody. V rámci definice je předem pamatováno na individuální zakotvení, jelikož prožitky jednotlivých účastníků ve vnímání světa obecně i v užším měřítku, tedy běhu se mohou lišit. Právě to, jaké jednotlivci mají potřeby a hodnoty, tvoří lidský pilíř, který bere v potaz kvalitní a bohatý život jednotlivce, kterému je potřeba dopřát rozvoj, autentické směřování, a především naplňující systém hodnot [Rynda, 2020]. Je potřeba, aby se v tomto lidé našli, nejen ti, kteří běhají ultramaraton v horách, ale i ti, kteří zamíří na túru do přírody jen občas, aby byli šťastní, spokojení a nepoškozovali přírodu ze svého vlastního přesvědčení.

3 Metodologie

3.1 Metoda výzkumu

Cílem této práce je zmapování situace okolo pořádání hromadné sportovní akce Beskydská sedmička v CHKO Beskydy. Vzhledem k tomuto cíli byl zvolen kvalitativní způsob výzkumu, který se liší od kvantitativního, kde je nejběžněji testována předem daná hypotéza či je zkoumán malý počet jevů na velkém vzorku, se kvalitativní výzkum zaměřuje na mnoho informací u jednoho problému, jedince či jevu se snahou proniknout hlouběji.

Výzkumník se v rámci kvalitativního způsobu výzkumu snaží nacházet všechny potřebné informace, které jsou relevantní k jeho záměru výzkumu či výzkumným otázkám. Bývá zde volen postup induktivní logiky, kde na počátku je prováděn sběr dat a pozorování, při kterých se následně pátrá po jejich významech. Na základě tohoto zkoumání jsou následně formulovány předběžné závěry, ze kterých mohou vzniknout hypotézy nebo nové teorie [Disman, 2002: 287].

Empirická část této práce byla zpracována metodou triangulace, která zahrnuje použití více výzkumných metod s cílem maximální jistoty závěrů kvalitativní studie [Bowen, 2005: 215]. Cílem triangulace není pouhá validace, ale prohloubení a rozšíření porozumění. [Olsen, 2004: 2]. V sociálních vědách je triangulace definována jako mísení dat nebo metod tak, aby na dané téma vrhaly světlo různé úhly pohledu nebo stanoviska. Použití vícero typů dat se často považuje za pomoc při ověřování tvrzení, která mohou vyplynout z počátečního zkoumání, což v této práci zahrnuje polostrukturované rozhovory a zúčastněné pozorování. Triangulace je význačná mixem metodologií. Použití dat z průzkumu s rozhovory je dle Olsen označena jako hlubší forma triangulace. [Olsen, 2004: 4].

3.2 Případová studie

Pojem případová studie (v anglickém jazyce „case study“) není lehké definovat, jelikož zahrnuje mnoho koncepčních přístupů, typů studií a konkrétních aspektů, které jsou v rámci studia stanoveného případů sledují. Případová studie jako výzkumný přístup zahrnuje možnost využití mnoha výzkumných metod, jako jsou například diskuse v ohniskové skupině, obsahová analýza dokumentace, dotazníkové šetření, pozorování

a individuální rozhovory, kdy poslední dvě zmíněné metody jsou využity i v této diplomové práci.

Jednotkou případové studie je případ, což je široký a zastřešující pojem. Případem je označován předmět zkoumání v rámci případové studie, většinou se jedná o konkrétní entitu např. osobu, instituci, organizaci, komunitu, ale i program, postup nebo proces [Yin, 2014: 237], v této práci se jedná o střet sportovních aktivit konkrétně dálkového běhu v horách a s ním spojenou hromadnou sportovní akcí s potřebami a požadavky ochrany přírody a krajiny. Obě aktivity tedy sport a ochranu přírody je možné označit za pozitivní a potřebné, přesto se v mnoha ohledech střetávají. Práce si klade za cíl odhalit hlavní třecí plochy i způsoby, jak se obě strany na řešení situace domlouvají a kde se nachází pomyslná hluchá místa.

Případová studie je tedy založena na holistickém přístupu, který se snaží zachytit zkoumaný problém v kontextu reálného života a dává si za cíl dospět k hlubšímu porozumění případ [Mareš, 2015: 116].

3.3 Polostrukturované rozhovory s vybranými aktéry

Ke sběru dat byla zvolena metoda polostrukturovaných rozhovorů, která umožňuje otázky přizpůsobit jednotlivým informátorům a aktuální situaci a zároveň udržet přehlednost a strukturu rozhovoru.

Při využití metody polostrukturovaného rozhovoru může mít výzkumník připraveny tematické okruhy, širší otázky nebo i jasně formulované a seřazené otázky, které tvoří „guide list“ [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 323].

V sadě předem připravených otázek je vhodné na počátku zvolit lehčí tón, který by měl zajistit navození důvěry a dobré atmosféry pro rozhovor a zároveň slouží k orientaci v daném tématu. Následují otázky vztahující se k výzkumnému problému, které je možné přizpůsobovat respondentovým odpovědím [Kaufmann, 2010: 58]. Polostrukturovaný rozhovor je časově náročná metoda vzhledem k nutnosti předem připravené osnovy rozhovoru, kontaktování respondentů, nalezení vhodného místa a času pro setkání a přepis rozhovoru [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 323].

Výzkumník by měl během takového rozhovoru nechat zcela stranou své hodnotové systémy a přesvědčení, a měl by vyjadřovat zájem o pochopení hodnotového světa informátora a kategorií, v nichž informátor přemýšlí, jelikož úlohou výzkumníka je rozumět, a nikoliv soudit [Bryman, 2012; Disman, 2011: 307].

Výhodou využití polostrukturovaného rozhovoru je možnost ponechání velkého prostoru respondentům pro vyjádření vlastních formulací, což dává tazateli možnost improvizace a reagování na konkrétní situace a nová témata, která se v průběhu rozhovoru mohou objevit. Polostrukturovaný rozhovor může jít do hloubky a dovést výzkumníka k novým otázkám, kterými doplní do stále upravované vylepšené verze osnovy rozhovorů. Mezi další výhody patří flexibilita a otevřenost rozhovoru, které poskytují výzkumníkovi i respondentovi možnost ujasnit si význam jednotlivých otázek v průběhu rozhovoru i jejich odpovědi, a tím zmenšovat riziko vzájemného nepochopení. [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 323].

Polostrukturovaný rozhovor je možno použít, je-li jasně definovaný výzkumný problém nebo výzkumné otázky, na které je již od počátku výzkumu cíleno a rozhovory jsou následně zaměřeny na specifická témata [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 324], což jsou v této práci tři výzkumné otázky, které jsou sepsány v úvodu této práce.

V případě této práce si jsem vědoma možného zkreslení, ke kterému mohlo dojít v průběhu získávání dat pomocí polostrukturovaných rozhovorů, a to jak z mé strany, tak ze strany informátorů. Do výzkumu jsem sama vstupovala s jistými očekáváními, předsudky a znalostmi o dané problematice. Mé osobní zkušenosti se závodem a kamarádství s některými respondenty se snažím v rámci celého výzkumu reflektovat. Na druhou stranu se domnívám, že má blízkost a prožitá zkušenost vzhledem k řešenému tématu mi umožnila lépe získat důvěru respondentů a využila jsem ji i při tvorbě seznamu otázek.

3.3.1 Výzkumný vzorek

Vzorek mého výzkumu byl konstruován částečně účelově a částečně metodou sněhové koule [Bryman, 2012]. Cílem byla co možná největší diverzita ve skupině běžců, aby byly získány co možná nejrozdílnější pohledy na problematiku běhu v CHKO.

Domnívám se, že konečná velikost vzorku je pro tento výzkum dostačující, neboť již při realizaci šestého rozhovoru s účastníky Beskydské osmičky jsem si uvědomila, že témata v odpovědích informátorů se začínají opakovat až na menší výjimky, a začala jsem přemýšlet o možné saturaci dat [Bryman, 2012]. Nicméně jsem měla již domluvené dva následující rozhovory, které jsem tedy uskutečnila a následně jsem se rozhodla sběr primárních dat ukončit, jelikož jsem měla již absolvován rozhovor s organizátorem i s pracovníkem Regionálního pracoviště Správy CHKO Beskydy.

3.3.2 Průběh výzkumu

Cílem bylo provést co největší množství rozhovorů osobně, avšak vzhledem k tomu, že jsem měla obavy z homogenního vzorku skládajícího se z mladých běžců z okolí Beskyd, jsem využila možnost online rozhovorů s běžci z jiných míst v republice, abych vzorek diverzifikovala. Takto proběhly dva rozhovory. Rozhovory byly předem telefonicky domluvené, avšak neuváděla jsem mnoho informací o tématu mé práce, jelikož jsem nechtěla, aby se běžci připravovali a zjišťovali si informace o tématu předem, což by nebylo v zájmu mé práce, kde jsem se snažila zjistit i to, jak na tom se znalostmi o CHKO Beskydy či celkové ochraně přírody a jejím vnímání jsou.

3.3.3 Etika výzkumu

Respondenty zapojené do této výzkumné práce bych v rámci této kapitoly rozdělila na dvě skupiny podle míry anonymizace a to na skupinu, která nebyla nijak anonymizovaná. Kde se jedná o ředitele závodu Libora Uhera a zástupce za Správu CHKO Beskydy Františka Jaskulu. Do druhé kategorie, která byla anonymizovaná patří pak běžci, kterým byla změněna jména, aby nebyla zveřejněná data, díky kterým by mohli být v práci identifikováni. Před začátkem rozhovoru jsem nechala respondenty podepsat informovaný souhlas, ve kterém byly uvedeny všechny zásadní informace a je v příloze této práce. Někteří respondenti si však text příliš nečetli, proto jsem ve stručnosti vysvětlila míru anonymizace, která se k nim v práci bude vztahovat. Dále jsem respondentům vysvětlila důvod pořizování nahrávky rozhovoru, která sloužila pouze k přepsání rozhovorů do písemné podoby. Respondenti dále byli poučeni, že přepis celého rozhovoru bude k dispozici pouze u obhajoby práce a nebude nikde k dohledání na internetu či jako součást práce, naopak případně použity budou jen fragmenty rozhovorů či úryvky rozhovorů. Myslím si, že i tímto jsem v respondentech, tedy alespoň v těch anonymizovaných, vzbudila vyšší míru důvěry a byli ochotnější se otevřít i v otázkách, které je dostávaly do lehce nepřijemnější pozice.

3.3.4 Analýza získaných dat

Všechny rozhovory byly z audio nahrávek přepsány do textové podoby formou doslovného přepisu, což je velmi zdlouhavý, nicméně přínosný proces, jelikož během přepisu velmi často dojde k ujasnění či identifikaci klíčových témat a souvislostí, což přišlo i v případě této práce. Formou doslovného (místy komentovaného) přepisu jsem

minimalizovala ztráty dat, v textu diplomové práce jsem respektovala etiku výzkumu a použila jsem proto redigovaný přepis.

K analýze provedených rozhovorů s běžci a odborníky byla použita metoda otevřeného kódování, které umožňuje třídění a seskupování dat do přehlednějších celků. V průběhu kódování vyplývají určitá témata, ve kterých jsou následně hledány pravidelnosti a rozdíly. V rámci kódování dochází k organizaci nasbíraných dat a lepší orientaci v nich, a také může dojít k uvědomění potřeby použít i jiný zdroj dat než informace z rozhovorů, například k ověření platnosti některých tvrzení či objektivnějšímu náhledu na danou problematiku. V této práci bylo kódování provedeno ručně s použitím barevných fixů, které sloužily k označení jednotlivých témat – kódů.

Během zpracování rozhovorů vyšla na povrch nejdůležitější témata, v rámci kterých mohly být nacházeny podobnosti a srovnávány rozdíly u jednotlivých běžců a následně i v názorech odborníků. Tato témata jsem vypsal a následně v textech označila jednotlivými kódy.

Citace z rozhovorů, které se objevují v analytické části této práce, byly pro lepší čitelnost a srozumitelnost upraveny do hovorového jazyka a editovány od nadbytečných slovních výplní či nespisovných výrazů a přeroknutí, které nebyly využitelné pro analýzu. Původní myšlenka vytvoření samostatné kapitoly s porovnáním názorů běžců a Správy CHKO Beskydy byla opuštěna, raději jsem zvolila systém, kdy k danému tématu rovnou připadají výpovědi všech skupin, pokud se k tématu nikdo nevyjádřil doplnila jsem potřebné informace z dostupných zdrojů, např. rozhovorů pro noviny apod.

Jako sekundární data pro doplnění praktické části jsem nejvíce využila příspěvky na sociální síti Facebook, web Beskydské sedmičky, dále dokument Beskydská sedmička a články v periodikách, odborné texty, rozhovory či podcasty.

3.3.5 Zúčastněné pozorování včetně náhodných rozhovorů

Další metoda použitá v této práci je metoda zúčastněného pozorování, které je velmi rozšířeným způsobem získávání empirických údajů. Od běžného pozorování jej lze odlišit tím, že jde o součást konkrétního výzkumu či výzkumného plánu. Vědecké pozorování je definováno jako: „*technika sběru informací založená na zaměřeném, systematickém a organizovaném sledování smyslově vnímatelných projevů aktuálního stavu prvků, aspektů, fenoménů atd., které jsou objektem zkoumání*“ [Reichel, 2009: 94].

Od jiných forem pozorování se zúčastněné pozorování liší tím, že se sám výzkumník aktivně účastní situací, které pozoruje. Na rozdíl jen od pozorování, které dokáže

zaznamenat co lidé dělají, tak zúčastněným pozorováním může výzkumník porozumět tomu, co jednání pozorovaných lidí znamená a jak mu sami rozumějí [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 356].

Základní podmínkou pro zúčastněné pozorování je tedy účast, při které se nacházíme v pozorovaném prostředí, jež chceme zkoumat, toto prostředí bývá označováno jako terén. Zúčastněné pozorování vychází z předpokladu, že je potřeba zkoumat jev tam, kde se přirozeně nachází [Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2020: 357]. V této práci se jedná o trasu závodu Beskydská sedmička, na které je pozorována skupina běžců, kteří se účastní závodu.

Zúčastněné pozorování je třeba zaznamenat, je doporučován písemný záznam a vedení terénního deníku, ve kterém výzkumník shromažďuje své poznatky. V případě této práce nebylo možné si dělat zápisky přímo na trase, takže jsem využila diktafon a zásadní poznatky si nahrávala do telefonu na trase nebo občerstvovacích stanicích. V této práci lze tedy do metody zúčastněného pozorování zařadit odhadem 30 hodin, ve kterých jsem si převzala startovní číslo, absolvovala trasu závodu a poté se zúčastnila slavnostního vyhlášení vítězů a zakončení celé sportovní akce. Všechny poznatky z pozorování jsem přepsala do 24 hodin od doběhnutí do cíle. Jednalo se o velmi silný zážitek, takže si nemyslím, že by pozdější přepis byl o zásadní informace ochuzen. Zároveň jsem v rámci zúčastněného pozorování provedla pár náhodných rozhovorů s ostatními závodníky nebo si poznamenala jejich komentáře k trase či výhledům na beskydské kopce, které jsou obsaženy v empirické části a mají za cíl dokreslit celou atmosféru a průběh závodu Beskydská sedmička v CHKO Beskydy.

4 Praktická část

Nejprve bych ráda velmi poděkovala všem respondentům za vstřícnost a ochotu se se mnou potkat a vést rozhovor (s výjimkou dvou rozhovorů, které byly vedeny přes platformu Google Meet) a poskytnout mi pro mou práci nejpodstatnější část, tedy primární data. Rozhovory vedené online nebyly uskutečněny při osobním setkání z důvodu velké dojezdové vzdálenosti (Severní Morava – Čechy), avšak nemyslím si, že by online rozhovor měl vliv na vypovězené informace. Na druhou stranu je namístě uvést, že s maximální vstřícností jsem se nesečkala vždy, například při domluvě rozhovoru na Správě CHKO Beskydy bylo potřeba dlouhé domluvy termínu a upomínání se. Při samotném rozhovoru se však vše obrátilo a rozhovor byl pro tuto práci velmi přínosný, plný podstatných poznatků a sám pan František Šulgan, se kterým jsme rozhovor uskutečnili mi dal k dispozici i *Rozhodnutí o udělení souhlasu s konáním sportovní akce „Koňská mast Beskydská sedmička 2021“ na území přírodních rezervací Malenovický kotol, Lysá hora, Smrk ve dnech 27.-29.8.2021*, ze kterého jsem v práci čerpala.

Vzhledem k mým předchozím zkušenostem s pohybem v CHKO Beskydy a absolvování dvou ročníků závodů Beskydská sedmička a studia oboru Sociální a kulturní ekologie, jsem měla představu o problémech, které běh v CHKO Beskydy může způsobovat, ale při rozhovorech jsem se snažila volit nenávodnou formulaci otázek, abych nenapovídala respondentům. Rozhovory začínaly obecnějšími otázkami, kterými jsem chtěla zjistit vztah respondentů k přírodě, později byly otázky konkretizovány a šly více do hloubky.

4.1 Běh krajinou jako součást života

“Mám ráda ten pocit na vrcholu, kdy člověk vidí třeba západ nebo východ slunce, tak si uvědomí, že v porovnání s přírodou toho moc nezmůže, že jen malý tvor na celé zeměkouli.”(Kristýna)

Z odpovědí respondentů vyplývá, že běh jim natrvalo přirostl k srdci a z části utváří jejich osobnost. Ani jeden z nich si nedokáže představit, že by se běhání či chůze v horách nevěnoval. Respondenti vnímají přírodu jako „...něco co je všude kolem nás a potřebujeme ji k životu, takže se o tu přírodu musíme starat.“ (Beata), někdy pro ně příroda znamená také možnost „...se vyvětrat a nasát čerstvý vzduch.“ (Lukáš). Přestože tráví v přírodě podle nich velkou část svého volného času, shodují se, že kdyby byla možnost, byli by v přírodním

prostředí ještě častěji, jelikož *“Na horách voní vzduch, zpívají tam ptáci a člověk poslouchá zvuky, které ve městě není schopen vnímat.”* (Kristýna) a zároveň i když je jejich pobyt v přírodě většinou spojen s fyzickým výkonem jsou schopni si při tom odpočinout a vyčistit si hlavu. Dalším častým důvodem k pobytu v Beskydech je pro respondenty i jisté hledání samoty a odpočinku od ostatních lidí.

Díky času strávenému v přírodě dokáže Petr přírodu také více ocenit, a to z důvodu jeho zkušenosti s různými typy přírodního prostředí a konkrétně hor *“v Norsku za Polárním kruhem, v Himalájích, Andách, v Jižní Americe, v Alpách, ale ta prostředí se vůbec nedají srovnávat”*. Dokáže ocenit nejen jejich estetickou hodnotu, ale také odlišnost jednotlivých pohoří. Zároveň však, o to víc oceňuje krajinu, se kterou je v nejčastějším kontaktu, tedy tu kterou má doma, protože ta je jeho srdci nejbližší.

Vztah respondentů k horám a krajině Beskyd byl podle jejich výpovědí zásadně formován rodiči a časem stráveným v přírodě, a to přímo na horských túrách nebo v blízkém kontaktu s Beskydy jako Kristýna: *„Dětství jsem trávil spíš pod horami, protože u nás nebylo zvykem chodit po horách, a když jsme jednou za rok vyrazili s dědečkem na Pustevny, tak to bylo o svátku, kdy si vzal sako a valašku, jinak se pracovalo kolem statku.“* Část běžců se k běhu v horách dostala až skrz přípravu na závod Beskydská sedmička, kdy se nejprve přihlásili na závod a až poté začali s tréninkem v Beskydech, či jako Lukáš, který měl pocit, že *„je v nějakém věku a taky by se sebou měl začít něco dělat“*, takže začal s túrami a později během, a poté se na závod přihlásil. U jiných se jednalo o vášeň pro nové koníčky, které je přivedly k častějšímu pobytu v horách jako cyklistika, běh či skialpinismus. Každý z respondentů z řad běžců měl pro čas trávený v horách lehce odlišné důvody, avšak všechny spojoval zájem o trávení volného času v přírodě při outdoorových aktivitách.

4.2 Příroda jako kulisa

„Kdo zacílí na detail je obohacen o poznání té trasy, i když jde po několikáté na Lysou horu, když se soustředí jen na vrchol, tak je prostředí opravdu jen kulisa a ochuzuje se sám o zážitek a to poznání.“ (Šulgan)

Běžci na otázku, zda vnímají přírodu v jejich okolí při běhu či chůzi, odpovídali, že vnímají. Navíc je přírodní prostředí jedním z hlavních důvodů, proč tento sport provozují. Z rozhovorů vyplývá, že pro běžce je příroda místem, kde čerpají energii a věnují se zde aktivnímu odpočinku. Někteří uvádí, že je příroda jedním z důvodů, proč běhají, a když si

mohou vybrat, tak volí běh v přírodě raději než běh ve městě, kde si tolik neodpočinou. Během ve městě respondenti pouze udržují svou fyzickou kondici, a kdykoli je možnost vyběhnout do hor, učiní tak raději.

Dále jsem se respondentů tázala, zda prostředí, ve kterém se nachází, dokážou vnímat i při závodě Beskydská sedmička. Zde se většina odpovědí shodovala na tom, že v noci okolí nijak nevnímají a přes den podle Michala pozorovat okolí není problém *“Při delším závodě jako je Beskydská sedmička je víc prostoru a můžeš tím pohledem okolo sebe si i odpočinout a nabrat síly, ale při závodě pod 3 hodiny, tak tam toho času na kochání moc není.”*. Což je v souladu i s mým pozorováním při závodě, kdy se náš dvoučlenný tým občas spojil a konverzoval s ostatními závodníky, od kterých jsem se doslechla různé komentáře na okolní krajinu. Nejčastěji jsme mluvili o změně, která byla způsobena kůrovcem. Závodníci si všímali, že panoramata jsou odlišná, například při velmi dlouhém klesání ze Smrku na Čeladnou jsem si povídala se závodníkem, který jezdil do Beskyd pravidelně pouze na závod Beskydská sedmička. Popisoval, jak pozoruje kácení lesů z důvodu kůrovce a jím způsobené kalamity. Z čehož mohu usuzovat, že si krajiny kolem sebe během dne opravdu všímali. Od Františka Šulgana ze Správy jsem však slyšela opačný názor, že sportovci se hlavně musí soustředit na to, kam šlapou, aby nezakopli, než na pozorování okolní krajiny. Šulgan však dodává, že je jasné, že pořadatelé hromadných akcí chtějí atraktivitu, aby přilákali účastníky. Což je samozřejmě z velké části pravda, avšak pod nohy se musí koukat i běžný turista, možnost zastavit a rozhlédnout se okolo, mají všichni stejnou.

4.3 Dopad na přírodu není jen odpad

Od respondentů jsem se nejčastěji dozvěděla, že pokud člověk respektuje přírodu, tak jeho pohyb v CHKO Beskydy okolní přírodu nijak neovlivní. Ovšem je důležité najít odpověď na to, co je podle respondentů respekt k přírodě. Respondenti odpovídali, že přírodu a chráněnou krajinu respektují tím, že nevstupují na místa, kde je to nežádoucí a pohybují se po vyznačených trasách, avšak několikrát zaznělo, že to nejde vždy, obzvlášť pokud se běžec v lese třeba ztratí.

Nejčastěji opakující se téma byl ve všech rozhovorech odpad, kterým si velká část respondentů vysvětlovala svůj možný vliv na okolí *„Běh nemá na to okolí žádný vliv, pokud tam člověk nerozhazuje odpadky.“* (Petr). Konkrétně při závodě si většina dotazovaných nemyslí, že by nějaký odpad někdo odhodil záměrně, ale nechtěně z batohu či kapsy nechat vypadnout nějaký obal je možné. Stejně informace jsou i od pořadatelů, kteří odpad na trase závodu označují za minimální *„...ale občas ano. Jsou sportovci, kteří jdou na bednu, jedou*

podlahu a ti možná budou bezohlední, ale to nemáme šanci zjistit, jestli to někomu nechtěně vypadlo nebo to odhodil.“ (Uher).

Ke snížení množství odpadů přispělo i to, že od roku 2019 jsou na Beskydské sedmičce používány znovupoužitelné kelímky. *„Přišlo mi, že organizátoři se snaží k tomu přistupovat, aby to bylo šetrné po všech stránkách.*“ (Kristýna). Upuštění od jednorázových plastových kelímků bylo předem komunikováno v médiích, pro iRozhlas uvedl mluvčí závodu Adam Knesl toto: *„Jubilejní desátý ročník posune extrémní závod kupředu nejen sportovně díky kategorii jednotlivců, ale také ekologicky. Závodníci už nebudou mít na občerstvovacích stanicích k dispozici jednorázové plastové kelímky. Každý účastník B7 bude muset mít kelímek u sebe jako součást povinné výbavy.*“ Při závodu Beskydská sedmička bylo spotřebováno každým rokem na osmi občerstvovacích stanicích 25 000 až 30 000 jednorázových plastových kelímků, které byly rozesety po trati, nejkoncentrovaněji okolo občerstvovacích stanic. Dalším opatřením proti jednorázovým plastům bylo upuštění od igelitových tašek s potřebami pro závodníky, které jsou rozdávány při vyzvedávání startovních čísel. Igelitové tašky byly nahrazeny textilními pytli, které se dají znovu použít [iRozhlas, 2019].

Avšak z rozhovoru na Správě CHKO Beskydy vyplývá, že problémem není odpad, ale obrovské množství turistů, kdy u sportovních akcí je koncentrace lidí ještě vyšší, obzvláště pokud se jedná o hromadnou akci, která probíhá v noci. Sami běžci vnímají, že okolí ovlivňuje narušení zvěře v noci světlem, se kterým běží každý závodník, dále hlukem, který závodníci v horách dělají svým během, mluvením, ale i pípáním na kontrolních stanovištích. Za negativum závodu Beskydská sedmička označil rušení zvěře i Libor Uher, který tento tlak na přírodu omlouvá: *„Pokud se to načasuje na správný termín, kdy to ta příroda bez problému zvládne, tak si myslím, že se takové akce dají přežít.*“ Ke stejnému závěru dochází i běžci: *„je to jednou za rok, tak to nebude tak špatné“* (Beata).

Je důležité doplnit, že Beskydská sedmička není jedinou hromadnou sportovní akcí konanou v CHKO Beskydy *„asi by nebylo dobře, kdyby taková akce byla každou nedělí.*“ (Uher). Beskydská sedmička je závodem v příhodném termínu pro ochranu přírody v Beskydech, avšak sportovních akcí, které nemají zájem probíhat na sněhové pokrývce, každým rokem přibývá a víkendové termíny jsou již plné, takže nové závody musí řešit datum konání akce mimo léto a podzim, které už mají víkendy plné a termín hledají na jaře, které je z hlediska ochrany nežádoucí, dle Šulgana. Podzimní termíny nejsou příznivé pro organizátory kvůli proměnlivosti počasí, kdy může teplota prudce klesat, což jak uváděl Libor Uher, může zvyšovat riziko poranění či vyčerpání u závodníků, pokud pomíneme

možná zdravotní rizika plynoucí z těchto stavů, tak pro pořadatele tato skutečnost znamená nutnost většího počtu závodníků, které musí z hor svážet, což je velmi logisticky náročné. Velmi nepříznivé počasí potkalo Beskydskou sedmičku v roce 2017, kdy skončilo 1500 závodníků na trase, což je trojnásobek oproti běžnému počtu závodníků, kteří závod nedokončí. „*To je pro nás problém, ne ti kteří dojdou do cíle po svých, ti sní jen jídlo, ale problém jsou ti, co nedojdou.*“ (Uher), kterým je potřeba na trase poskytnout pomoc či jim zajistit odvoz z trasy do zázemí závodu ve Frenštátu pod Radhoštěm.

Dále dle Šulgana však ubylo sportovních akcí, které by nepřistoupily na požadavek a neustoupily od běhání v noci, a když už běh v noci pro uspořádání akce potřebují, dodává: „*Vždy jim říkám, že jsou zapsaní na seznamu negativních závodů nebo závodů, které tu nepatří, byť jdete po stezce, snažíte se dodržovat ekologický program a neodhazujete obaly, nejhorší je běh v noci.*“. Avšak ani jednou nezazněl tento dopad, tedy rušení zvěře v noci, ve spojení s tréninkem či volnočasovým během v rozhovorech s běžci. Ti nevnímají dopad běhu v noci na přírodu, ale spíše jako krok ze svého komfortu při omezení doby vlastního spánku. Jak uvádí Kristýna: „*Musely jsme trénovat ještě před prací, aby mě trénink neomezoval v čase tráveném s rodinou. Chodily jsme jedenkrát týdně na Lysou horu za tmy před svítáním, abychom byly v 9 zpět v práci, tím jsme vlastně natrénovaly i na tu závodní noc a nevadila nám tma ani zima. Před závodem už jsme chodily na Lysou horu dvakrát, takže už jsme ve 3:00 startovaly od transformátoru.*“ Na tento problém upozorňuje Šulgan: „*Oni si libují a trénují v noci. Dostáváme upozornění, že přijede partička zaparkuje, bouchnou dveřmi od auta a večer tam lítá s čelovkama, že trénují určité úseky. Takže se vždycky ptám pořadatelů, zda je ta akce za bílého dne nebo v noci.*“, jelikož rušení zvěře není poté ovlivněno jen samotnou sportovní akcí, ale i přípravou běžců, kteří jsou jistým způsobem motivováni k běhu za tmy s čelovkou v CHKO Beskydy.

Pravidla či zákazy CHKO Beskydy jsou návštěvníky respektována z různých důvodů, například Petr uvádí v souvislosti se zákazem vstupu do určitých lokalit či mimo značené stezky národních přírodních rezervací: „*Kdybych tam měl domov já a potřeboval bych klid, taky bych nebyl rád, kdyby mě tam někdo rušil.*“ nebo protože jsou zvyklí pravidla dodržovat v běžném životě. Pravidla respondenti dodržují méně například v zimě, kdy se někteří věnují skialpinismu i v oblastech národních přírodních rezervací, kde je pohyb mimo stezku zakázán, což jak uváděli respondenti, dodržují pouze při výstupu a při sjezdu dolů se již značky příliš nadržují a jedou ve volném terénu, kde se „*...může stát, že poškodíš nějaké stromečky*“ (Michal). Rušení zvěře pohybem mimo značenou trasu si však jako dopad neuvědomují, vysvětlují si to dostatečnou sněhovou pokrývkou nebo tím, že jsou již na

přítomnost lidí zvířata zvyklá a neuvědomují si, že se nacházejí v oblastech s výskytem chráněných druhů živočichů, pro které se jedná o poslední útočiště a jejich životní nároky se neslučují s přítomností lidí.

V odpovědích na otázky týkajících se dopadů na přírodu také zaznělo chození se psem bez vodítka, což lze brát jako další potenciální rušení zvěře, která v CHKO Beskydy žije, ať už se jedná o ohrožené, ale i běžně se vyskytující druhy. „*Nemůžu posoudit, jestli tady je 8 párů tetřevů a projde tím územím 100 lidí, tak jestli je to vyplaší, že umřou nebo jestli to tak není.*“ (Petr). Což se i dle Šulgana těžko vysvětluje: „*Třeba nic neprovedou, ale jestli poté přijde špatně počasí a třeba jeřábek bude utíkat před běžci, tak si liška na jeho mladé počká nebo je on sám nenajde a nepostará se o ně, ale taky se nemusí stát vůbec nic... My se snažíme hájit předmět ochrany, což je v tomto případě evropsky významný druh.*“ Uher tuto zkušenost komentuje takto: „*Oni (Správa CHKO Beskydy) přijdou s výskytem nějakého ptáka nebo něčeho, což jestli je podloženo skutečností nebo není, to už se neřeší.*“ Kdo jiný by měl o výskytech ohrožených druhů vědět lépe než zoologové ze Správy CHKO Beskydy, avšak proč těmto informacím není důvěřováno ze strany návštěvníků a proč jsou tyto informace brány na lehkou váhu a ze strany organizátorů jsou označovány jako nepodložené? Dle Šulgana je zásadní rozdíl mezi ochranáři a laickou veřejností v tom, že ochranáři vědí, co vše dané prostředí obsahuje, takže mají představu, co případné zatížení ekosystému může způsobit na rozdíl od veřejnosti, která informace nemá nebo je vnímá jako nepodložené.

Běžci se až na jeden případ shodovali v tom, že by byli rádi za více informací například k uzavření vrcholu Kněhyně nebo zrušení značek k vrcholu Travný, které běžci respektují, jak uvedla Beata: „*Jasně mi to není, ale jsem s tím smířená.*“ Oproti tomu Lukáš si přečetl informační cedule, které se na Kněhyni nacházejí a vysvětlují uzavření vrcholu: „*zase až tak moc zákazů tu není, a když tam člověk jde, tak si o tom má něco zjistit, a pak už ho to nepřekvapí.*“ Ostatním respondentům však není jasné proč se tetřev hlušec vyskytuje zrovna na těchto vrcholech, kde je tedy omezen turistický ruch z důvodu předmětu ochrany, což pro některé znamená, že v těchto místech nikdy nebyli, na internetu jsou však informace dostupné všem a je jen otázkou zájmu si je vyhledat a přečíst.

O poškození celkové biodiverzity se přímo nezmiňoval nikdo z respondentů, ať už se jednalo o běžce, zástupce za CHKO Beskydy či organizátora. Přitom téma úbytku biodiverzity se zejména v období poruch klimatu jedná o důležitý fenomén a je reálně možné, že se tento jev již na některých územích projevuje, vzhledem ke stoupající teplotě a změně v rozvržení srážek se mohou životní podmínky zásadně měnit pro některé druhy

živočichů a rostlin, které jsou klíčové pro stabilitu ekosystému. V tomto případě by ztráta určitého druhu, který je pro daný ekosystém klíčový, byla vážným poškozením ekosystému a Správa CHKO Beskydy by musela řešit, jak stabilitu zajistit. Zde vyvstává otázka, zda vynakládat prostředky na záchranu jednoho druhu, kterému eventuálně znemožní život změna klimatu a s ní související zvyšující se teploty nebo raději uvažovat v konceptu funkční diverzity a její celkové ochrany.

Dále se běžci vyjadřovali k problému, který působí masové záplavy turistů na malých plochách. Nejvíce jmenovali Lysou horu, která je vystavena permanentnímu nátlaku turistů. Ke zmírnění návštěvnosti chce přispět i Libor Uher, který uvádí, že sami zrušili závod, který spočíval ve zdolání co nejvíce výstupů během roku na Lysou horu. Ke zrušení je vedlo uvědomění, že není v pořádku podporovat masové navštěvování turistů nejvytíženějšího místa Beskyd. Navíc motivace největšího množství výstupů za rok vedla účastníky k chození či běhání v noci, protože vítěz zdolal vrchol Lysé hory 1000x, což představuje průměrně 2,7 výstupu každý den, což není možné absolvovat pouze za světla a vyžaduje pohyb v horách po setmění, jak již bylo zmíněno výše je výskyt lidí v horách po setmění brán jako nežádoucí z důvodu rušení klidu zvěře.

Velké množství běžců na pěšinách v CHKO Beskydy také souvisí s rozšiřováním pěšin a cest, které bylo zmiňováno při rozhovorech a mohu ho doložit i já ze svých poznatků z trasy závodu. V rozhovorech s běžci byly dva názory, kdy jeden spočíval v podstatě toho, že si závodníci trasu mimo pěšinu určitě nezkracují a vzorně se pohybují jen na značených pěšinách, což bylo podkládáno úsekem trasy v Řece, kde se nachází prudké stoupání, které vede po velmi úzké pěšině lemované vysokou trávou s kopřivami, bodlácím a dalšími rostlinami, se kterými člověk nechce přijít do fyzického kontaktu. O tomto se běžci vyjadřovali jako o ukázkovém chování, kde nikdo nepředbívám mimo trasu. Druhý názor už se nenesl v tak pozitivním duchu. Názor se týkal předbívání mimo pěšinu, kde se Michal vyjadřoval, k pohybu mimo stezku: „*Když tě někdo brzdí, tak ho prostě předběhneš, pár kroky mimo stezku. Je to pro tebe jednodušší a bohužel.*“. Jelikož závodu předcházely silné přívalové deště den před startem závodu, byla trasa podmáčená a při prudkých sebězích například na Krásnou, běželi závodníci i mimo pěšinu, kde hledali lepší povrch, který by tolik neklouzal, čímž ale rozšiřovali pěšinu a místy ničili vše, co kolem pěšiny roste. Dalším mým poznatkem ke zkracování trasy mimo značku je i seběh ze Smrku na Čeladnou, kde se ještě v lese pěšina klikatí, ale les je již řídký a je možné, tak běžet i rovně a značenou pěšinu tak pouze křížovat, čehož podle rozryté země někteří závodníci před námi využili a cestu si tudy zkrátily. Já a moje parťáčka jsme tedy běžely po pěšině a jiný závodník tento fakt

komentoval tím, že jsme až moc poctivé a závod nezkracujeme. Což mě přivádí na myšlenku, že je možné, že závodníci si neuvědomují, co působí svým během mimo stezky, ale vztahují tento problém jen na případné zkrácení celkové délky závodu, či možnou diskvalifikaci. Na to odkazuje i Šulgan, který uváděl tento problém logicky jako nejzávažnější v oblasti přírodních rezervací: „*Oni jedou za svým cílem a valí a někteří si to i zkracují zakázaným územím jenom aby byli první, takové negativa přinesla i Beskydská sedmička.*“. Dále Šulgan uvedl, že stav pěšin po závodě nijak nekontrolují z důvodu časového vytížení, stav může být kontrolován stráží přírody, avšak spíše v tomto ohledu důvěřují pořadateli, že dodrží předem domluvené podmínky, které jsou součástí vydání souhlasu s pořádáním závodu.

4.4 Ochrana přírody jako priorita

„Samozřejmě, že jak se ruší plánované dálnice kvůli výskytu morčat, tak je to otázka, co tedy chceme, zda ochranu zvěře nebo efektivnější dopravu. V CHKO je jasně dané, že prioritou je ochrana stavu přírody.“ (Lukáš)

Ochrana přírody v CHKO Beskydy je běžci deklarována jako priorita, přejí si, aby byla příroda zachovaná v aktuálním, ne-li lepším stavu pro budoucí generace, a jak již bylo uvedeno výše, uvědomují si důležitost a jedinečnost přírody. Běžci nejčastěji zmiňovali přírodu jako celek „*Minimálně bychom se měli snažit předcházet poškozování přírody celkově, protože je pro nás důležitá. Dbát třeba i na to co vypouštíme do ovzduší a vody, protože to všechno má vliv na stav té přírody okolo.*“ (Beata), či ochranu rostlinných a živočišných druhů, v některých rozhovorech byla zmíněna i důležitost čistoty přírody z důvodu ochrany čistoty vody, která slouží jako zdroj pitné vody či potřeba kvalitní péče o les, který může sloužit jako zdroj pro těžbu dřeva. Přírodní prostředí tak nepřináší člověku jen užitky v přímém okamžiku jeho návštěvy, ale je tedy potřeba si uvědomovat i například jeho půdotvorné a půdoochranné působení v rámci různých ekosystémů. Z rozhovorů tedy vyplývá, že respondenti mají představu o významu a důležitosti přírodního prostředí pro biodiverzitu, jeho ostatní funkce si však dokážou hůře představit.

Systematizovaným nástrojem pro vyjádření užitků a hodnot, které více i méně přirozené ekosystémy přináší lidské společnosti, jsou ekosystémové služby, kde jsou dohromady použité ekologické znalosti o fungování přírodních procesů, společenské požadavky a potřeby, které člověk vědomě i nevědomě čerpá a ekonomické mechanismy a principy [Nátr, 2011]. Nejčastěji tedy byla v rozhovorech zmíněna kulturní funkce přírody,

pod kterou řadíme i rekreační funkci, kterou běžci podle rozhovorů vnímají a užívají nejčastěji, ale spolu se jmenovanými zdroji pitné vody a dřeva se dostáváme i k zásobovací funkci, zde můžeme zařadit i potřebu produkce dřeva, kterou je možné vyčíst z vyjádření Uhera spolu s ostatními funkcemi lesa: „*Musí se sem vlézt ti co chtějí, aby tady byly vzácné druhy...lesníci, kteří tam dělají hospodářskou činnost.*“

V žádném rozhovoru však nezazněly regulační či podpůrné služby, kdy do regulačních služeb řadíme regulaci podnebí či záplav a do podpůrných služeb můžeme zařadit tvorbu půdy, primární produkci či oběh živin [Millennium Ecosystem Assessment, 2005]. Přestože to vypadá, že turistický ruch je závislý pouze na rekreační funkci ekosystémů, k jeho fungování je však potřeba i většina ostatních ekosystémových služeb [Zelenka, Pásková, 2012].

V některých rozhovorech ve spojitosti s ochranou přírody zaznělo, že by vymáhání dodržování pravidel a zákazů v CHKO Beskydy, které vedou k zachování žádoucího stavu místních ekosystémů, mělo být přísnější, měl by z něj jít větší respekt, konkrétně při pohybu mimo stezky v NPR nebo na zrušených trasách, aby bylo zamezeno rušení zvěře, která je na daném místě předmětem ochrany a je na ruch z okolí citlivá. Podle Tadeáše, pokud někdo nedodrží pravidla se zákazem vstupu, i když má informace, proč do místa nevstupovat, měla být Správa na porušování zákazů přísnější. „*kdyby rozdávali pokuty 5 000,- Kč třeba, pak si to člověk rozmyslí.*“ Dle něj by tedy bylo vhodné dodržování pravidel vymáhat rozdáváním pokut za průchod po zrušených stezkách, pokud Správa CHKO Beskydy uzná, že jde o zásadní problém, mělo by se jednat o exemplární případy, aby se tento postup mezi lidmi rozšířil a následně by na zrušenou pěšinu již nikdo nešel.

Druhým pohledem na věc bylo, že vysvětlením důvodu některých opatření, by mohlo dojít ke zvýšení motivace tato pravidla dodržovat. Pár běžců se se zaměstnancem Správy CHKO Beskydy setkalo, jiní si tím nejsou jistí, takže usuzují, že se mohlo jednat o člena Stráže přírody, která je vykonávána především dobrovolníky, kteří tak pomáhají Správě CHKO s ochranou přírody Beskyd. Jejich úkolem je především kontrola dodržování předpisů o ochraně přírody v terénu. Hanka má zkušenost, kdy byla s kamarádkou a jejím psem na Slavíči na procházce, avšak pes byl bez vodítka, na což byly upozorněny. „*Mohl mít příjemnější vystupování a aspoň říct proč, a ne tam prostě jen začít rvát, ale když si představím, co na ty hory chodí za lidi, a jak oni můžou reagovat na něj, tak ho i chápu.*“ Podobná zkušenost se u běžců vyskytuje i ve spojitosti se skialpinismem, který jsem rozebírala již výše. Kdy mají respondenti zkušenost se setkáním s pracovníkem Správy CHKO Jeseníky při výšlapu na Praděd. Pod kopcem již dostali napomenutí a byli nuceni

svou túru otočit, avšak při mé otázce, zda ví, proč tam nemají chodit, pomineme-li lavinovou situaci, odpověděli, že ne, že jim to ochránář nevysvětlil, jen je z místa vykázal. Takové situace můžeme brát i pozitivně jako prostor pro šíření informací, které povedou k lepšímu chování turistů na horách nejen v Beskydech, ale i jiných chráněných oblastech v České republice.

Často opakujícím se tématem byly turistické atrakce vyskytující v CHKO Beskydy, které skupina běžců v CHKO nevyhledává a jistým způsobem je nechápe, myslí si, že přivádí do hor lidi, kteří neví, jak se v přírodě mají chovat a často, což Hanka ukazuje na příkladu: „*Moje mamka mi vyprávěla, že byli někde na horách v Beskydech, a že tam byla rodinka, měli dvě malé děti, dávali si svačinku, a pak maminka posbírala odpadky, dala je do pytlíku, zavázala ho, našla nějaký kámen pod něj to dala a nechali to tam.*“. Dále krom nechávání odpadků, které bylo častým tématem a je rozebráno i výše, tak v této spojitosti často přicházela na řadu myšlenka, že díky pandemii Covid19 se do hor dostali i lidé, kteří předtím trávili svůj volný čas ve městech a dle Kristýny si někteří návštěvníci „*...neuvědomují, že to není jako ve městě, že na horách nejezdí úklidová služba.*“ S opovržením se pak třeba Kryštof vyjadřoval i k investičním záměrům na Lysé hoře: „*Lysá hora, Pustevny nebo Radhošť se mi zdá jako úplný nesmysl, že už to nejsou hory, že je to město na hřebeni, kde se dá jet tam autem nebo jak se jezdí autobusem na Lysou horu, to by se mělo zakázat. Nebo bowling a výtah na Lysé hoře v Zátokovi. Prostě schvalují se některé věci, které by tam nemusely být.*“

4.5 Pozitivní vliv závodu B7

Negativní vliv byl rozebrán v předchozí kapitole, avšak je potřeba shrnout, zda masová akce pořádána v cenné krajině CHKO Beskydy může přinést i jistý pozitivní dopad.

Za nejčastěji skloňované pozitivum, které závod přináší byl zmíněn samotný sport, kterému respondenti přisuzují benefity pro všechny zúčastněné ve formě fyzické kondice, ale i vytrvalost či houževnatost, kterou musí každý, kdo chce dojít do cíle prokázat. Což zmiňuje i Petr: „*Není to zadarmo, účastníci jdou za hranici svého komfortu, než jsou v běžném životě zvyklí. Takže když to dokážou a dojdou do cíle, tak ví, že se zvládnou posouvat dál i v jiných věcech.*“ Za pozitivní označuje samotný sport i Správa CHKO, která měkký sport jako je běh, běžky a cyklistika podporuje například vydáváním kladných stanovisek k pořádání jednotlivých závodů. Dle slov Šulgana to není o tom, že by sportovce v CHKO Beskydy neradi viděli. Uznává, že je to výkon a je dobré si otestovat, že jsou

sportovci vytrvalí, ale je důležité si uvědomit, že se nacházejí v citlivém prostředí a podle toho by se měli chovat. Což není v souladu s pohledem Libora Uhera, podle kterého si Správa CHKO Beskydy nepřeje hromadné akce a vnímají sportovce jako „škůdce“, kteří si udělali z Lysé hory tělocvičnu. Jako pozitivní označuje Uher inspiraci, kterou závod Beskydská sedmička přináší sportovcům nebo organizátorům, kteří podobné závody pořádají nebo by chtěli v budoucnu uspořádat.

Jako pozitivní dopad lze brát i vyčištění nejvíce frekventovaných tras v Beskydech, jelikož po proběhnutí účastníků jednotlivými úseky schází vrcholové kontrolní týmy pořadatelů trasu na obě strany a sbírají odpad jednak po sportovcích, ale také od ostatních návštěvníků CHKO Beskydy „20 % z toho co uklízíme jsou obaly od gelů nebo tyčinek, ale 80 % je turistický odpad, obal od oleje do motorové pily, láhve nebo plechovky od piva. Uklízíme prostě všechno co do lesa nepatří a samozřejmě i značení trasy.“, říká Libor Uher. Stejně to vidí i Správa CHKO Beskydy, která uvádí jako velmi pozitivní odnesení odpadů z lesa, a to jak vyprodukovaného závodem, ale i běžným turistickým ruchem na stezkách. Ke sbírání odpadů se vyjadřovali i běžci, kteří nejčastěji zmiňovali, že doufají, že pořadatelé po skončení závodu trasu projdou a případné odpadky posbírají.

Za přidanou hodnotu závodu udává Libor Uher i zapojení neziskových organizací, kterým putuje část výtěžku ze startovního a obsah kasičky, která je v cíli a závodníci do ní přispívají i přímo v cílovém prostoru. Dále trofeje či stuhy na cílových medailích jsou vyráběny v chráněné dílně [Dokument B7, 2020], což lze považovat za přidanou hodnotu závodu ve společenské rovině. V rozhovorech s běžci jsme se k tématu podpory neziskových organizací či charitě dostali pouze v jednom rozhovoru, kde Petr věděl, že je Beskydskou sedmičkou podporováno „Centrum Bazalka a další neziskovky, ale jde to ze startovního, takže to nedává on (Uher), ale my platící závodníci. Nevím, jestli jim pak pošlou ještě něco navíc.“

4.6 CHKO Beskydy a závod B7

Za vstřícný krok směrem k pořádání závodu Beskydská sedmička můžeme brát, že Správa CHKO Beskydy například nové závody konané oblasti CHKO Beskydy v klidových zónách posuzuje již podle přísnějších parametrů, oproti tomu jsou tolerovány již zaběhnuté sportovní akce, které klidové oblasti křížují, mezi které Beskydská sedmička patří. U závodů vedených ve 4. zóně CHKO či v oblasti katastru města a konaných v letním období, kdy jsou již vyvedena mláďata, tudíž jejich ruch by neměl podstatně ovlivnit předmět ochrany, vydává Správa CHKO Beskydy povolení ke konání závodu i na 2 až 3 roky dopředu. Tato

praktika však v případě závodu Beskydská sedmička možná není „zde je potřeba vyhodnocovat každoročně, jelikož tam může přibýt nějaký předmět ochrany a část trasy se musí upravit“ uvádí Šulgan. Zde přichází jistá nevole ze strany pořadatele Beskydské sedmičky zohledňovat vývoj ekosystémů dotčených trasou závodu, což vyvstává napovrch s vynecháním vrcholu Ropice z trasy, kudy závod 5 let vedl. Správa CHKO Beskydy zde průchod závodníku zde nepovolila, což Uher komentuje: „Oni přijdou s výskytem nějakého ptáka nebo něčeho, což jestli je podloženo skutečností nebo není, to už se neřeší, ale řeknou, že trasa tam být nemůže.“ Z čehož usuzuji, že v tomto vztahu může chybět jistá elementární důvěra ve fakta, která předkládá orgán, který je za stav Chráněné krajinné oblasti Beskydy zodpovědný a konkrétně i za ochranu tetřeva hlušce před jeho plašením především turisty a jiným omezováním výskytu tohoto druhu. Na druhou stranu uvádí Uher, že bylo pořadatelům ze strany Správy navrženo vést trasu přes Slavíč kde, jak Uher upozornil je klidová zóna a zvířata se zde dle jeho slov opravdu vyskytují na rozdíl dle něj od tetřeva hlušce na Ropici. Čímž bych chtěla demonstrovat, že pořadatelé rozhodně nechybí znalost CHKO Beskydy a její zonace, avšak je zde cítit jistá averze na argumentaci vysazovaným ohroženým druhem tetřeva hlušce.

Celkově je se Správou CHKO Beskydy potřeba řešit jen krátké úseky trasy, které procházejí přírodními rezervacemi, kde je uvedeno v předmětu ochrany nepovolování hromadných akcí. „Často je přesvědčuji, ať to vezmou i přes jiný kopec, jen abychom se vyhnuli správnému řízení a nemuseli si tady dopisovat.“ dodává Šulgan.

Ohledně budoucnosti závodu Beskydská sedmička je nutné i nadále hledat kompromis na obou stranách, z čehož vyplývají změny trasy, které je potřeba učinit z důvodu ochrany přírody. Jak uvádí Šulgan: „Beskydská sedmička patří mezi ty starší a významnější závody, kdy už raději zavřeme oči, byť to prostě není ono a nadále budeme tvrdit, že jsou na seznamu nežádoucích závodů na území CHKO Beskydy, a to z důvodu, že běží taková masa lidí v noci.“. Dle slov Uhera je aktuální počet lidí finální a navyšovat se již nebude. Z pohledu organizátorů by vyšší počet účastníků byl již jen těžko zvládnutelný například kvůli možnosti špatného počasí a nutného svozu závodníků z trasy do zázemí závodu ve Frenštátě pod Radhoštěm, což je dle organizátorů kapacitně nesmírně náročné. K počtu účastníků se vyjadřovali běžci, kteří masu lidí nejvíce pocíťovali ze startu závodu, než se pomyslný had roztrhal. Menší počet závodníků by většina z běžců uvítala i kvůli ochraně přírody.

Ze strany pořadatele závodu Beskydská sedmička i Správy CHKO Beskydy zní potřeba hledání kompromisu a tolerance. Za Správou CHKO Beskydy jde především

o minimalizování zásadního vlivu na předmět ochrany a životní prostředí: „*Je to o hledání cesty, aby se ten závod uskutečnil ... Například je dobré, že se jde až na konci léta, že se jde po turistických trasách, když to jde nějakou malou odbočkou, tak to nevadí, ale hlavní je, že se drží těch turistických cest, kde jsou ta zvířata zvyklá na ruch z té cesty a hledají klid kousek dále.*“ (Šulgan) Ze strany pořadatele závodu panuje spíše pocit „*ztráty nějaké tolerance, je velká snaha si tu přírodu přisvojovat, že ta hora, ten les, je naše a já si myslím, že ty Beskydy jsou všech a všichni se tam musí vlézt. Musí se tam vlézt ti co chtějí, aby tam byly vzácné druhy rostlin a zvířete, což nikdo přece nemá jako prioritu tu přírodu poškozovat, to je absurdní. Potom houbaři, ale i lesníci, kteří tam dělají hospodářskou činnost. Ten les má i rekreační funkci a já mám pocit, že chtějí tuhle funkci lesa vymazat.*“ (Uher).

5 Diskuze

Výzkumná metoda polostrukturovaných rozhovorů bývá právem označována za časově velmi náročnou. Již samotný finální výběr otázek byl záležitostí několika konzultací, než jsem opravdu pochopila, jak se ptát nenávodně nebo jen minimálně návodně v případě posledních otázek v rozhovoru, a nejen za to patří velký dík mému vedoucímu diplomové práce, který mě dovedl, myslím si, na správnou cestu spolu s odbornou literaturou, ze které jsem čerpala informace před uskutečněním prvních rozhovorů a snížila tak svou nervozitu. Jakmile došlo na samotné rozhovory troufám si zhodnotit, že nervozita po prvních otázkách spadla ze mě i respondentů a rozhovor se vedl v příjemné atmosféře. Jako odborné rozhovory jsou v této práci zpracovány dva. Jeden ze strany pořadatele, kdy jsem mluvila s ředitelem závodu, který je zároveň autorem myšlenky „vylézt si K2 v Beskydech“. Rozhovor s Liborem Uherem byl na informace velmi obsáhlý, takže mě nenapadá informace, kterou by mi mohl jiný respondent ze skupiny organizátorů poskytnout.

Ze Správy CHKO Beskydy jsem nejprve plánovala 2 rozhovory, abych získala plastičtější obraz Správy. Nejprve jsem domlouvala rozhovor s ředitelem regionálního pracoviště Františkem Jaskulou, avšak vzhledem k nikam nevedoucí komunikaci, která byla nakonec vysvětlena zdravotními problémy, jsme rozhovor uskutečnili s Františkem Šulganem z oddělení péče o přírodu a krajinu, se kterým již byla domluva konstruktivní a rychlá. Pana Šulgana hodnotím s ohledem na téma této práce jako naprosto kompetentního vzhledem k tomu, že na Správě CHKO Beskydy pracuje velmi dlouho, je tak velmi zkušený a po dlouhá léta je veřejně činný, takže jeho pohled na danou problematiku je plastický, široký a rozumí i druhé straně. Na Správě se Šulgan zabývá sportovními akcemi a jeho pracovní náplní je i vyřizování povolení i pro závod Beskydská sedmička. Spolupracuje tak s ostatními kolegy, kteří jsou odborníky, kteří vydávají stanoviska k jednotlivým oblastem, které musí být zhodnoceny před vydáním kladného stanoviska s pořádáním závodu v CHKO Beskydy. Samotný rozhovor byl pro tuto práci velmi přínosný a sama jsem se dozvěděla nové informace a pohled Správy na sport v CHKO Beskydy. V emailové komunikaci mi pan ředitel Jaskula nabídl případné dodání informací, pokud by mi nějaké nesdělil pan Šulgan, ale vzhledem k tomu, že mi byly poskytnuty odpovědi na všechny mé otázky a výklad pana Šulgana byl vyčerpávající, v dobrém slova smyslu, jsem se rozhodla nabídky na doplnění informací nevyužít. Bohužel už jsem z důvodu časové tísně nedokázala další rozhovor na Správě domluvit a provést.

Výzkumný vzorek kategorie běžců byl skládán účelově a částečně metodou sněhové koule, kdy mi respondenti poskytli kontakt na účastníky z jiných měst. Mým cílem bylo vyhnout se homogennímu vzorku, takže jsem věnovala čas zjišťování věku a bydliště ještě před uskutečněním samotných rozhovorů. Při šestém rozhovoru jsem si začala uvědomovat, že se témata opakují, avšak vzhledem k tomu, že jsem měla další rozhovory již domluvené, tak jsem je uskutečnila a zpracovala. Proto mám pocit, že mi další respondenti nechybí. Jako další zdroj pro tuto práci jsem se snažila využít i vlastní zkušenost ze závodu a pohybu po CHKO Beskydy.

V této části práce budou také zodpovězeny výzkumné otázky této práce, které jsem si dala za cíl a chtěla na ně najít odpověď, jelikož se mě téma jakožto účastnice závodu Beskydská sedmička úzce dotýká a také proto, že se v Beskydech pohybuji od dětství a jedná se o krajinu, která je mému srdci nejbližší. V beskydských kopcích se vyskytují často jako turista, běžec nebo cyklista, takže jsem místní krajinu a přírodu vnímala vždy, postupem času s nabýváním znalostí při studiu oboru Sociální a kulturní ekologie rostly mé ambice na otázky týkající se dopadu sportu na chráněnou krajinu Beskyd najít odpověď. Zároveň je potřeba v této části práce opět zmínit, že svou účastí na dvou ročnících Beskydská sedmička jsem si vědoma, že jsem jedním z aktérů, kteří tlaky na okolní přírodu vytváří, z čehož však v konečném důsledku mohu čerpat v autopsii, kterou v empirické části využívám. Z empirické části, kde je vycházeno z jednotlivých dílčích zdrojových témat a dat, vyplývá, co vše může být během v CHKO Beskydy ovlivněno. Pokud se jednalo o dle mého názoru důležité téma, které nebylo při rozhovorech zmíněno, využila jsem pro úplnost poznatky z teorie a zakomponovala jsem je do empirické části.

S odstupem času od sepsání projektu diplomové práce, kdy jsme spolu s vedoucím práce formulovali tři výzkumné otázky, se mi otázky jeví jako hodně obecně formulované a odpovědi na ně jsou poměrně obtížné. Nejprve jsem se tedy soustředila na jevy, které se objevily v primárních datech a jedná se o velmi detailní informace, které jsou zpracovány v empirické části této práce a nyní v této kapitole budou rozděleny do dvou skupin v každé ze tří otázek, a to na oblast přírodovědných tedy ochranných podmínek a na oblast společenských podmínek.

5.1 Jaké jsou největší tlaky pořádání závodu B7 na CHKO Beskydy?

Odpověď na tuto otázku bude rozdělena do dvou částí, kdy nejprve rozebereme společenský tlak na pořádání závodu, aby se závod uskutečnil od samotných účastníků, a poté tlak, který závod působí na krajinu, kterou trasa závodu vede.

Tlak ze strany společnosti na pořádání závodu, tedy na pořadatele můžeme sledovat na trendu vyprodaných registrací již pár hodin od otevření registrace. Mohu tak usuzovat z vlastní zkušenosti, kdy jsem se na závod registrovala přesně v minutu, kdy byly registrace spuštěny, a do hodiny byly registrace vyprodány v obou ročnících, kdy jsem se přihlašovala, a to i vánoční vouchery, které se prodávají ještě před hlavní registrací, která bývá v lednu, tedy téměř 8 měsíců před uskutečněním závodu. Tento trend tak vypovídá o rostoucím zájmu nejen o tuto sportovní událost, ale i o sportovní aktivity různého druhu. Trend aktivního trávení volného času či sportování je však diferencovaný, kdy na jedné straně zde máme vyprodané sportovní události několik měsíců dopředu spolu s rostoucí skupinou lidí, která zvládne takový sportovní výkon podat a na druhé straně rostoucí procento české populace s obezitou a zhoršující se motorikou pohybu [Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně, 2020]. Tento trend uznávají i sami pořadatelé závodu, kteří však mají nastavenou hranici počtu účastníků, která je pro ně ještě technicky zvládnutelná a tudíž se do budoucna nepředpokládá nárůst počtu účastníků na závodech Beskydská sedmička. Za společenský tlak opačného směru můžeme brát obyvatelé žijící v okolí trasy závodu, kteří si stěžují na závodníky vykonávající svou potřebu v lese v okolí jejich obydlí, které zmiňoval v rozhovoru Šulgan. Organizátoři se snaží střetům s obyvateli obcí na trati či poblíž předcházet a ovlivnit, co je v jejich silách či problémy včas řešit. Což můžeme demonstrovat na jejich reakci například na dopravní kolaps, který se stal na Krásné a dalších údolích na trase závodu v roce 2021, kdy údolí museli uzavřít policisté a již nepouštět další vozidla. Organizátoři na to reagovali, samozřejmě omluvou a dále oznámením o přijetí nových opatření pro následující ročníky, kdy nebude vjezd povolen do žádného z údolí na trase závodu s výjimkou Ostravice, která je kapacitně na nápor aut lépe připravena, aby se tak předešlo nespokojenosti obyvatel, kteří skrze své zástupce na správě obcí v podstatě závod povolují [beskydskasedmicka.cz, 2021]. Nemůžeme do skupiny nespokojených obyvatel však zařadit všechny obyvatelé obcí, jelikož při samotném závodu jsme se setkali s lidmi z obcí, kterými trasa vede, kteří stáli před domy a povzbuzovali či nalévali závodníkům pálenku a objektivně nespokojeně nepůsobili.

Nejčastěji zmiňovaným tlakem na přírodu byl v rozhovorech jmenován odpad, což však dle Šulgana není tím největším problémem při pořádání hromadné sportovní akce jako je Beskydská sedmička. Největším problémem je samotný výskyt takového množství lidí v cenných lokalitách Beskyd, a to nejen při závodu, ale i při běžném turistickém ruchu. Avšak vše je spojené se vším, pokud by se v horách nenacházely masy turistů či závodníků, nevyskytovalo by se zde nejspíš ani takové množství odpadu. Závod má omezený počet účastníků koupí startovních čísel, co však nyní není nijak limitováno jsou počty návštěvníků mimo sportovní akce v chráněných územích v České republice, kde bude možná nezbytné do budoucna nastavit limity návštěvnosti na nejkrásnějších a nejvzácnějších územích v České republice. Úvaha o možné regulaci začíná být již nyní nezbytná. Možná regulace návštěvnosti může být vedena zpoplatněním vstupu do nejcennějších lokalit, což by jako protihodnotu mohlo přinést zážitkové cesty s průvodcem, který by účastníkům vysvětlil, proč je území vzácné a je nutné k němu přistupovat s citem a respektem. Tímto způsobem by se mohly i nadále mezi turisty šířit informace o ochraně druhů a území v CHKO Beskydy. Na tento návrh lze samozřejmě reagovat tím, že jde o nedemokratické řešení a diskriminaci. Případnou diskriminaci by mohl vyřešit pořadník na túry, kde by byli cenově zvýhodněni zájemci, kteří se na prohlídku objednali s předstihem oproti těm, kteří by řešili rezervaci na poslední chvíli. A mohlo by se tak jednat o spíše symbolickou cenu.

Jako dalším řešením přetíženosti CHKO Beskydy je provozování a diferenciaci přírody a krajiny na celém území a pokusit se v rámci destinačního managementu celé přírody v České republice o rovnoměrnější turistický ruch, již nyní můžeme snahu o odlehčení náporu turismu na CHKO Beskydy vidět i v koncepci POHO 2030, která má za cíl 200 let užívanou krajinu Karvinska k těžbě uhlí, kde se po útlumu těžby odehrává proměna z prostoru zdevastovaného lidskou činností na prostor vhodný pro život různých společenstev živočichů a rostlin, a také pro návrat vysídleného člověka. Krajina zde byla v minulosti dynamicky živá, v nedávné historii zneprístupněná lidem a nyní probouzející opět k životu. Již nyní se zde nachází pestrá druhová společenství na relativně malých plochách, a krajina zde výrazně mění svůj vzhled a stává se tak pro svou pestrost krajinou nesmírně cennou [Matějka, 2020]. Pohornická krajina má potenciál stát se novým místem pro volnočasové aktivity nejen místních obyvatel a tím eventuelně ulevit Beskydům od náporu turistů přijíždějících z okolí Karviné, Havířova či Orlové [Vojvodíková, 2020]. To, že zrekultivované oblasti po těžbě či těžkém průmyslu přitahují turisty, můžeme doložit i například tím, že nejnavštěvovanější lokalitou v rámci Moravskoslezského kraje se v roce

2021 stal areál Dolních Vítkovic [MSK, 2022]. V areálu Dolních Vítkovic se mezi lety 1828 a 1998 těžilo uhlí a vyrábělo surové železo, jedná se o unikátní komplex industriálních staveb, který se od roku 2007 postupně přeměňuje na vzdělávací, kulturní a společenské centrum s mezinárodním přesahem, které před pandemií Covid19 ročně navštívilo přes milion návštěvníků [dolnivitkovice.cz, 2017].

Beskydská sedmička bezpochyby vytváří tlak na okolní přírodu, do podrobnosti byl tento problém popsán výše. Dopadem, který nejvíce tíží ochranáře v CHKO Beskydy je navíc běh za tmy, kdy je okolní zvěř rušena světlem z čelovek a hlukem lidí, kteří se do CHKO Beskydy vydávají po setmění. V rozhovoru s Františkem Šulganem vysvětloval, že Beskydskou sedmičku již změnit nezmění, co se týká běhu v noci, ale ostatní pořadatele, kteří se chystají nebo již pořádají závody v CHKO Beskydy se snaží pozitivně ovlivnit a motivovat k pořádání závodu o takové délce, která je pro účastníky zvládnutelná během denního světla a není tak nutné rušit zvěř v noci, kdy jsou zvířata zvyklá na klid a zamíří i na místa, kterým se přes den kvůli náporu turistů vyhýbá. Dle Šulganem se zmenšil počet organizátorů, kteří by na naléhání Správy CHKO Beskydy neslyšeli a závod přesto potřebovali pořádat přes noc. Šulgan také uváděl příklad, kdy jeden závod odrazovali od přechodu Beskyd v noci, kdy si organizátoři uvědomili tuto stránku celého problému, že pohybem v noci v CHKO Beskydy opravdu neprospívají nikomu a ničemu a závod se rozhodli přizpůsobit tak, aby se šlo pouze za světla a aby si závodníci na trase objednali ubytování, a dál v cestě pokračovali až ráno. Samozřejmě toto je řešení možné pro závod s malým startovním polem. Jak by tento průběh závodu byl možný s třemi tisíci závodníky, je otázka.

5.2 Za jakých podmínek je udržitelné pořádat běžecké závody v CHKO Beskydy?

Zásadní podmínky z hlediska ochrany přírody pro pořádání závodu Beskydská sedmička byly jmenovány Šulganem, mezi které patří především trasa závodu, kdy je zásadní, aby trasa zůstala na červené turistické značce, která je nejvíce frekventovaná a zvířata v jejím okolí jsou na ruch zvyklá a úkryt před ruchem hledají od této značky dále. Jak již bylo výše zmíněno, Beskydská sedmička si zvládla „zabrat“ příhodné datum, které dle ochranářů či myslivců nepatří s ohledem na zvěř mezi zásadní roční dobu jako je říje, či na jaře při vyvádění mláďat. Co však leží v oku ochranářům je pohyb po horách v noci, kdy

má být dle Šulgana ničím nerušený klid, což mi bylo při rozhovoru vysvětleno i na příkladu z Tatranského národního parku, kde jsou přes den chodníky využívány turisty a v noci medvědy, což v případě nočního běhu samozřejmě možné není a zvířata se na stezky nedostanou.

Co je možné do budoucna vylepšit a zároveň již nyní se dá považovat za podmínku, je lepší informovanost v oblasti ekologie, ochrany přírody a krajiny, a to jak organizátorů, tak i běžců. V současné době je ze strany pořadatelů komunikována ochrana přírody pouze v negativních ohledech spojených s nutnými změnami trasy či jednáními na Správě CHKO Beskydy nikoli s cenností místní fauny a flóry, ve které se závod odehrává. Závod má velký dosah a je mediálně známý. Dle mého názoru je však možné za pozitivní dopad závodu označit i to, že jsou závodníci motivováni nejen ke sportovnímu výkonu, ale i k přispění finanční částky dle svého uvážení na dobrou věc, na cílových schodech celého závodu. Pozitivní je i rozšíření povědomí o chráněné dílně, která trofeje tvoří nebo o neziskových organizacích, kterým je věnována část startovného od závodníků. Při troše dobré vůle tak může dojít i k pravidelnější podpoře charitativních organizací, ze strany více než 3 000 lidí každý rok. Podobně by mohly být předávány i informace o ochraně přírody a krajiny. Nechci však organizátorům křivdit, jelikož podporují a sami organizují akce na úklid lesů v Beskydech, avšak bylo by vhodné masu lidí, která se vydá na stezky v CHKO Beskydech nenásilně vzdělat i o předmětech ochrany či vzácných výskytech druhů rostlin a živočichů, nikoli jen o sbírání odpadu z lesa. Jelikož jak vyplývá z výše použité studie monitoringu, informovaný turista se chová lépe než ten, který je bez informací.

5.3 Je celkově udržitelné pořádat běžecký závod B7 v CHKO Beskydy?

Za stávajících podmínek jako je termín závodu, počet účastníků a trasa, která je přizpůsobena aktuálním potřebám předmětům ochrany dotčených maloplošných zvláště chráněných území, můžeme usuzovat na základě vydávaných rozhodnutí o souhlasu Správy CHKO Beskydy s pořádáním závodu Beskydská sedmička, že se jedná o udržitelnou záležitost. Jak již bylo výše zmíněno je zásadní, aby bylo rozuměno ochraně přírody v její jedinečnosti a byl pochopen její vývoj a nestálost určitých potřeb. Jelikož se příroda vyvíjí, není možné s přesností předvídat její budoucí stav, který závisí na vývoji klimatické změny.

CHKO Beskydy jsou největší chráněnou krajinnou oblastí v České republice, která je bezpochyby vystavena tlaku turistů, kteří však do obcí nacházejících se v CHKO Beskydy, nebo v jejím okolí, přináší nemalé finanční prostředky. Turismus je důležitý nejen z důvodu

financí, ale jak již bylo zmíněno, je zásadní pro vývoj člověka, kontakt člověka s přírodou, která jej formuje a utváří, což vzhledem ke klimatické krizi, které aktuálně jako lidstvo čelíme, není možné brát na lehkou váhu a je potřeba veřejnost v ochraně životního prostředí vzdělávat, a to je mnohem snazší, pokud mají lidé k přírodě vztah a rozumí základním souvislostem a pojmům. Dalším důležitým faktem, který podtrhuje nutnost turismu, avšak udržitelného a co nejvíce rovnoměrně zacíleného, je vliv člověka na krajinu a její ráz. Beskydy byly ovlivněny přítomností člověka a jeho hospodařením vznikly nové ekosystémy, které dohromady tvoří pestrou mozaiku života v CHKO Beskydy. Pokud by došlo ke snížení intenzity turismu, který je zdrojem příjmu řady obyvatel, kteří mají zaměstnání či podnikají v turistickém ruchu nebo s ním souvisejícím odvětvím, tak by lidé byli nuceni z Beskyd odejít a hledat uplatnění jinde. Přítomnost lidí je tak pro Beskydy důležitá, avšak je potřeba s jejich přítomností pracovat, aby nedocházelo k úbytku biodiverzity či cenných lokalit v CHKO Beskydy. Spolu s péčí o volnou krajinu, či o krajinu procházející rekultivací po důlní činnosti, kde je potenciál vzniku nových turisticky lákavých míst, je možnost rovnoměrnějšího rozprostření turistického ruchu ještě více na dosah.

6 Závěr

V první části práce jsou vymezeny základní pojmy a je popsána Chráněná krajinná oblast Beskydy se svými specifiky, skrz které jsem se snažila upozornit na cennost jednotlivých lokalit i oblasti Beskyd celkově. V teoretické části je také čerpáno z Plánu péče CHKO Beskydy, ve kterém jsou definovány jednotlivé faktory ovlivňující CHKO Beskydy, které byly dále rozpracovány a představeny. Dalším bodem teoretické části je představení závodu Beskydská sedmička a vysvětlení možných důvodů, proč se lidé do takového výkonu pouští, a také vysvětlení důležitosti kontaktu člověka s přírodou, ze které je dále čerpáno v empirické části i v samotném závěru. Dále je v teoretické části čerpáno z *Rozhodnutí o udělení souhlasu s konáním sportovní akce „Košská mast Beskydská sedmička 2021“ na území přírodních rezervací Malenovický kotol, Lysá hora, Smrk ve dnech 27.-29.8.2021*, který mi byl poskytnut na Správě CHKO Beskydy a byl použit pro dokreslení vztahu a komunikace mezi Správou CHKO Beskydy a organizačním týmem Beskydské sedmičky, která byla jedním ze zkoumaných cílů práce.

Ve druhé části práce, tedy metodologické části, byly představeny výzkumné metody, které jsou v této kvalitativně zpracované výzkumné práci použity. V práci je užitá metoda triangulace, která umožňuje použití více zdrojů dat a metod, které celkově tvoří validnější výsledek zkoumání. V této práci byly kombinovány polostrukturované rozhovory, analýza dokumentů a zúčastněné pozorování při závodu Beskydská sedmička, které mi poskytlo vlastní zkušenost na základě, které se mi lépe sestavovaly otázky rozhovorů či kapitoly v teoretické části.

Předkládaný výzkum má kvalitativní charakter a jeho výsledky si nekladou za cíl zobecňování na celou populaci či komunitu běžců, pracovníků chráněných oblastí či organizátorů závodů pořádaných v chráněných územích. Takové generalizace není možné dosáhnout s tímto počtem respondentů, se kterými jsem rozhovory vedla, a dále jejich věkových nebo národních charakteristik, jelikož se závodu účastní velmi málo starších účastníků například v důchodovém věku či zahraniční běžci. Výsledky výzkumu nelze zobecnit na celkovou problematiku pořádání hromadných sportovních akcí v chráněných oblastech v České republice a je na místě si připustit i jejich nestálost vzhledem k probíhající klimatické krizi. Práce však může pozitivně ovlivnit turisty, běžce či pořadatele sportovních akcí v uvědomění si důležitosti ochrany přírody a krajiny, která je v jejich samotném zájmu.

Na základě 10 rozhovorů jsem se pokusila zjistit, jaký mají běžci vztah k přírodě a krajině v Beskydech, jak ji vnímají při svém běžném volnočasovém pobytu na horách v Beskydech, a jak ji vnímají při závodu jako je Beskydská sedmička. Dále jsme rozebrali témata jako je ochrana přírody či chování návštěvníků v citlivých oblastech v CHKO Beskydy, a především dopad na přírodu, který běžci působí na okolí při běhu v CHKO Beskydy a při průběhu závodu. V rozhovoru s ředitelem závodu Liborem Uherem jsme rozebrali komunikaci mezi organizačním týmem a Správou Chráněné oblasti Beskydy. Rozhovorem na Správě CHKO Beskydy pak bylo nastaveno pomyslné zrcadlo k úvahám běžců a informací od ředitele závodu Beskydská sedmička a jiným hromadným sportovním akcím v Beskydech a turismu celkově.

Z výzkumné práce mohu vyvodit několik hlavních závěrů a vyhlídek do budoucna, jako je nutná systematická péče o celou krajinu a přírodu nacházející se na území České republiky, pokud dojde ke zkvalitnění prostředí na nyní například hůře dostupných či méně turisticky atraktivních místech jako jsou brownfieldy ve městech nebo na jejich okrajích či krajiny procházející rekultivací, které mají potenciál přilákat turisty, z čehož mohou vytěžít nyní na turismus přesycená chráněná území. V této práci se jedná o řešenou oblast CHKO Beskydy, které může zpřístupnění nových lokalit pro turisty od nekoordinovaných návalů turistů dopomoci zatraktivnění lokalit nacházejících se v oblasti Ostravsko-karvinského revíru.

Jak již bylo výše zmíněno není možné pečovat pouze o kulturní služby, které krajina lidem poskytuje a na jejichž základě je možné profitovat z turistického ruchu. Je potřeba o ekosystémové služby komplexně pečovat, tudíž i o zásobovací, podpůrné či regulační služby, jelikož jsou zapotřebí všechny jako jeden funkční celek. Jak zní i v České hymně, kde je česká krajina označována za: „*zemský ráj to na pohled*“, je potřeba se o tento zemský ráj pečovat spolu s hledáním komplexních řešení, která si vezme za své každý. Jedině tak je možné celkovou situaci nejen v chráněných oblastech v České republice, ale krajinu celkově spravovat.

Z výzkumu dále vyplývá nutnost vhodně podaných informací směrem k veřejnosti, a to jak turistům, tak i pořadatelům hromadných akcí v CHKO Beskydy. Vzhledem k tomu, že informovaný člověk se chová k přírodě lépe, než ten bez informací či zájmu o přírodu a celé životní prostředí. Je tedy nutné lidi vzdělávat a poskytovat jim informace o nutné péči,

jelikož je to v zájmu i samotné Správy CHKO Beskydy. S dostatkem relevantních informací souvisí i důvěra v informace, které jsou člověku poskytnuty. Žijeme v době, kdy je každý přesycen informacemi i dezinformacemi, může být tedy obtížnější vybudovat si důvěru v informace poskytované jedním zdrojem, což je v tomto případě Správa CHKO Beskydy ve vztahu k organizačnímu týmu Beskydské sedmičky. Je tedy potřeba zde posílit nyní vcelku chybějící elementární důvěru mezi organizátorem masové sportovní akce a Správou CHKO Beskydy.

Je potřeba i nadále hledat kompromis mezi ochranou přírody a přímým vyžitím člověka v přírodě, na které bylo odkazováno, jak v rozhovoru na Správě CHKO Beskydy, tak s organizátorem Beskydské sedmičky. Důležitým bodem, který by měl na závěr zaznít je potřeba vnímání přírody v její jedinečnosti a především vývoji, jelikož se nejedná o stálý stav. S ohledem na probíhající klimatickou změnu se mohou podmínky pro život živočichů a rostlin v CHKO Beskydy měnit ještě rychleji a Správa CHKO Beskydy na ně musí reagovat i tím, že ovlivní průběh či trasu hromadné akce jako je Beskydská sedmička.

7 Bibliografie

AGENDA 2, (1998). *Report of the United Nations Conference on Environment and Development Rio de Janeiro, 3-14 June 1992*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky. ISBN 80-721-2039-5

AOPK ČR, *Chráněná krajinná oblast Beskydy* [online]. 2019 [cit. 21.3.2022]. Dostupné z: https://www.ochranaprirody.cz/lokality/?filter_ko=0&filter_rp=0&filter_vzchu=82&filter_ko=0&filter_text=

AOPK ČR, *Ohrožené druhy živočichů* [online]. 2018 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: <https://beskydy.nature.cz/ochrana-prirody-krajiny/ohrozene-druhy-zivocichu/>

ASAH, S. T., a kol., (2017) *Mechanisms of Children's Exposure to Nature: Predicting Adulthood Environmental Citizenship and Commitment to Nature-Based Activities*. Environment and Behavior. ISSN 0013-9165

BAJER, V., *Ochrana přírody v CHKO Beskydy: ohrožení živočichové a rostliny*. Rožnov pod Radhoštěm: ČSOP Salamandr, 2002. 48 s. ISBN 80-239-9360-7)

BEHRENS III, W., MEADOWS, D. H., MEADOWS, D.; RANDERS, J., (1972). *The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's 112 Project on the Predicament of Mankind*. 1. vydání. New York: Universe Books. ISBN 08-766-3165-0

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Dopravní kolaps – příští rok určitě jinak* [online]. 2021 [cit. 14.6.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/dopravni-kolaps-pristi-rok-urcite-jinak/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Finální mapa* [online]. 2013 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: https://www.beskydskasedmicka.cz/2013/aktuality/426finalnimapa?fbclid=IwAR0u9z0m2CVwXuq-3QluRln2nLKngI_89AeTcOEY6q-t3sQoCd6zNWZMY

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Finální mapa závodu* [online]. 2014 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: http://www.beskydskasedmicka.cz/b7/images/web/mapa_2014_big_v3.jpg

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Jaká nás letos čeká trasa?* [online]. 2019 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/jaka-nas-letos-ceka-trasa/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Letos 100 km pro všechny* [online]. 2020 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/letosni-rocnik-probehne-jako-casovka/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Letošní ročník proběhne jako časovka* [online]. 2020 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/letosni-rocnik-probehne-jako-casovka/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Pravidla závodu* [online]. 2021 [cit. 20.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/pravidla-zavodu/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Propozice závodu* [online]. 2021 [cit. 14.3.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/propozice-zavodu/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Salomon-Continental Beskydská sedmička 2011 - oficiální výsledková listina* [online]. 2011 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20150923183948/http://www.beskydskasedmicka.cz/history/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=49

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Trasa Adidas-Continental Beskydské sedmičky 2016* [online]. 2016 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/trasa-adidas-continental-beskydske-sedmicky-2016/>

BESKYDSKÁ SEDMIČKA, *Upřesnění pravidel pro časovou bránu před Travným* [online]. 2018 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.beskydskasedmicka.cz/b7/upresneni-pravidel-pro-casovou-branu-pred-travnym/>

BESKYDY.NATURE.CZ, *Charakteristika oblasti* [online]. 2015 [cit. 21.3.2022]. Dostupné z: <https://beskydy.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/>

BOWEN, G. A., (2005). *Preparing a Qualitative Research-Based Dissertation: Lessons Learned. The Qualitative Report.*

BROULÍK, P., *Kvůli tetřevům skončí dvě stezky na Travný. Zmizí i turistické značky, které tam vedly.* [online]. 2020 [cit. 20.5.2022]. Dostupné z: <https://www.patriotmagazin.cz/kvuli-tetrevum-skonci-dve-stezky-na-travny-zmizi-i-turisticke-znacky-ktere-tam-vedly>

BRYMAN, A., (2012). *Social research methods.* Oxford : Oxford University Press. ISBN 978-0-19-958805-3.

CLAYTON, S. D., MYERS G., (2009). *Conservation psychology: understanding and promoting human care for nature.* New Jersey: Wiley-Blackwell. ISBN 978-1405176781

CLELAND, J. A., KNIGHT, V., REES, Ch., a kol., *Is it me or is it them? Factors that influence the passing of underperforming students.* [online]. 2020 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1365-2923.2008.03113.x>

ČAES, *Sporty ČAES* [online]. 2012 [cit. 14.3.2022]. Dostupné z: <http://www.caes.cz/informace/>

Časopis ochrany přírody. *Kategorie Mezinárodní unie na ochranu přírody pro chráněná území* [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR , 2010 [cit. 20.2.2022]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/kategorie-mezinarodni-unie-na-ochranu-prirody-pro-chranena-uzemi/>

Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně. *Obezita v České republice* [online]. 2020 [cit. 17.6.2022]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/728-obezita-v-ceske-republice>

DISMAN, M., (2011). *Jak se vyrábí sociologická znalost.* Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1966-8

DOLNÍ VÍTKOVICE. *O Dolních Vítkovicích* [online]. 2017 [cit. 25.6.2022]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/o-dolnich-vitkovicich/>

CHAWLA, L.,. *Childhood Experiences Associated with Care for the Natural World: A Theoretical Framework for Empirical Results. Children, Youth and Environments* [online]. 2007 [cit. 20.4.2022]. Dostupné z: <https://www.jstor.Org/stable/10.7721/chilyoutenvi.17.4.0144>

DUDLEY, N., (2013). *Zásady pro používání managementových kategorií chráněných území*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny

FACEBOOK.COM, Beskydská sedmička [online]. 2016 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/beskydskasedmicka/photos/a.308424859301944/860802097397548/>

FRYDEKMISTEK.CZ, *Organizátoři Beskydské sedmičky zkvalitňují turistickou trasu* [online]. 2012 [cit. 17.5.2022]. Dostupné z: <https://www.frydekmstek.cz/export.php?druh=tisk&typ=zprava&id=87727>

HANIBAL, *B7 pro začátečníky* [online]. 2015 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.hanibal.cz/clanek/2150/b7-pro-zacatecniky/>

HENDL, J., (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HOLEŠ, M., *Tak trochu jiná B7 aneb kdo jsou favorité* [online]. 2020 [cit. 15.5.2022]. Dostupné z: <https://www.bezvabeh.cz/clanek/6840-tak-trochu-jina-b7-aneb-kdo-jsou-favorite>

IROZHLAS.CZ, *Extrémní horský závod Beskydská sedmička chce být vstřícnější k přírodě. Poprvé půjdou i jednotlivci* [online]. 2019 [cit. 20.5.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/sport/ostatni-sporty/beskydska-sedmicka-zavod-ekologie-opatreni-kelimky_1908031201_mov?_ga=2.211540885.147955813.1656489850-38640164.1650872250

IUCN. *IUCN Members* [online]. 2022 [cit. 16.2.2022]. Dostupné z: <https://www.iucn.org/about/members/iucn-members>

JASKULA, F. a kol. *Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Beskydy na období 2019-2028*. Rožnov pod Radhoštěm, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2008. str.46-48

JASKULA, F. *Beskydy*. Veronica časopis pro ochranu přírody a krajiny. Příloha časopisu Veronica. Hostětín: 1995.

JUMP SPORT, *První ročník extrémního závodu Beskydská Sedmička* [online]. 2010 [cit. 14.4.2022]. Dostupné z: <https://jumpsport.cz/prvni-rocnik-extremniho-zavodu-beskydska-sedmicka>

KAUFMANN, J.-C., (2010). *Chápající rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-033-9

KELLERT, S. R., *Experiencing Nature: Affective, Cognitive, and Evaluative Development in Children*. [online]. 2002 [cit. 14.3.2022]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Stephen-Kellert-2/publication/232452144_Affective_Cognitive_and_Evaluative_Perceptions_of_Animals/links/55475fb00cf23ff716872251/Affective-Cognitive-and-Evaluative-Perceptions-of-Animals.pdf

KRAJHANZL, J., (2014). *Psychologie vztahu k přírodě a životnímu prostředí: pět charakteristik, ve kterých se lidé liší*. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání ve spolupráci s Masarykovou univerzitou. ISBN 978-80-87604-67-0

KRAJHANZL, J., CHABADA, T., SVOBODOVÁ R., 2018. *Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: Reprezentativní studie veřejného mínění*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8966-2.

KUO, F. E., a SULLIVAN W. *Environment and Crime in the Inner City. Environment and Behavior* [online]. 2016 [cit. 14.4.2022]. ISSN 0013-9165. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013916501333002>

LEHKÝ, J., *Chráněná krajinná oblast Beskydy*. Časopis ochrany přírody. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2013, 54 (3),

LEHKÝ, J., *Na Travný nepovedou značené stezky*. Rožnov pod Radhoštěm: Zpravodaj chráněné krajinné oblasti Beskydy. [online]. 2013 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-nasi-prirody/chranena-krajinna-oblast-beskydy/>

LESY ČR. *Lesy ČR postavily v Beskydech vlastní odchovnu tetřevů* [online]. 2015 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/tiskova-zprava/lesy-cr-postavily-v-beskydech-vlastni-odchovnu-tetrevu/>

LESY ČR. *Prales Žofín* [online]. 2020 [cit. 14.2.2022]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/pece-o-les/demonstracni-objekty-1/demonstracni-objekt-novohradske-hvozdy/exkurze/prales-zofin/>

LEUNG, Y., MARION, J., (2000). *Recreation Impacts and Management in Wilderness: A State-of-Knowledge Review*.

MÁCOVÁ, M., ČERMÁKOVÁ, K., *Zemědělské půdy je zase méně*. Praha: Statistika a my: Časopis Českého statistického úřadu, 2021.

MACHAR, I. a kol., (2012). *Ochrana přírody a krajiny v České republice: vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3041-6.

MACHAR, I., a kol. (2012). *Ochrana přírody a krajiny v České republice: vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3041-6

MACHAR, I., DROBILOVÁ, L., (2012). *Ochrana přírody a krajiny v České republice: Vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3041-6.

MAPY.CZ, *Trasa Beskydské sedmičky 2021* [online]. 2020 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?planovanitrasy&x=18.5093548&y=49.5942615&z=12&sid=5f43731046ac2f63d4887be9>

MAREŠ, J. *Tvorba případových studií pro výzkumné účely*. [online]. 2013 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: [http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_113_142%20\(1\).pdf](http://www2.tf.jcu.cz/~bauman/KPD_NUP_KUP/Vyzkumne_studie/Ped_2015_2_02_Mare%9A_113_142%20(1).pdf)

MATĚJKA, D., *Krajinná architektura* [online]. 2020 [cit. 15.6.2022]. Dostupné z: <https://poho2030.cz/wp-content/uploads/2020/01/1-daniel-matejka-krajinna-architektura.pdf>

MCDOUGALL CH., (2011). *Born to Run - Zrození k běhu*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-2433-4

Millennium Ecosystem Assessment. *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*. Island Press, Washington, DC. [online]. 2016 [cit. 15.2.2022]. Dostupné z: <https://www.millenniumassessment.org/documents/document.356.aspx.pdf>

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, *Krajinné prvky* [online]. 2014 [cit. 14.6.2022]. Dostupné z: https://eagri.cz/public/web/file/309958/krajinne_prvky_2014_final.pdf

MOLDAN, B., *K otázce souladu ochrany životního prostředí a hospodářského rozvoje*. Sociologický časopis, 1996, 32 (3)

MSK. *Ptačí oblast Beskydy* [online]. 2021 [cit. 17.2.2022]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/temata/zivotni_prostredi/ptaci-oblast-beskydy-6585/

MSK. *V regionu nejvíc táhnou turisty Dolní Vítkovice, skokový zájem hlásí Slezskoostravský hrad* [online]. 2022 [cit. 25.6.2022]. Dostupné z: https://www.msk.cz/cs/temata/cestovni_ruch/v-regionu-nejvic-tahnou-turisty-dolni-vitkovice--skokovy-zajem-hlasi-slezskoostravsky-hrad-12504/

MUSIL, P., (2009). *Globální energetický problém a hospodářská politika – se zaměřením na obnovitelné zdroje*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978- 80-7400-112-3.

NÁTR, L. (2011). *Příroda, nebo člověk?: služby ekosystémů*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1888-3

Natura 2000. *CZ0724089 Beskydy* [online]. 2022 [cit. 17.2.2022]. Dostupné z: <https://natura2000.cz/Lokalita/Pruvodka/?id=1911&grid=klJI2AJ>

NATURE.CZ, *Natura 2000* [online]. 2008 [cit. 20.5.2022]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/subtext.php?id=2102&akce=&ssHledat=>

NIEDŹWIEDŹOVÁ, K., *Geopark Podbeskydí: Pustevny jeskyně Cyrilka* [online]. 2016 [cit. 15.3.2022]. Dostupné z: <http://geoparkpodbeskydi.cz/mnews/data/files/others/pustevny-cyrilka.pdf>

NOVOJIČÍNSKÝ DENÍK, *Beskydská sedmička: Snad nám vydrží počasí, říká Libor Uher* [online]. 2015 [cit. 17.5.2022]. Dostupné z: https://novojicinsky.denik.cz/ostatni_region/libor-uher-snad-nam-vydrzi-pocasi-20150901-u1v6.html

NOVOTNÁ, H., ŠPAČEK, O., ŠTOVÍČKOVÁ, M. (2020). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7571-025-3

NOWAK, P. F. (2010). *Ultra distance running in view of health and amateur sport*. Poland: Opole University of Technology

OLSEN, W., (2004). *Triangulation in social research: Qualitative and quantitative methods can really be mixed*. Developments in sociology.

PODEŠVA, Z., *Chráněná krajinná oblast Beskydy* [online]. 2016 [cit. 15.2.2022]. Dostupné z: <https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/>

PODEŠVA, Z., *Přírodní památka Kněhyňská jeskyně* [online]. 2022 [cit. 15.2.2022]. Dostupné z: https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/Knehynska_jeskyne.htm

PODEŠVA, Z., *Přírodní rezervace Travný* [online]. 2016 [cit. 15.4.2022]. Dostupné z: <https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/Travny.htm>

POPELÁŘOVÁ, M., HLISNIKOVSÝ, D., KOUTECKÝ, a kol., (2011). *Rozšíření vybraných taxonů cévnatých rostlin v CHKO Beskydy a blízkém okolí (Výsledky mapování flóry z let 2006-2009)*.

POZNAVEJTE BESKYDY, *Beskydská sedmička - až 95 km do 29 hodin* [online]. 2017 [cit. 14.4.2022]. Dostupné z: <https://www.poznavajtebeskydy.cz/48-beskydska-sedmicka-az-90-km-do-30-hodin>

QUITT, E., (1971). *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia.

REICHEL, J., (2009) *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3006-6

Rozhodnutí o udělení souhlasu s konáním sportovní akce „Koňská mast Beskydská sedmička 2021“ na území přírodních rezervací Malenovický kotol, Lysá hora, Smrk ve dnech 27.-29.8.2021

RYNDA, I., (2020). *Ochrana životního prostředí a trvale udržitelný rozvoj*. Praha: Fakulta humanitních studií.

SVĚT BĚHU, *Beskydská sedmička* [online]. 2020 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: [online]. 2017 [cit. 14.5.2022]. Dostupné z: <https://www.poznavajtebeskydy.cz/48-beskydska-sedmicka-az-90-km-do-30-hodin>

SVĚTOVÁ KOMISE PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A ROZVOJ. (1991). *Naše Společná Budoucnost*. Praha: Academia. ISBN 80-85368-07-02.

ŠKORPIL M., 2021. *Škorpilova škola běhu*. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-3290-2

ŠŮLOVÁ, K., *V sobotu startuje v Beskydech první akce s logem Přírodě přátelské závody* [online]. 2017 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_170824_Prirode_pratelske_zavody

TOMÁŠEK, V., MYSLIKOVJAN, T., A KOL. (2017) *Regionální plán péče pro tetřeva hlušce (Tetrao urogallus) v Beskydech*.

VALASOVÁ, A., MYSLIKOVJAN, T., (2011). *Přírodní rezervace Ropice – Tam, kde padají kameny*. Rožnov pod Radhoštěm: Zpravodaj chráněné krajinné oblasti Beskydy

VOJVODÍKOVÁ, B., *Celkový náhled na problematiku POHO* [online]. 2020 [cit. 15.6.2022]. Dostupné z: <https://poho2030.cz/wp-content/uploads/2020/02/2-barbara-vojvodikova-nahled-na-problematiku-poho.pdf>

Výnos ministerstva kultury České socialistické republiky ze dne 5.března 1973 o zřízení chráněné krajinné oblasti "Beskydy", okres Vsetín, Nový Jičín, Frýdek-Místek, kraj Severomoravský [online]. 2019 [cit. 21.3.2022]. Dostupné z: https://nature.hyperlink.cz/Beskydy/vyhlasaky/vynos_5373-73.htm

WEISSMANNOVÁ, H., (2004) *Ostravsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. ISBN 80-86064-67-0

YIN, R. K., (2014). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles: Sage.

ZAHRADNÍK, D., BANÁŠ, M., ŠVAJDA, J., (2019). *Visitor Monitoring in the Protected Area Management of the Czech Republic*. Životní prostředí

Zákon o ochraně přírody a krajiny. In: 114/1992 Sb. [online]. 1992 [cit. 14.5.2022].
Dostupné z: <https://data.nature.cz/sds/16>

ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. (2012) *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Linde.
ISBN 978-80-7201-880-2

8 Přílohy

Seznam zkratk:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

ČAES – Česká asociace extrémních sportů

EU – Evropská unie

EVL – eropsky významná lokalita

CHKO – chráněná krajinná oblast

IUCN – International Union for Conservation of Nature - Mezinárodní unie na ochranu přírody

NPR – národní přírodní rezervace

PO – ptačí oblast

PR – přírodní rezervace

Otázky pro polostrukturovaný rozhovor s ředitelem závodu Beskydská sedmička:

<u>Otázka</u>	<u>Téma</u>	<u>Poznámka</u>
Kolik lidí stojí za B7?	Otevírací otázka	Malý tým, velký
Jaký je Váš oblíbený moment v celém závodu?	Otevírací otázka	Zajímalo by mě, jestli se spíš těší na to až to bude za nimi nebo na ten adrenalin před startem
Mohl byste mi popsat, jak probíhá komunikace s CHKOB?	Komunikace a vyjednávání	
Jak hodnotíte komunikaci s CHKOB?	Komunikace a vyjednávání	
Jak hodnotíte vyjednávání podmínek pro závod B7?	Komunikace a vyjednávání	Potřeby závodu, které můžou být v rozporu se záměry CHKOB
Kde vnímáte největší neshody / střet / tření?	Komunikace a vyjednávání	Počet závodníků, termín, občerstvovačky?
Zohledňuje se přání veřejnosti, když organizujete B7?	Komunikace a vyjednávání	Třeba místních, snaží se konfliktům předcházet nebo čekají, že budou tolerováni
Jaký je Váš postoj jako organizačního týmu k ochraně přírody v CHKOB?	Názor na ochranu přírody	Dává jim to smysl / nedává, je to přehnané
A jak se tento postoj vyvíjel? Změnil se nějak ten názor?	Názor na ochranu přírody	Víc to řeší nebo méně
Na čem tento názor zakládáte?	Názor na ochranu přírody	Měření světelného smogu v noci, ošlap, nepořádek,
Jaká jsou za vás pozitiva / negativa pořádání závodu B7 v CHKOB?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Uvědomují si tlak, který to působí nebo nejvíc vnímají omezení, která to přináší

Evidujete nějaké ohlasy od veřejnosti k pořádání B7 v CHKOB? Ve spojitosti s tlakem na přírodu	Stav přírody ve spojitosti s B7	Pozitivní / negativní a od koho
Kontrolujete stav tras po závodě?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Podle prohlášení ano
V jakém stavu jsou stezky po B7?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Rozšířené pěšiny, odpadky
Vnímáte tak na přírodu způsobený závodem B7?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Eroze, znečištění lesů
Jaké tlaky na přírodu způsobené závodem vnímáte jako největší?	Stav přírody ve spojitosti s B7	
Jaké máte závazky k CHKOB?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Úklid, dodržení domluvených podmínek, promo CHKOB, nějaké další aktivity? Nebo třeba finanční podpora?
Plníte je? Nebo vidíte rezervy, kde byste se mohli zlepšovat?	Stav přírody ve spojitosti s B7	
Kde vidíte největší posun v historii pořádání B7, ať už dobrým nebo špatným směrem v souvislosti s CHKOB?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Nepoužívání jednorázových obalů, zapojení do akcí na úklid Beskyd...
Ovlivňuje umístění občerstvovacích stanic CHKOB?	Komunikace a vyjednávání	Pořadatel si určuje sám, kam co postaví nebo mu to říká CHKOB
Mělo CHKOB nějaké výtky ke změně stylu startu závodu z hromadného na postupný od 15 do 22h?	Stav přírody ve spojitosti s B7 / Komunikace a vyjednávání	Rušil se klid zvířat víc nebo je důležitější, že nebyly davy a nerozšiřovaly se tak stezky?

Jak to vidíte s pořádáním B7 do budoucna?	Plány do budoucna/ udržitelnost pořádání	Budou přísnější regulace od CHKOB nebo od obcí?
Vnímáte jako udržitelné pořádání B7 v CHKOB?	Plány do budoucna/ udržitelnost pořádání	

Otázky pro polostrukturovaný s běžci:

<u>Otázka</u>	<u>Téma</u>	<u>Poznámka</u>
Co prvního tě napadne, když se řekne horský maraton?	Otevírací otázka	dřina, pohyb v přírodě, extrém, diskomfort?
Jak ses dostal k běhání v horách?	Otevírací otázka	Příroda nebo sportovní výzva
Kolik času běhu / chůzi v horách věnuješ týdně?	Zkušenost s pohybem v horách	
Kolik závodů v horách ročně odběhneš?	Zkušenost s pohybem v horách	
Co prvního tě napadne, když se řekne příroda?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Klid a zelená uklidňující barva
Jak důležitou částí života je pro tebe pohyb / běh v horách?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	
Jaká je tvoje motivace k běhání v horách / lese / Beskydech?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Poznávání nových cest a lesů
Máš čas pozorovat přírodu kolem sebe při závodě? / Vnímáš přírodu v průběhu závodu?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	
Máš čas pozorovat přírodu kolem sebe při tréninku? / Vnímáš přírodu v během tréninku?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	
Vnímáš přírodu v průběhu závodu?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	ano
Jak vnímáš přírodu během závodu?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Extrémně prudký kopec, kořeny stromů
Jak vnímáš přírodu během tréninku?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Výhledy, rostliny, koruny stromů

Je rozdíl ve vnímání přírody během závodu a při tréninku?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	při závodu si člověk všimne mnohem méně věcí, je hodně zaměstnaný výkonem
Dokážeš si představit, že bys netrávil čas v horách / lese / Beskydech?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Hodnota přírody pro daného běžce
Myslíš, že má běh / chůze v CHKO má dopad negativní / pozitivní na stav okolní přírody?	Vliv na okolní přírodu	Vnímá disturbanci, narušení nočního klidu, hluk?
Co může mít běh v CHKO za dopad?	Vliv na okolní přírodu	Eroze, znečištění přírody, rušení živočichů
Myslíš, že těm následkům lze nějak předcházet nebo alespoň je zmírňovat?	Vliv na okolní přírodu	Chovat se podle pravidel
Myslíš, že závod B7 v CHKO má dopad negativní / pozitivní na stav okolní přírody?	Vliv na okolní přírodu	
Vnímáš nějaké negativní důsledky svého chování při závodě na okolní přírodu?	Vliv na okolní přírodu	Rušení klidu zvířat
Vnímáš nějaké negativní důsledky celkově pořádání závodu B7 na okolní přírodu?	Vliv na okolní přírodu	Vnímá disturbanci, narušení nočního klidu, hluk? Asi by mě zajímalo i jestli si to nějak omlouvá, že 1x za rok je to v pohodě atd.
Jaký důsledek považuješ za nejvýznamnější?	Vliv na okolní přírodu	Rozšíření pěšin
Myslíš, že je rozdíl ve stavu pěšin před a po závodě?	Vliv na okolní přírodu	Ano

V čem ten rozdíl bude?	Vliv na okolní přírodu	Rozšíření pěšin, rozdupání borůvčí
Myslíš, že škody, je potřeba opravit a stojí to tedy finance navíc?	Vliv na okolní přírodu	Ano, dělají nové stoupací chodníčky / ne čeká se na samo zlepšení
Jak myslíš, že je závod vnímán ostatními turisty?	Vliv na okolní přírodu	Nemají ho rádi, protože běžci ruší zvířata
Myslíš, že je potřeba chránit přírodu?	Opatření – pravidla CHKO	
Dodržuješ návštěvnická pravidla CHKOB při tréninku?	Opatření – pravidla CHKO	(zákazy vstupu mimo stezky, zákaz vstupu na Kněhyni / Travný)
K čemu podle tebe pravidla jsou?	Opatření – pravidla CHKO	Zabraňují vyhynutí ohrožených druhů, zachování kvality krajiny
Dodržuješ návštěvnická pravidla CHKOB při závodě?	Opatření – pravidla CHKO	(zákazy vstupu mimo stezky, odhazování věcí)
Když dodržuješ, tak myslíš, že je to z důvodu tlaku okolí, vlastního přesvědčení nebo nařízení (dodržení pravidel při závodě)?	Opatření – pravidla CHKO	
Ohledně pravidel - řídíš se spíš „jedinec nic nezmůže“ nebo „každá snaha se počítá“?	Opatření – pravidla CHKO	Celkově k problémům
Připadá ti ochrana přírody v Beskydech dostatečná nebo naopak nedostatečná?	Opatření – pravidla CHKO	Omezující pocit pravidel

Myslíš, že je možné pořádat závod B7 v CHKOB i do budoucna?	Vliv na okolní přírodu	ano
Za jakých podmínek to je podle tebe možné?	Vliv na okolní přírodu	Ukázňenost závodníkũ a vyhovění nárokũ CHKOB
Porušil jsi někdy nějaké nařizení / zákaz ochráncũ přírody?	Opatřeni – pravidla CHKO	Pohyb mimo stezku, pohyb na Kněhyni / Travném
Jaký máš vztah k ochranářũm CHKO? Potkal ses někdy s některým?	Opatřeni – pravidla CHKO	
Stalo se ti, že nějakému zakazu/omezení v CHKO nerozuměl, ale někdo ti ho vysvětlil a začalo ti to dávat smysl?	Opatřeni – pravidla CHKO	Důvod opatřeni
Používáš při běhu na horách sluchátka?	Vnímání přírody / vztah k přírodě	Dokázání deklarované preference

Otázky pro polostrukturovaný rozhovor s pracovníkem Správy CHKO Beskydy:

<u>Otázka</u>	<u>Téma</u>	<u>Poznámka</u>
Jak dlouho pracujete na CHKOB?	Otevírací otázka	Zažil všechny ročníky B7? (od roku 2010) a jestli si pamatuje třeba první schůzku ohledně B7
Mohl byste mi popsat, jak probíhá komunikace s organizačním týmem závodu B7?	Komunikace a vyjednávání	Ozvou se jen pro povolení nebo i řeší, jak být šetrní, chtějí názor CHKOB
Jak hodnotíte komunikaci s pořadatelským týmem B7?	Komunikace a vyjednávání	Přátelská / nepřátelská atmosféra
Jak hodnotíte vyjednávání podmínek pro závod B7?	Komunikace a vyjednávání	Přátelská / nepřátelská atmosféra
Kde vnímáte největší neshody / střet / tření?	Komunikace a vyjednávání	Počet závodníků, termín, občerstvovačky?
V jakých ohledech jste neústupní nebo kde jste ochotni přimhouřit oko?	Komunikace a vyjednávání	Z toho, co vyjmenoval v předchozí otázce, co je pro ně nejzásadnější
Zohledňuje se přání veřejnosti, když schvalujete takovou akci?	Komunikace a vyjednávání	A to jak závodníků, pořadatelů, tak místních, jistý balanc
Jaký je Váš postoj jako Správy k pořádání hromadných sportovních akcí v CHKOB? A jak se tento postoj vyvíjel?	Názor na hromadné sport. akce	
Na čem tento názor zakládáte?	Názor na hromadné sport. akce - B7	Měření světelného smogu v noci, ošlap, nepořádek,
Změnil se nějak názor na hromadné akce typu B7	Názor na hromadné sport. akce - B7	

v CHKOB, když se ohlédnete do historie?		
Jaká jsou za vás pozitiva / negativa pořádání závodu B7 v CHKOB?	Názor na hromadné sport. akce - B7	
Evidujete nějaké ohlasy od veřejnosti k pořádání B7 v CHKOB?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Pozitivní / negativní a od koho
Kontrolujete stav tras po závodě?	Stav přírody ve spojitosti s B7	V jakém stavu jsou stezky po B7
Vnímáte tak na přírodu způsobený závodem B7?	Stav přírody ve spojitosti s B7	
Jaké tlaky na přírodu způsobené závodem B7 vnímáte jako Správa nejvíce?	Stav přírody ve spojitosti s B7	
Plní / neplní pořadatel sliby / předsevzetí k CHKOB?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Úklid, domluvené podmínky, promo CHKOB, nějaké další aktivity? Nebo třeba finanční podpora?
Kde vidíte největší posun v historii pořádání B7 ať už dobrým nebo špatným směrem?	Stav přírody ve spojitosti s B7	Nepoužívání jednorázových obalů, zapojení do akcí na úklid Beskyd...
Zasahujete do umístění občerstvovacích stanic?	Komunikace a vyjednávání	Pořadatel si určuje sám, kam co postaví nebo mu to říká CHKO
Jaký byl Váš postoj ke změně stylu startu závodu z hromadného na postupný od 15 do 22h?	Stav přírody ve spojitosti s B7 / komunikace	Rušil se klid zvířat víc nebo je důležitější, že nebyly davy a nerozšiřovaly se tak stezky?

Jak to vidíte s pořádáním závodů takové velikosti jako je B7 do budoucna?	Plány do budoucna/ udržitelnost pořádání	Budou přísnější, nové regulace / pravidla?
Vnímáte jako udržitelné pořádání B7 v CHKOB?	Plány do budoucna/ udržitelnost pořádání	
Za jakých podmínek je pro Vás udržitelné mít takový závod v CHKOB?	Plány do budoucna/ udržitelnost pořádání	
Jaký zájem byl / je o označení Beskydům přátelský závod?	Beskydům přátelský závod	

Ukázka z rozhovoru s ředitelem závodu Liborem Uherem:

M: Do budoucna to s pořádáním Beskydské sedmičky vidíte jak?

LH: Počet závodníků necháváme, více lidí je problém, jak se o ně postarat. Máme zkušenost z roku 2017, kdy hodně přšelo, byl to nejdeštivější rok. Do cíle došlo 1500 lidí a 1500 skončilo na trase. To je pro nás problém, ne ti kteří dojdou po svých do cíle, ti jen sní jídlo, ale problém jsou ti co nedojdou. Je rozdíl, jestli převážíme 500 lidí nebo 1500, musíte je svézt z lesa, případně odvézt z údolí do Frenštátu, vlakem atd., prostě se o ně postarat. Je to kapacitně náročné, na celý závod potřebujeme 3 tuny melounů, 2 tuny banánů, ta čísla jsou obrovské. Máme 9 občerstvovacích stanic, to pití, to jsou obrovské čísla loni se vytočilo 70 sudů kofoly, a kdyby bylo těch lidí více, tak už to neprojde ten dav a nedá se o ně postarat, každý chce sprchu a lehnout si do suchého, úschovnu, už teď máme 2 kamiony věcí, není důvod navyšovat tu kapacitu.

M: A ti lidé, co jste říkal, že to nedojdou, přemýšleli jste třeba nad kvalifikací?

LH: Ano, ale technicky to nemáme, jak udělat, to by každý nově příchozí, musel absolvovat nějakou kvalifikaci a podle čeho? Podle váhy nebo věku, výkonosti? 20letý člověk může být fyzicky jinde než 50letý, který když ho zapíchá v boku, tak si nevolá záchranku. Takže ta měřítka nejdou udělat podle čeho bychom dali licenci, že jít mají. Já jsem šel 5x a nedošel jsem jednou, protože kolega měl zdravotní problémy a vím, jak se to mění, jeden rok jsem v pohodě a další jedu podlahu. Takže kvalifikaci neplánujeme a přihlásit se může kdokoli i třeba s nějakým hendikepem nebo zdravotním problémem, může nám třeba zkolabovat na trati byly ročníky, kdy nám sedal vrtulník na Radhošti, stalo se nám, že odstartoval doktor a na prvním kopci na Javorovém si diagnostikoval, že má asi infarkt, nechal si zavolat rychlou odvezli ho a měl opravdu infarkt. Kdyby byl nedej bože exitus nebo nějaký kolaps to by nedělalo dobrou pověst, ale nemůžeme se tomu vyhnout máme ty časové limity, které nutí závodníky přerušit, když na to nemají. Ten závodník dá 3 kopce vidí, že nestíhá limity a musí přerušit. Za rok to zkusí znovu a na potřetí to dojde. Máme příběhy, že třeba na potřetí to došel. Potom ví, co tomu musí dát. V cíli dáváme kapačky dehydrovaným lidem běžně 20-25 infuzí vykapeme v cíli.

M: kdybyste to měl nějak shrnout pozitiva a negativa toho závodu vůči té přírodě v Beskydech?

LH: Negativa, tak to rušení obecně přírody je, pokud se závod načasuje do termínu, kdy to ta příroda bez problému zvládne, tak si myslím, že takové akce se dají přežít, asi by nebylo dobře kdyby taková akce byla každou nedělí, ale Sedmička už tu nějakou dobu je dokázala, že umí fungovat, i to že ten závod inspiruje hodně sportovců i hodně organizátorů. Když si nějaký organizátor myslí, že by to chtěl pořádat v jiném pohoří, tak vznikla Horská výzva, kdy vycítili potenciál a naklonovali závod do všech pohoří, to nejde to někomu zakázat, buď to ten člověk obhájí a ustojí. U nás nebyla snaha dělat Jesenickou a Krkonošskou sedmičku, i když by ten závod ten reklamní potenciál měl. Nebo dělat kvalifikační závody, ale touhle cestou nejdeme. Celý rok a veškerá energie těch pořadatelů, kdy je nás asi 200 jde do Sedmičky.

Ukázka rozhovoru s běžkyní Beatou:

M: Takže jsi říkala, že nějaký dopad ten běh má, snažíš se negativnímu dopadu předejít nebo ho nějak zmírnit?

B: Tak třeba v tom lese, když si odskočím, tak tam nenechávám ty kapesníčky, potom to můžu zmírnit tím, že než jdu běhat, tak se kouknu na trasu, abych se neztratila a neběžela v lese mimo značku.

M: A co by to mohlo mít za dopad?

B: Tak mohla bych vyplašit tokající tetřevy nebo jiná chráněná zvířata.

M: Když se zase vrátíme k té Beskydské sedmičce, myslíš, že ten závod má nějaký negativní nebo pozitivní dopad na stav přírody v CHKO?

B: Pozitivní asi ne, negativní asi jo. Třeba ty čelovky, plno světla a hluku v noci, jak běží ti lidi a baví se a dusají z kopce. A tím ruší ta zvířata. Potom jsou ještě ta stanoviště, kde se shlukují závodníci a jak pípají, tak to asi taky bude rušit ta zvířata a na některých místech to tam potom pípá celou noc, taky pokud si ti závodníci odskočí do lesa, a že je jich hodně, tak to taky má nějaký negativní dopad. Potom jim může vypadnout nějaký obal od gelu a ani o tom neví a nezvednou to.

M: Ty sama vnímáš, že bys dělala něco, co má negativní dopad?

B: Tak pípala jsem (smích), ale odpadek mi snad žádný nevypadl. Odskakovala jsem si jen na občerstvovačkách, takže to je v pohodě.

Já: A co z těch tlaků na tu přírodu vnímáš jako nejzásadnější?

B: Asi to světlo, ale zase ten závod je jednou za rok, tak nevím, jestli je to tak špatné.

Ukázka rozhovoru s Františkem Šulganem ze Správy CHKO Beskydy:

M: Takže se snažíte organizátorům nastavit jednotně ta pravidla?

FŠ: Ano, je pravdou, že ty klidové zóny byly stanoveny ještě s tím, že se tolerují už zaběhnuté sportovní akce. Nové už se posuzují podle přísnějšího metru, už by to byly desítky, a to zkrátka nejde. Závody se stálou trasou, tak můžeme přistoupit, že dáme povolení na více roků, ale jestli to prochází centrální částí Beskyd, jako Beskydská sedmička, tak to na více roků dát nemůžeme. Když jde závod 4. zónou, oblasti katastru města, tak tam se nepředpokládá v letním období, kdy už jsou vyvedena mláďata, že ten ruch by tolik musel být podstatný pro předmět ochrany, tak tam dáme na 2 nebo 3 roky povolení. Ale v případě Beskydské sedmičky a její trasy je potřeba to vyhodnocovat každoročně, může tam přibýt nějaký předmět ochrany a část trasy se musí upravit.

M: Registrujete i nějakou reakci veřejnosti?

FŠ: Sem tam se někdo objeví. Ti lidé, kteří jsou citlivější na ochranu přírody, kteří to vnímají. Usedlíci nebo lidé, kteří v té oblasti bydlí říkají, jak jim tam u domu pak bouchají dveře od auta, že jdou běžci trénovat na trasu, tak těm to vadí. Pak někteří na horách jsou naštvaní hlavně kolem těch občerstvovacích stanic, že to tam je pak jak na minovém poli, každý potřebuje jít na záchod a já nevím, jestli to pak dokážou ti pořadatelé nějak uklidit po skončení závodu, na toto stížnost byla. Bylo i upozornění, že se jim to nelíbí, že ten had výkonných čelovek, jak jde v lese, že to v noci by nemělo. Jak děda říkal: v noci chodí jen zloději a vrazi. (smích)

M: Ještě když bychom se podívali do budoucna, tak myslíte, že je udržitelné, tu Beskydskou sedmičku pořádat?

FŠ: Těžko se dá najít nesouhlas, když teď dáváme souhlas. (smích) Zase je to o hledání kompromisu, hledáme ho obě strany, kdy to dochází k úpravám. Beskydská sedmička patří mezi ty starší a významnější závody, kdy už raději zavřeme oči, byť to prostě není ono a budu pořád tvrdit, že jsou na seznamu nežádoucích závodů na území CHKO Beskydy, a to z toho důvodu, že tam běží taková spousta lidí a běží v noci.

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následným vyžitím pro účely diplomové práce Ochrana přírody – běh na dlouhou trať: případová studie: Horský závod B7 a CHKO Beskydy

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu diplomové práce Marty Jančové s názvem Ochrana přírody – běh na dlouhou trať: případová studie: Horský závod B7 a CHKO Beskydy. Cílem výzkumu je identifikace názoru a zkušeností běžců, organizátorů závodu a odborníků na konání hromadné sportovní akce v CHKO Beskydy.
- Bylo mi sděleno, jak dlouho bude rozhovor a jaký bude mít průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpovědět na jakoukoli otázku.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán.
- Transkripce bude přístupná pouze komisi u obhajoby diplomové práce, jinak nikomu až na části citovány v textu práce, který bude volně dostupný online.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své diplomové práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka a transkripce rozhovoru však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum:

Podpis respondenta:

Podpis výzkumníka:

Fakulta humanitních studií UK
magisterský obor
sociální a kulturní ekologie

Pátkova 5/2137, 182 00 Praha 8 – Libeň

Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Martina Jančová, Bc.
2. Osobní číslo (UKČO): 52868419
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2019
4. Datum zápisu na obor sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): červen 2019
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Dalajláma diplomacie v mezinárodní politice, FSV UK, Politologie a mezinárodní vztahy, 2019
6. Předběžný název DP (česky): Ochrana přírody – běh na dlouhou trať; případová studie: Horský závod B7 a CHKO Beskydy
7. Předběžný název DP (anglicky): Nature conservation – long distance running; Case study: Mountain race B7 and PLA Beskydy
8. Klíčová slova (česky): horský maraton, trailový běh, ochrana přírody, VZCHU, NP, CHKO, sport v CHKO, Beskydy
9. Klíčová slova (anglicky): skyrunning, trail running, nature preservation, nature conservation, PLA, Beskydy mountains
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):
Téma je velmi aktuální ne jen v České republice vzhledem k růstu oblíbenosti pobytu v přírodě, ke kterému přispěla i pandemie Covidu 19.
11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Beskydy mají velkou spádovou oblast, sjíždí se sem turisté z Frýdecko-Místecka, Ostravska, Karvinska a Novojičínska. S oblíbeností pobytu lidí v přírodě souvisí akce pořádané na území CHKO Beskydy. Největší sportovní akce pořádaná na území CHKO Beskydy je horský závod Beskydská sedmička (dále B7), který se řadí mezi nejpulárnější extrémní horské maratony na území České republiky. Každoročně se na start postaví okolo 3 tisíc běžců, které čeká 8 vrcholů Beskyd s převýšením okolo 5400 m a celková vzdálenost, kterou je potřeba zdolat v limitních 30 hodinách, se počítá ke 100 km. To vše se odehrává na území CHKO Beskydy, na které je tak vytvářen nápor v podobě běžců, organizačních zásahů závodu, sportovců, kteří běží i v noci, a také diváků; ti všichni tak vytvářejí tlak na okolní prostředí. CHKO Beskydy závod každoročně ovlivňuje omezeními, která mění např. trasu závodu podle potřeb ochrany fauny a flóry. Tato práce si dává za cíl z hlediska sociální a kulturní ekologie zmapovat třetí plochy mezi sportem a ochranou přírody v oblasti beskydských kopců na případové studii závodu B7.

12. Hlavní vstupní výzkumný problém – výzkumná otázka (výzkumné otázky) – ev. hypotéza (hypotézy):

Hlavním výzkumným problémem je střet vrcholových sportovních aktivit, konkrétně dálkového běhu, s potřebami a požadavky ochrany přírody a krajiny. Obě aktivity je možné označit za pozitivní a potřebné, přesto se v mnoha ohledech střetávají. Práce chce odhalit hlavní třecí plochy i způsoby, jak se obě strany na řešení střetů domlouvají.

Jaké jsou největší tlaky pořádání závodu B7 na CHKO Beskydy?

Za jakých podmínek je udržitelné pořádat běžecké závody v CHKO Beskydy?

Je celkově udržitelné pořádat běžecký závod B7 v CHKO Beskydy?

13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

Případová studie: studium veškeré dostupné dokumentace (Plán péče, návštěvní řád, protokoly z minulých ročníků atd.), polostrukturované rozhovory s vybranými aktéry obou stran a zúčastněné pozorování s příležitostnými mikrorozhovory; následovat bude triangulace zjištěných údajů.

14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.):

Práce si dává za cíl popsat rozhodovací procesy, v nichž se hledá konsensus mezi oběma stranami střetu, a podmínky, za kterých je udržitelné pořádat sportovní akci v CHKO Beskydy na příkladu horského maratonu B7. Praktický přínos by měl být pro samotné pořadatele závodu B7, kde by mohli zlepšit své působení, aby nedocházelo k poškozování přírody v CHKO Beskydy, ale i pro sportovce: jak nacházet cestu k porozumění.

15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká, přidaná hodnota DP⁶):

Práce rozšíří zkušenosti ochranářů i sportovců konkrétně v CHKO Beskydy, některé závěry mohou platit i obecněji.

16. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos:

Teoretický přínos se nepředpokládá, práce bude příspěvkem k dosavadním zkušenostem ochranářů ve VZCHÚ.

17. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):

1. Úvod

2. Teoretická část

a. CHKO Beskydy

i. Ochrana přírody v České republice

ii. CHKO

iii. CHKO Beskydy

1. Vymezení

2. Historie

3. Aktuální problémy

4. CHKO Beskydy a přátelské závody

5. CHKO Beskydy a B7

b. Beskydská sedmička

i. Horský maraton

ii. Historie

iii. Pravidla

iv. Komunikace s CHKO Beskydy

v. Omezení kvůli ochrany přírody

vi. B7 a udržitelnost

3. Metodologie
 - a. Případová studie
 - b. Polostrukturované rozhovory s vybranými aktéry
 - c. Zúčastněné pozorování vč. náhodných rozhovorů
4. Praktická část
 - a. Vyhodnocení rozhovorů
 - b. Vyhodnocení pozorování
 - c. Triangulace – syntéza
5. Diskuze / návrhy
 - a. Průběh a výsledky výzkumu: předpoklady a realita
 - b. Jak udržitelně pořídit B7 v CHKO Beskydy: teoretické předpoklady, dosavadní praxe a výsledky výzkumu
6. Závěr
7. Bibliografie

18. Předběžná bibliografie k tématu:

KAUFMANN, Jean-Claude. 2010. *Chápající rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.

ŠVARÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára a kolektiv. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

THOREAU, Henry David. 2010. *Chůze*. Praha: Dokořán.

MCDUGALL, Christopher. 2011. *Born to run*. NY: Random House LCC US.

JORNET, Kilian. 2011. *Běhej, nebo zemři*. Praha: Mladá fronta

PRIMACK, Richard B.; KINDLMANN, Pavel; JERSÁKOVÁ, Jana. 2012. *Úvod do biologie ochrany přírody*. Praha: Portál.

JONGEPIEROVÁ, Ivana; PEŠOUT, Pavel; JONGEPIER, Jan Willem; PRACH Karel. 2012. *Ekologická obnova v České republice*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

Beskydy – zpravodaj chráněné krajinné oblasti, Vydává ČSOP Salamandr, Dostupné z: <https://beskydy.ochranaprirody.cz/informujeme/publikace-ke-stazeni/?page=2>

19. Předpokládaný vedoucí DP: PhDr. Ivan Rynda

20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zájem, praxe a zájem studenta):¹

Troja 5. května 2021

diplomant/ka

vedoucí DP

zást. garanta SKE pro studijní záležitosti

¹ nepovinné